



**T.C.  
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ  
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ  
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI  
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK PROGRAMI**

**EVLİ KADINLARDA CİNSEL YAŞAM KALİTESİ, EŞE  
YABANCILAŞMA VE EVLİLİK DOYUMU**

Yüksek Lisans Tezi

**Simge AK**

Danışman  
**Prof. Dr. Seher BALCI ÇELİK**

SAMSUN  
2022

**T.C.  
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ  
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ  
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI  
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK PROGRAMI**



**EVLİ KADINLARDA CİNSEL YAŞAM KALİTESİ EŞE  
YABANCILAŞMA VE EVLİLİK DOYUMU**

Yüksek Lisans Tezi

**Simge AK**

Danışman  
**Prof. Dr. Seher BALCI ÇELİK**

SAMSUN  
2022

## TEZ KABUL VE ONAYI

**Simge AK** tarafından, **Prof. Dr. Seher Balcı ÇELİK** danışmanlığında hazırlanan “**EVİLİ KADINLARDA CİNSEL YAŞAM KALİTESİ, EŞE YABANCILAŞMA VE EVİLİK DOYUMU**” başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafından 30.06.2022 tarihinde yapılan sınav sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

	<b>Unvanı Adı Soyadı</b> <b>Üniversitesi</b> <b>Ana Bilim/Ana Sanat Dalı</b>	<b>İmza</b>	<b>Sonuç</b>
<b>Başkan</b>	Doç. Dr. Mustafa Kemal YÖNTEM Samsun Üniversitesi Gelişim Psikolojisi Ana Bilim Dalı		<input checked="" type="checkbox"/> Kabul <input type="checkbox"/> Ret
<b>Üye</b>	Prof. Dr. Seher BALCI ÇELİK Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı		<input checked="" type="checkbox"/> Kabul <input type="checkbox"/> Ret
<b>Üye</b>	Doç. Dr. Meryem Vural BATIK Ondokuz Mayıs Üniversitesi Zihinsel Engelliler Eğitimi Ana Bilim Dalı		<input checked="" type="checkbox"/> Kabul <input type="checkbox"/> Ret

Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen ve yukarıda adları yazılı jüri üyeleri tarafından uygun görülmüştür.

ONAY  
... / ... / ...  
Prof. Dr. Ali BOLAT  
Enstitü Müdürü

## BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI

Hazırladığım Yüksek Lisans tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynaklarda gösterilenlerden oluştuğunu, her unsurun enstitü yazım kılavuzuna uygun yazıldığını ve TÜBİTAK Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Yönetmeliği'nin 3. bölüm 9. maddesinde belirtilen durumlara aykırı davranılmadığını taahhüt ve beyan ederim.

Etik Kurul Gerekli mi?

Evet

Hayır

İmza

21/02/2022

Simge AK

## TEZ ÇALIŞMASI ÖZGÜNLÜK RAPORU BEYANI

**Tez Başlığı:** EVLİ KADINLARDA CİNSEL YAŞAM KALİTESİ EŞE  
YABANCILAŞMA VE EVLİLİK DOYUMU

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışması için şahsım tarafından 01.06.2022 tarihinde intihal tespit programından alınmış olan özgünlük raporu sonucunda;

Benzerlik oranı : % 12

Tek kaynak oranı : % 3 çıkmıştır.

İmza

21/07/2022

Prof. Dr. Seher BALCI ÇELİK

## ÖZET

### EVLİ KADINLARDA CİNSEL YAŞAM KALİTESİ EŞE YABANCILAŞMA VE EVLİLİK DOYUMU

Simge AK  
Ondokuz Mayıs Üniversitesi  
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü  
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı  
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı  
Yüksek Lisans, Haziran/2022  
Danışman: Prof. Dr. Seher BALCI ÇELİK

Bu araştırmanın amacı evli kadınlarda cinsel yaşam kalitesi ve eşe yabancılaşmanın evlilik doyumunu yordama gücünü tespit etmektir. Bununla beraber evlilik doyumunun algılanan müdahale durumuna, evlilik süresine, aylık gelire; cinsel yaşam kalitesinin cinsel ilişki sıklığına, cinsel problemi çözme yöntemine, infertilite durumuna, menopoz döneminde olup olmama durumuna; eşe yabancılaşma düzeylerinin yaşlarına, evlenme biçimlerine ve çocuk sayısına göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığı analiz edilmiştir. Araştırmanın örneklemini Türkiye'nin çeşitli illerinde yaşayan 474 evli kadın oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında örneklem grubuna Evlilik Yaşamı Ölçeği, Cinsel Yaşam Kalitesi Ölçeği ve Eşe Yabancılaşma Ölçeği uygulanmıştır. Ölçme araçlarından elde edilen veriler SPSS 26 programı ile analiz edilmiştir. Çoklu Regresyon Analizi, Bağımsız Örneklem t Testi, Tek Yönlü ANOVA ve Tukey Testi ile analizler yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda eşe yabancılaşmanın ( $\beta=-.63$ ,  $t=-16.82$ ,  $p<.001$ ) evlilik doyumunu negatif yönde yordadığı, cinsel yaşam kalitesinin ise ( $\beta=.22$ ,  $t:5.87$ ,  $p<.001$ ) pozitif yönde yordadığı, iki değişkenin birlikte evlilik doyumu puanlarının %64'ünü açıkladığı bulunmuştur ( $F=418.59$ ,  $p<.001$ ,  $R^2=.64$ ). Evli kadınların evlilik doyumu düzeylerinin aylık gelire ve evlilik süresine göre anlamlı biçimde farklılaşmadığı, evliliğe müdahale durumuna göre farklılaştığı; cinsel yaşam kalitesi düzeylerinin cinsel ilişki sıklığına, cinsel problemi çözme yöntemine, infertilite ve menopoz durumuna göre anlamlı biçimde farklılaştığı; eşe yabancılaşma düzeylerinin yaşlarına, evlenme biçimlerine ve çocuk sayısına göre anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. Elde edilen bulgular ilgili literatür ile karşılaştırılıp yorumlanmış ve çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

**Anahtar Sözcükler:** Evlilik, Evlilik Doyumu, Eşe Yabancılaşma, Cinsel Yaşam

## ABSTRACT

### QUALITY OF SEXUAL LIFE IN MARRIED WOMEN, ESTRANGEMENT FROM THE PARTNER AND MARITAL SATISFACTION

Simge AK  
Ondokuz Mayıs University

Institute of Graduate Studies  
Department of Educational Sciences  
Guidance and Psychological Counseling Program  
Master, June/2022  
Supervisor: Prof. Dr. Seher BALCI ÇELİK

The aim of this study is to determine the quality of sexual life and the power of estrangement to predict marital satisfaction in married women. However, marital satisfaction, perceived the intervention of the state, duration of marriage, monthly income, frequency of sexual intercourse, sexual quality of life, on the method of solving sexual problems, infertility is a condition, state whether menopause; peer alienation levels of their age of marriage, which is not significantly different than elsewhere in the number of children forms and were analyzed. The sample of the study consists of 474 married women living in various provinces of Turkey. Within the scope of the research, Marital Life Scale, Sexual Life Quality Scale and Estrangement Scale were applied to the sample group. The data are in SPSS.it has been analyzed with 26 programs. Multiple Regression Analysis, Independent Samples t-Test, One-Way ANOVA and Tukey Test were performed. As a result of the analyses, it was found that estrangement to the partner ( $\beta=-.63$ ,  $t=-16.82$ ,  $p<.001$ ), which negatively predicts marital satisfaction, and the quality of sexual life ( $\beta=.22$ nd,  $t:5.87$ ,  $p<.001$ ), it was found that the two variables together explain 64% of the marital satisfaction scores ( $F=418.59$ ,  $p<.001$ ,  $R^2=64$ ). The marital satisfaction levels of married women did not differ significantly according to monthly income and marriage duration, they differed according to the intervention situation in marriage; it was found that the levels of quality of sexual life significantly differ depending on the frequency of sexual intercourse, the method of solving sexual problems, the state of infertility and menopause; the levels of alienation from the partner significantly differ depending on their age, way of marriage and the number of children. The findings obtained were compared and interpreted with the relevant literature and various suggestions were made.

**Key Words:** Marriage, Marital Satisfaction, Estrangement from the Spouse, Sex Life

## ÖN SÖZ VE TEŞEKKÜR

Bu yolculukta bana her zaman bilgisiyle, sevgisi ve şefkatiyle eşlik eden, birlikte çalışmaktan onur ve gurur duyduğum, sevgili hocam Prof. Dr. Seher BALCI ÇELİK'e,

Psikolojik danışmanlık mesleğine beni hazırlayan, lisans ve yüksek lisans öğrenimimde bana değer katan bütün Ondokuz Mayıs Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı hocalarıma,

Kendimi bildim bileli, beni düşlediğim ve inandığım hayallerime ulaştırabilmek için maddi manevi her imkânı sunan, bana inanan, değer veren sevgili annem, babam ve abime,

Bu yola beraber çıktığım, yolculuğun her saniyesinde yanımda olan, desteğini, arkadaşlığını, samimiyetini ve inancını hiçbir zaman benden esirgemeyen biricik dostum Nurserda YILDIZ'a,

Mesafelere rağmen, her koşulda benimle olduklarını hissettiğim, birlikte büyüdüğüm bütün arkadaşlarıma,

Ve araştırmama ufak da olsa katkıda bulunan herkese sonsuz teşekkürü bir borç bilirim...

Simge AK

# İÇİNDEKİLER

<b>TEZ KABUL VE ONAYI</b> .....	<b>i</b>
<b>BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI</b> .....	<b>ii</b>
<b>TEZ ÇALIŞMASI ÖZGÜNLÜK RAPORU BEYANI</b> .....	<b>ii</b>
<b>ÖZET</b> .....	<b>iii</b>
<b>ABSTRACT</b> .....	<b>iv</b>
<b>ÖN SÖZ VE TEŞEKKÜR</b> .....	<b>v</b>
<b>İÇİNDEKİLER</b> .....	<b>viii</b>
<b>TABLolar DİZİNİ</b> .....	<b>x</b>
<b>1. GİRİŞ</b> .....	<b>1</b>
1.1.Problem Durumu .....	1
1.2.Amaç ve Önem .....	4
1.3.Problem Cümlesi .....	5
1.4.Alt Problemler .....	5
1.5.Hipotezler .....	6
1.6.Sınırlılıklar.....	7
1.7.Sayıtlar.....	7
1.8.Tanımlar.....	7
<b>2. İLGİLİ LİTERATÜR</b> .....	<b>9</b>
2.1.Evlilik .....	9
2.2.Evlilik Doyumu .....	13
2.2.1.Evlilik Doyumunu Etkileyen Faktörler .....	19
2.2.2.Evlilik Doyumu ile İlgili Kuramsal Açıklamalar .....	23
2.3.Cinsellik .....	25
2.3.1.Cinselliğin Aşamaları .....	29
2.3.2.Cinsel Doyum .....	30
2.3.2.1.Doyum ve Mutluluk Sağlayan Cinsel Birlikteliğin Unsurları .....	30
2.3.3.Evlilik Doyumu ve Cinsel Doyum .....	31
2.4. Eşe Yabancılaşma .....	33
<b>3. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR</b> .....	<b>38</b>
3.1.Eşe Yabancılaşma ile İlgili Araştırmalar .....	38
3.2. Evlilik Doyumu ile İlgili Araştırmalar .....	39
3.3. Cinsel Yaşam ile İlgili Araştırmalar .....	40
<b>4. YÖNTEM</b> .....	<b>43</b>
4.1. Araştırmanın Deseni .....	43
4.2. Araştırmanın Örnekleme .....	43
4.2.1. Örnekleme Yöntemi.....	43
4.3. Veri Toplama Araçları.....	43
4.3.1. Kişisel Bilgi Formu .....	43
4.3.2. Evlilik Yaşamı Ölçeği.....	44
4.3.3.Eşe Yabancılaşma Ölçeği .....	44
4.3.4.Cinsel Yaşam Kalitesi Ölçeği.....	45
4.4. Verilerin Toplanması.....	45
4.5.Verilerin Analizi .....	45
<b>5. BULGULAR</b> .....	<b>47</b>
5.1.Hipotez 1 .....	49
5.2.Hipotez 2 .....	51
5.3.Hipotez 3 .....	53
5.4.Hipotez 4 .....	54
5.5.Hipotez 5 .....	55
5.6.Hipotez 6 .....	57
5.7.Hipotez 7 .....	59

5.8.Hipotez 8.....	60
5.9.Hipotez 9.....	61
5.10.Hipotez 10.....	63
5.11.Hipotez 11.....	64
<b>6. TARTIŞMA VE SONUÇ .....</b>	<b>67</b>
<b>7. ÖNERİLER.....</b>	<b>74</b>
<b>KAYNAKÇA.....</b>	<b>76</b>
<b>EKLER .....</b>	<b>87</b>
EK 1: KİŞİSEL BİLGİ FORMU .....	87
EK 2: EŞE YABANCILAŞMA ÖLÇEĞİ.....	88
EK 3: CİNSEL YAŞAM KALİTESİ ÖLÇEĞİ.....	89
EK 4: EVLİLİK YAŞAMI ÖLÇEĞİ.....	90
EK 5: ETİK KURUL ONAYI.....	91
<b>ÖZ GEÇMİŞ .....</b>	<b>92</b>

## TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Evli kadınların demografik özellikleri frekans tablosu .....	47
Tablo 2. Evlilik doyumu, eşe yabancılaşma ve cinsel yaşam kalitesi betimsel istatistikler ...	49
Tablo 3. Evlilik doyumu, eşe yabancılaşma ve cinsel yaşam kalitesi Pearson korelasyon analizi sonuçları .....	49
Tablo 4. Evlilik doyumu yordanan değişkenine ait değişim istatistikleri .....	50
Tablo 5. Evlilik doyumu yordanan değişkenine ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçları ....	50
Tablo 6. Evli kadınların evlilik doyumu düzeyleri evliliklerine algılanan müdahale edilme durumuna ait betimsel istatistikler .....	51
Tablo 7. Evli kadınların evliliklerine algılanan müdahale edilme durumuna göre evlilik doyumu düzeyleri ANOVA analizi sonuçları .....	52
Tablo 8. Evli kadınların evliliklerine algılanan müdahale edilme durumuna göre evlilik doyumu düzeyleri Tukey Testi analizi sonuçları .....	52
Tablo 9. Evli kadınların evlilik sürelerine göre evlilik doyumu düzeyleri betimsel istatistikler .....	54
Tablo 10. Evli kadınların evlilik sürelerine göre evlilik doyumu düzeyleri Anova analizi sonuçları .....	54
Tablo 11. Evli kadınların aylık gelir durumlarına göre evlilik doyumu düzeyleri betimsel istatistikler .....	55
Tablo 12. Evli kadınların aylık gelir durumlarına göre evlilik doyumu düzeyleri Anova analizi sonuçları .....	55
Tablo 13. Evli kadınların cinsel ilişki sıklığına göre cinsel yaşam kalitesi betimsel istatistikler .....	56
Tablo 14. Evli kadınların cinsel ilişki sıklığına göre cinsel yaşam kalitesi Anova analizi sonuçları .....	56
Tablo 15. Evli kadınların cinsel ilişki sıklığına göre cinsel yaşam kalitesi Tukey analizi sonuçları .....	56
Tablo 16. Evli kadınların cinsel problemi çözme yöntemine göre cinsel yaşam kalitesi düzeyleri betimsel istatistikler.....	57
Tablo 17. Evli kadınların cinsel problemi çözme yöntemine göre cinsel yaşam kalitesi Anova analizi sonuçları.....	58
Tablo 18. Evli kadınların cinsel problemi çözme yöntemine göre cinsel yaşam kalitesi Tukey Testi analiz sonuçları .....	59
Tablo 19. Evli kadınların kısırlık durumuna göre cinsel yaşam kalitesi Bağımsız Örneklem t Testi .....	60
Tablo 20. Evli kadınların menopoz olup olmama durumuna göre cinsel yaşam kalitesi Bağımsız Örneklem t Testi .....	61
Tablo 21. Evli kadınların yaşlarına göre eşe yabancılaşma düzeyleri betimsel istatistikler ..	61
Tablo 22. Evli kadınların yaşlarına göre eşe yabancılaşma düzeyleri Anova analizi sonuçları .....	62

Tablo 23. Evli kadınların yaşlarına göre eşe yabancılaşma düzeyleri Tukey testi analizi sonuçları .....	62
Tablo 24. Evli kadınların evlenme biçimlerine göre eşe yabancılaşma düzeyleri betimsel istatistikler .....	63
Tablo 25. Evli kadınların evlenme biçimlerine göre eşe yabancılaşma düzeyleri Anova analizi sonuçları .....	64
Tablo 26. Evli kadınların evlenme biçimlerine göre eşe yabancılaşma düzeyleri Tukey Testi analiz sonuçları.....	64
Tablo 27. Evli kadınların çocuk sayısına göre eşe yabancılaşma düzeyleri betimsel istatistikler .....	65
Tablo 28. Evli kadınların çocuk sayısına göre eşe yabancılaşma düzeyleri Anova analizi sonuçları .....	65
Tablo 29. Evli kadınların çocuk sayısına göre eşe yabancılaşma düzeyleri Tukey Testi analiz sonuçları.....	66

# 1. GİRİŞ

## 1.1. Problem Durumu

Birey çevresiyle etkileşim halinde olan sosyal bir varlıktır. Birey pek çok alanda sosyal ilişkiler kurar ve yakın ilişkiler kurmuş olduğu ilişkilerden birisidir. Yakın ilişkilerden biri olan evlilik, bireyin yaşamında oldukça büyük bir yer kaplamaktadır (Kartal, 2020). Mutlu bir hayat sürdürebilmek için bireyin kendisine uygun bir eş seçimi gerçekleştirmesi gerekmektedir. Birey en doğru veya sağlıklı diyebileceğimiz eş seçimleri yapsa dahi evlilikte dönem dönem bazı problemler gün yüzüne çıkabilir. Fakat yapılan eş seçimi sağlıklı ise o evliliğin devamlı ve niteliği gün geçtikçe artan bir evlilik olduğundan bahsedilebilir (Bakırcıoğlu, 2003: 126). Evlilik iki kişinin hayatlarını beraber devam ettirmek için karşılıklı olarak sorumluluk aldığı, nikah ile onaylanmış bir beraberliktir. Bu beraberlik çifte özgürlükler sunduğu gibi bazı özgürlüklerden de vazgeçmeyi gerekli kılabilir (Mavili, 2015: 51). İlk zamanlarda yoğun duygusal beklentilerin var olduğu evlilikte, ilerleyen zamanlarda kişisel arzu, gereksinim, duygu ve düşünceler farklılaşarak çiftleri iki farklı bireye dönüştürebilir. Bu durum meydana geldiğinde eşler ya bu durumu kabullenip evliliklerini devam ettirirler ya da ayrılığa karar verirler (Chapman, 1992: 35; Ersoy ve Kibaroglu, 2019: 408).

Evlenmeyi düşünen kadın ve erkeğin beğenilerinde, günlük hayatlarıyla ilgili alışkanlıklarında, değer verdikleri unsurlarda çokça farklılık olması doğaldır. Aynı zamanda eş seçme hususu, evlenmeyi planlayan iki bireyin uyumlu ve mutlu olma isteğini zorlaştıracak olasılıklarla doludur. Bu yüzden çağımız şartlarında eş seçimi, ileride uyumlu ve mutlu olmayı kesinleştirecek mahiyette değil, hisler ve rastlantılar yoluyla yapılmaktadır (Enç, 1979: 249). Evlilikle birlikte eşler birbirlerinin sosyal, psikolojik, biyolojik gereksinimlerini doyumaya başlarlar. Bunlar evliliğin amaçları arasındadır. Biyolojik gereksinimlerin başında cinsel doyum gelmektedir. Cinsel isteğin doyum edilmesi ve bu konudaki beklentilerin karşılanması evliliğin temel işlevlerinden biridir. Evlilikte dengenin, doyum ve uyumun korunabilmesi için bu gereksinimlerin karşılıklı olarak karşılanması gerekmektedir (Özgüven, 2012: 98).

Evlilik uyumu bireylerin yaşam kalitesini, iyi oluşlarını ve yaşamdan almış oldukları doyumunu pozitif yönlü etkilemektedir. İlişkide meydana gelen çatışmalar cinsel uyarılma, cinsel istek ve çiftler arasındaki yakınlığa engel olmaktadır. Aynı

zamanda çatışmaların sıklaşmasına ve sıkıntılara cinsel işlev bozuklukları da sebep olabilmektedir (Dursun, Söylemez ve Türkseven 2020: 12). Evlilik yoluyla hayatlarını birleştiren bireyler kendi beklenti ve isteklerini karşılıklı olarak yalın ve net bir dil kullanarak utanmadan ifade edebilmelidir. Fakat Türk toplumunda cinsellik kavramı karmaşık bir hale getirilmiştir. Utanılan, açık açık konuşulması ayıp olan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sebeple cinsel problemler ülkemizde çok yaygındır ve çözüme kavuşturulamayan problem olarak görülmektedir. Bu problemlerin ortaya çıkmaması veya çözüme kavuşturulması için eşlerin arasında sağlıklı bir iletişim olmalıdır. (Yıldız, 2017: 2).

Evlilikte eşlerin sağlıklı ilişkiler kurabilmesinde cinsel doyumun göz ardı edilemez bir etkisi vardır (Kayır, 1998). Yapılan araştırmalar cinsel doyumun yükselmesiyle evlilik uyumunun da arttığını veya evlilik uyumunun yükselmesiyle cinsel doyumun da artış gösterdiği sonucunu ortaya koymuştur (Kudiaki, 2002; Gilliland ve Morokoff, 1993; Hendrick ve Sokolski, 1999). Uyumlu ve sağlıklı bir evlilik için eşlerin cinsel yaşamlarında etkileşimlerinin, iletişimlerinin iyi olması şarttır (Poroy, 2010). Cinsel yaşam evliliğin en önemli hususlarından biridir ve ülkemizde genellikle cinsel yaşamın başlangıcı evlilik ile olmaktadır. Toplumumuzda evlilik desteklenmektedir fakat cinsellik hala bir tabu olarak görülmektedir (Kartal, 2020: 4). Cinselliğin tabu olarak görülmesi, doğru bilgi eksikliğine, cinsel mitlere ve cinsel ilişkiye karşı korku duyulmasına sebep olabilir. Bunlar da cinsel problemlere yol açabilir.

Evlilik sürecinde meydana gelen cinsel problemler evlilik doyumunu olumsuz yönde etkilemektedir. Sahip olunan cinsel mitler gerçeklikten uzak bazı beklentileri oluşturur ve problemlerin ortaya çıkmasını tetikler. Özellikle toplumsal cinsiyet rollerine göre şekillenmiş evliliklerde cinsel mitler ve buna bağlı olarak problemler görülmektedir. Çiftlerin birbirlerine cinsel istek ve beklentilerini ifade edememeleri ve iletişimsizlik evlilik kurumu içerisinde öfke, mutsuzluk, yetersizlik, değersizlik gibi negatif duyguları meydana getirerek evlilik doyumunun düşmesine neden olabilmektedir. Evlilik doyumunun azalması da cinsel yaşamı, eşler arasındaki ilişkiyi ve sosyal yaşamı olumsuz yönde etkilemektedir (Coşkun, 2020: 4). Kısacası kişinin cinsel yaşamında olan bir problem, sıkıntı eşlerin evlilikten almış olduğu doyumunu ve eşlerin birbiriyle olan uyumu etkilemektedir (İncesu, 2006).

Evlenerken beraber bir yola giren çiftlerin, evlilikte uyumu yakalayabilmeleri için saygı ve sevgi çerçevesinden çıkmamaları, sosyo kültürel açıdan benzer olmaları ve kaliteli bir cinsel yaşamlarının olması ile ilgilidir (Collins ve Coltrane, 1991; O'Grady ve Tucker, 1990:481; Broderick ve O'Leary, 1986:515). Türk toplumunda evdeki sorumlulukların büyük çoğunluğu kadınlara aittir. Ev içi sorumluluklara ek olarak çalışma hayatına da giren kadınların tükenmişliğinin artması ve kendilerine yabancılaşması söz konusudur (Yılmaz, 2018: 2). Evlilik, bünyesinde çeşitli duyguları barındırdığı gibi sorumluluk ve özveri ile donanmış zorlu bir süreçtir. Çağımızda teknolojik ilerlemeler ve sosyal değişiklikler evliliği ve eşlerin ilişkilerini etkilemiştir. Geniş aile yapısından çekirdek aileye bir geçişin olduğu bu süreçte bireyler dönem dönem topluma, eşine, ailesine ve kendisine yabancılaşma meylinindedir. Bu açıdan bakıldığında yabancılaşma için sosyal, toplumsal ve kişisel bir problemdir denilebilir (Ersoy ve Kibaroglu, 2019). Yabancılaşmayı pek çok farklı etken meydana getirmiştir ve yaşamın farklı alanlarında bireyi etkileyen bir durumdur.

Çağdaşlaşma ve globalleşmenin neden olduğu hareketli ve yoğun değişim dönemi, bireyi ve toplumun yapı taşı olan aileyi de aynı döneme sürüklemiştir. Birey henüz bu değişime adapte olamamışken ailesinde de problemlerle yüz yüze kalmaya başlamıştır. Bu değişim yabancılaşmayı doğurmuştur. Karı-kocanın birbirine duygusal, davranışsal ve bilişsel olarak yabancılaşması aile bünyesini de olumsuz olarak etkilemiştir. Netice olarak sağlıklı, fonksiyonu olmayan evlilikler meydana gelmeye başlamıştır. Eşler arası yabancılaşma günümüzde evliliklerin büyük bir problemi olarak karşımıza çıkmaktadır (Akın ve Moralı, 2019: 1199).

Evlilik doyumu ve cinsellik kavramları pek çok değişkenle ele alınmasına rağmen eşe yabancılaşma kavramının ele alındığı nitel ve nicel çalışmalar (Ersoy ve Kibaroglu, 2019; Akın ve Moralı, 2019) oldukça kısıtlıdır. Eşe yabancılaşma ile evlilik doyumu arasındaki ilişkinin incelendiği bir araştırmaya da rastlanmamıştır. Cinsel doyumu ve eşe yabancılaşmanın evlilik doyumu üzerinde etkisinin olup olmadığını ve niteliğini öğrenmenin cinsel terapistlere, psikolojik danışmanlara psikologlara, aile danışmanlarına ve ilgili literatüre katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

## 1.2. Amaç ve Önem

Cinsel doyum ve evlilik doyumu kavramları birbirinden ayrı düşünülemez. Her ikisinin de birbiri üzerinde bir etkisi olabilir. Evlilik doyumu yüksek olan kişilerin partnerleriyle çatışmaları, sorunları daha az, iletişimleri daha kalitelidir. Empatik, sevgi ve saygının olduğu bir evlilikte cinsel doyum da yüksektir. Evlilik doyumu cinsel doyumun, cinsel doyum ise evlilik doyumunun bir ibaresi olabilir (Çelik, 2019:122-123).

Kadınların evlilik doyumları ile cinsel yaşam doyumları arasında bağlantı vardır. Kadının evlilik doyumu düşük ise cinsel yaşamlarında da doyumun düşük olduğu söylenebilir. Eşiyle arasında sıkıntılar olan kadının eşine dokunma isteği azalabilir. Böylelikle kadın cinsel ilişkiden kaçınabilir, orgazm olamaz ve cinsel işlev bozuklukları meydana gelebilir (Akar ve Öztürk, 2014). Ömür boyu beraber yaşam paylaşabilme ümidiyle birleşen hayatlar, sorumlulukların ağır olması, ilişkide meydana gelen problemler, bireylerin özgürlük alanlarının kısıtlanması ve iletişimsizlik gibi çoğaltılabilecek bazı sebepler nedeniyle eşler arasında çözümlenemeyecek bir hal alabilir (Mavili, 2015: 52). Böylece eşler birbirlerine yabancılaşır ve evlilik doyumu da düşer (Ersoy ve Kibaroglu, 2019: 408).

Yapılan literatür taramasından yola çıkarak yabancılaşma kavramına aile perspektifinden bakılan araştırmaların sınırlı olduğu söylenebilir (Ersoy ve Kibaroglu, 2019: 409). Eşe yabancılaşmanın azaltılması ve evlilik doyumunun artırılmasına yönelik önleyici çalışmaların yapılabilmesi için bu konularda daha fazla araştırma yapılmalıdır (Ersoy ve Kibaroglu, 2019:416).

Kadınların cinsellik ile ilgili yanlış, çarpıtılmış inanışlara, mitlere erkeklere göre daha fazla sahip olduğu, buna karşılık bu inanışların değişimine ve cinsellik ile ilgili bilgi aktarımına daha açık oldukları gözlemlenmiştir (Doğan ve Saraçoğlu, 2008; Nair, 2004; Seyisoğlu Şahin ve Şimşek, 2006). Ataerkil toplumun ve yerleşmiş tabuların bir sonucu olarak toplumumuzda, özellikle kadınlara cinsellikle ilgili konuşmanın ayıp, günah olduğu empoze edilmektedir. Erkek olmanın üstün olduğunun ve kadınların erkeklere her konuda itaat etmesi gerektiğinin öğretildiği toplumumuzda, bu düşünce modernleşmeyle ve eşitlikçi düşünceyle birlikte azalmaya başlasa da günümüzde hala devam etmektedir. Bu araştırmada yalnızca kadınlar ile çalışılmasının kadınların cinsel yaşam kalitesi, eşe yabancılaşma ve evlilik doyumunu düzeylerinin incelenmesi için faydalı olacağı düşünülmektedir.

Literatürde yer alan çalışmalarda cinsel yaşam kalitesinin evlilik doyumunu etkilediği, eşine yabancılaşan bireylerin işlevsiz evlilikleri olduğu görülmektedir. Eşe yabancılaşma değişkeniyle ilgili yapılan çalışmaların sınırlı olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca cinsel yaşam kalitesi, eşe yabancılaşma ve evlilik doyumu değişkenlerinin bir arada bulunduğu bir çalışmaya da rastlanmamıştır. Bu araştırmanın amacı evli kadınların cinsel yaşam kalitesi ve eşe yabancılaşma düzeylerinin evlilik doyumunu yordayıp yordamadığını tespit etmektir. Ayrıca evliliğe müdahale algısı, evlilik süresi, çocuk sayısı, aylık gelir, infertilite durumu, menopoz durumu, cinsel ilişki sıklığı, cinsel problemi çözme yöntemi, evlenme biçimi ve yaş sosyo-demografik değişkenleriyle de ele alınması amaçlanmıştır. Araştırma sonuçlarının ve önerilerinin cinsel yaşam kalitesi, eşe yabancılaşma ve evlilik doyumu literatürlerine, cinsel terapistlere, evlilik ve aile danışmanlarına, psikolog ve psikolojik danışmanlara ve ilgili alan araştırmacılarına katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

### **1.3. Problem Cümlesi**

Evli kadınların cinsel yaşam kalitesi ve eşe yabancılaşma düzeyi ile evlilik doyumunu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?

### **1.4. Alt Problemler**

1. Evli kadınların cinsel yaşam kalitesi ve eşe yabancılaşma düzeyi, evlilik doyumunu anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?

2. Evli kadınların evlilik doyumu düzeyleri evliliklerine algılanan müdahale edilme derecesine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

3. Evli kadınların evlilik doyumu düzeyleri evlilik sürelerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

4. Evli kadınların evlilik doyumu düzeyleri aylık gelirlerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

5. Evli kadınların cinsel yaşam kalitesi düzeyleri bir hafta içerisindeki cinsel ilişki sıklığına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

6. Evli kadınların cinsel yaşam kalitesi düzeyleri cinsel problemi çözme yöntemlerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

7. Evli kadınların cinsel yaşam kalite düzeyleri infertilite durumlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

8.Evli kadınların cinsel yaşam kalite düzeyleri menopoz döneminde olup olmama durumlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

9.Evli kadınların eşe yabancılaşma düzeyleri yaşlarına göre anlamlı farklılık göstermektedir.

10.Evli kadınların eşe yabancılaşma düzeyleri evlenme biçimlerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

11.Evli kadınların eşe yabancılaşma düzeyleri çocuk sayısına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

### **1.5. Hipotezler**

Hipotez 1: Evli kadınların cinsel yaşam kalitesi ve eşe yabancılaşma düzeyleri evlilik doyumunu anlamlı bir şekilde yordamaktadır.

Hipotez 2: Evli kadınların evlilik doyumunu düzeyleri evliliklerine algılanan müdahale edilme derecesine göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır.

Hipotez 3: Evli kadınların evlilik doyumunu düzeyleri evlilik sürelerine göre anlamlı farklılık göstermektedir.

Hipotez 4: Evli kadınların evlilik doyumunu düzeyleri aylık gelirlerine göre anlamlı farklılık göstermektedir.

Hipotez 5: Evli kadınların cinsel yaşam kalitesi düzeyleri bir hafta içerisindeki cinsel ilişki sıklığına göre anlamlı farklılık göstermektedir.

Hipotez 6: Evli kadınların cinsel yaşam kalitesi düzeyleri cinsel problemi çözme yöntemlerine göre anlamlı farklılık göstermektedir.

Hipotez 7: Evli kadınların cinsel yaşam kalite düzeyleri infertilite durumlarına göre anlamlı farklılık göstermektedir.

Hipotez 8: Evli kadınların cinsel yaşam kalite düzeyleri menopoz döneminde olup olmama durumlarına göre anlamlı farklılık göstermektedir.

Hipotez 9: Evli kadınların eşe yabancılaşma düzeyleri yaşlarına göre anlamlı farklılık göstermektedir.

Hipotez 10: Evli kadınların eşe yabancılaşma düzeyleri evlenme biçimlerine göre anlamlı farklılık göstermektedir.

Hipotez 11: Evli kadınların e e yabancılaşma düzeyleri ocuk sayısına göre anlamlı farklılık göstermektedir.

### 1.6. Sınırlılıklar

Bu araştırmanın çalışma grubu 2022 yılı şubat-nisan ayları arasında Türkiye’de yaşayan, 17-65 yaş aralığında olan 474 evli kadın ile sınırlıdır.

Katılımcıların cinsel yaşam kalitesi Cinsel Yaşam Kalitesi  leği’ne, e e yabancılaşma düzeyleri E e Yabancılaşma  leği’ne, evlilik doyumları Evlilik Yaşamı  leği’ne verdikleri yanıtlar ile sınırlıdır.

### 1.7. Sayılılar

Katılımcıların  lekleri içtenlikle yanıtladıkları varsayılmıştır.

Katılımcıların cinsel yaşam kalitesini Cinsel Yaşam Kalitesi  leği’nin, e e yabancılaşma düzeylerini E e Yabancılaşma  leği’nin, evlilik doyumlarını Evlilik Yaşamı  leği’nin ölçtüğü varsayılmıştır.

### 1.8. Tanımlar

**Evlilik:** Evlilik birbirlerinden farklı nitelikleri olan iki bireyin beraber bir yaşam oluşturmasını mümkün kılan, aynı sorumlulukları paylaşmalarını gerekli kılan ve ocuk dünyaya getirme, yetiştirme gibi gayelerin yer aldığı ilişki türüdür (Yeşiltepe, 2011).

**Evlilik Doyumu:** Bir bireyin kendi evlilik ilişkisindeki gereksinimleri karşılama derecesine ilişkin algısıdır (Tezer, 1996).

**Yabancılaşma:** Bir birey veya herhangi bir şeyin bilinmeyen, tanışıklığı anımsanmayan ya da daha önce bilindiğinden farklı bir hal aldığının anlaşılmasını yani yabancılaşmak eylemini ifade etmektedir (Eren, 1998: 1574).

**E e Yabancılaşma:** Modernleşme ve küreselleşmenin bir sonucu olarak karşımıza çıkan yabancılaşma kavramının eşlere yansımaları, eşlerin birbirine duygusal, davranışsal ve düşünsel olarak yabancılaşmasıdır (Akın ve Moralı, 2019).

**Cinsel Yaşam:** Cinsel yaşam, cinsel doyum ve iki bireyin uyumlu biçimde sürdürdükleri beraberliklerini de içeren sosyal normlar, değerler, kişisel ve toplumsal tabularla şekillenen; psikolojik, biyolojik ve sosyal etkileşimler ile belirlenen özel

deneyimler bütünü olarak tanımlanabilir. Cinsellik ve cinsel paylaşım cinsel yaşam kalitesini artırır (Yılmaz, 2007; Sarıtaş,2011).

## 2. İLGİLİ LİTERATÜR

### 2.1. Evlilik

Evlilik birbirlerinden farklı nitelikleri olan iki bireyin beraber bir yaşam oluşturmalarını mümkün kılan, aynı sorumlulukları paylaşmalarını gerekli kılan ve çocuk dünyaya getirme, yetiştirme gibi gayelerin yer aldığı ilişki türüdür (Yeşiltepe, 2011). Özgüven (2001) evliliği kadın ve erkeğin beraber yaşam sürdürme, çocukların bakım ve sorumluluklarını paylaşma gibi gayeler doğrultusunda yapılan bir sözleşme olarak tanımlamaktadır. Evlilik insan hayatının pek çok farklı yönlerini etkilemektedir. Beraberinde uyum problemlerini, sevinci ve mutluluğu, keder ve sıkıntıları getiriyor olsa da insanların gerçekleştirmek istedikleri bir amaçtır (Çelik, 2012). Bir bireyin hayatını sürdürürken, psikolojik ve fizyolojik açıdan doyuma ulaşabilmesi, dış tehlikelerden korunabilmesi, topluma karşı rolünü tamamlayabilmesi ve cinsel olgunluğa ulaşabilmesi amacıyla evlenmesidir (Ak, Bozkurt ve Gülsün, 2009). Birey bağlanma duygusunu eğer sağlıklı bir biçimde geliştirebilmişse kişinin kurmuş olduğu ilişkiler de sağlıklı olacaktır. Bu sebeple ilişki kurmak isteyen çiftlerin, karşılıklı olarak birbirlerini önemsemeleri, güven duymaları, arzulamaları, istek duymaları şarttır (Kimberley, Rotenberg ve Shewchuk, 2001).

Evlilik, yetişkin bireyin hayatında, verdiği önemli kararlardan birisi olmakla beraber toplumun yapı taşlarından olan ailenin oluşturulması için de önemli bir adımdır. Toplumda ve akademik alanda üzerinde durulan bir unsur olma özelliğini çok uzun zamandır korumaktadır (Kublay ve Oktan, 2015). Evlilik ile birey toplumda var olma gereksinimini karşılamak için bir adım atar çünkü bireyin gereksinimlerden birisi de içerisinde bulunduğu toplumda var olabilmesidir. Bireyin duygu, düşünce ve davranışları toplumdaki ilişki dinamiklerine göre şekil almaktadır. Evlilik de bireylerin birbirleriyle geliştirmiş oldukları ilişkide beraber yaşama devam etme konusunda karar vermeleridir ve yaygın bir durumdur (Bıyıkoğlu, 2012). Evlilik için kişinin partnerine olan bağlılığının yüksek olduğu, iki insan arasındaki yoğun duygusal bağ ilişkisi denilebilir. Bu ilişkinin zamanla daha da güçlü bir hale gelebilmesi için bireylerin mental ve bedensel ihtiyaçlarının giderilmesi gerekmektedir. Bu ihtiyaçların karşılanıyor olması, evlilik uyumunu ve doyumunu önemli derecede etkileyen bir husustur (Özaydınlık, 2014).

Bireyin hayatını birçok farklı yönden etkileyen bir kurum olan evlilik; zorlukları, mutlulukları, sevinç ve hüznüleri, yarar ve zararları ile kişilerin ulaşmak istedikleri bir yaşam amacıdır. Evlilik sosyal bir kurumdur, kişilerin fizyolojik ve psikolojik açıdan sağlığını artırır, yaşam doyumlarını destekler (Hayward ve Zhang, 2006). Bireyin maddi ve manevi doyum sağlaması, sorumluluklarını etkin bir biçimde yapabilmesi ve yaşamış olduğu çevreye uyum sağlayıp faydalı bir insan olabilmesinde evlilik kurumunun ciddi etkileri vardır (Çelik, 2006).

Eş seçimi bireyin hayatı boyunca yapacağı en kritik seçimlerden birisidir. Evliliğin doyum ve uyum seviyesinin yüksek olabilmesi için eş tercihi özenli bir biçimde yapılmalıdır. Duygusal, ruhsal, sosyal ve fiziksel ilişkilerin tamamını içeren evlilikte uyum söz konusu olursa, çift ve çiftin ailesi için mental ve fiziksel açıdan sağlıklı bir ortam oluşur. Eş seçimi esnasında göz önünde bulundurulması gereken hususlar şöyle sıralanabilir: sosyo-ekonomik özellikler, eğitim düzeyi, fiziksel özellikler, yaş, kişilik özellikleri, ideolojik ve dini görüşler, ırk ve kültürel farklılıklar (Kalkan, 2015).

Evlenmeyi düşünen kadın ve erkeğin beğenilerinde, günlük hayatlarıyla ilgili alışkanlıklarında, değer verdikleri unsurlarda çokça farklılık olması doğaldır. Aynı zamanda eş seçme hususu, evlenmeyi planlayan iki bireyin uyumlu ve mutlu olma isteğini zorlaştıracak olasılıklarla doludur. Bu yüzden çağımız şartlarında eş seçimi, ileride uyumlu ve mutlu olmayı kesinleştirecek mahiyette değil, hisler ve rastlantılar yoluyla yapılmaktadır (Enç, 1979: 249).

Evlilik her çağda etkililiğini korumuştur ve devam etmektedir. İki insanın duygularını paylaşması, empati, anlayış gösterme gibi önemli unsurları barındıran, karşılıklı duygusal destekle eşlerin fiziksel, mental ve sosyal iyi oluşlarını destekleyen bir sistemdir (Williams, 1988).

İnsanlar evliliğe farklı sebeplerden ötürü karar verirler. Bu sebeplerden birisi de kadın ve erkeğin birlikteliklerinin toplum tarafından onaylanmış olmasını sağlamaktır. Evliliği doğal ve bir zorunluluk olarak görüp evlenen bireyler de vardır. Bunun dışında bireyler çocuk sahibi olmak, cinsel gereksinimleri karşılayabilmek, maddi sıkıntılardan ve yalnızlıktan kurtulmak gibi sebeplerden dolayı da evlenmektedirler. Hangi amaç doğrultusunda gerçekleştirilmiş olursa olsun, bireyin evlilikte mutlu olması, iyi bireyler yetiştirebilmesi için gerekli atmosferin sağlanması başarılı bir evliliğin sağlanması için önem taşımaktadır (Çelik, 2012). Evlenmiş ve

bir yuva kurmuş kişiler, yakın duygusal ve sosyal destek ve yeterli aylık gelir imkanlarını elde ederek maddi zorlukları ortadan kaldıracak ve ekonomik güçten de faydalanırlar (Atta-Alla, 2009; Gallagher ve Waite, 2000).

İki kişinin ruhsal, biyolojik ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanması açısından evlilik büyük önem taşımaktadır. Psikolojik ve sosyal ihtiyaçlar göz önüne alınırken bir yandan da bireylerin birbirlerini sevmeleri, saygı göstermeleri, korumaları aile kavramına verdikleri önemi sağlamlaştırmakta ve aitlik hissinin oluşmasını sağlamaktadır. Cinsel arzunun tatmin edilmesi de evliliğin önemli biyolojik gereksinimlerinden birisidir (Özguven, 2009; Dursun, Söylemez ve Türkseven, 2020: 11). Evlilikte eşlerin sağlıklı ilişkiler kurabilmesinde cinsel doyumun göz ardı edilemez bir etkisi vardır (Kayır, 1998). Evlilik öncesinde cinsel beraberlik yaşayan bireyler eğer karşılıklı mutlu ve tatmin ise evliliği düşünebilmektedirler (Janetius, 1990). Bireylerin cinsel açıdan uyumlu olmaları evlilik uyumunu da pozitif yönde etkilemektedir (Cin ve Çolak, 2019).

Uyumlu bir evlilik sürdürmenin gereklilikleri eşlerin rol değişikliklerine de gitmelerini zorunlu kılmaktadır. Bekarken sahip olunan rolleri bir kenara bırakıp evli, eş rolüne geçişi temsil eden evliliğin ilk yıllarında eşlerin ortak mutluluğu getirecek bir yaşam stili oluşturmaları, cinsel yaşamlarında doyurucu unsurları keşfetmeleri, birlikte karar alabilme, sorumlulukları üstlenebilme ve çatışma çözme becerileri geliştirebilme yollarını aramaları, oluşturmaları gerekmektedir. Özellikle yeni evlenmiş, evliliğin ilk yıllarını yaşayan eşlerin birbirlerinden ve evlilikten gerçekçiliği olmayan istekleri olduğunda hayal kırıklığı ile sonlanması ve ayrılığın, boşanmanın gerçekleşmesi kaçınılmazdır (Onur, 2017).

Bireylerin evlilikten önceki yaşamlarından getirmiş oldukları alışkanlıklar çiftlerin uyumunu etkileyen hususlardandır. Bireyler kendi ailelerinden, yaşam tarzlarından kopup başka bir “aile” kurma girişiminde bulunurlar. Önceki yaşamlardan getirilenler her birey için farklılık gösterir. Bu farklılıkların izi evliliklerinde de görülür. Farklı beklentiler ve değerler çatışabilir (İpek, Özbucak ve Tıraşoğlu, 2019). Bu da uyumsuzluğa ve evlilik doyumunun düşmesine sebep olabilir. Uyumlu bir evliliği sağlamanın temel koşullarından birisi de iletişimin sağlıklı olmasıdır. Eşlerin birbirlerine rahatça kendini ifade edebilmesi, düşüncelerini paylaşabilmeleri için gereksinim duyulan iletişim evlilik yaşantısının kalitesini etkiler. Eşlerin, aralarında iletişim problemlerini çözüme kavuşturmadan uyumlu

evlilik devam ettirmeleri güçtür (Ersanlı ve Kalkan, 2008). Profesyoneller tarafından toplumların evlilik uyumları düzeylerinin ve evlilik uyumunu etkileyen etkenlerin belirlenmesi, ciddi problemleri olan bireylerin belirlenmesi ve uygun müdahale yöntemleriyle evlilik uyumunu artırıcı çalışmaların yapılması sayesinde mutlu evliliklerin çoğaltılabileceği düşünülmektedir (Ejder Apay, Olçun, Polat ve Şahin Altun, 2020).

Evlilik üremeyi sağladığı için toplumun temelini oluşturur. Aynı zamanda yoğun, duygusal bir bağıdır. Söz konusu bağı sağlamlaşabilmesi için çiftlerin hem biyolojik hem de psikolojik gereksinimlerinin gideriliyor olması gerekmektedir. Bu durum evlilik uyumunu etkilemektedir (Özaydınlık, 2014). Evlilikte uyumu yakalayabilmek ve sürdürebilmek geçmişten beri bir problem olarak değerlendirilmektedir. Günümüzde ele alınan kavramlardan bir tanesidir. Evlilik, yalnızca iki insanın birlikte yaşaması, bir araya gelmesi değildir. Bu iki bireyin birbiriyle uyumlu bir şekilde yaşaması, değişen yaşam koşullarına uyum sağlayabilmeleri denebilir (Ejder Apay ve Gümüüşdaş, 2016).

İnsanlar evliliğin mutluluk getireceğine inanırlar ve bu nedenle evlenirler. Tam bir aile olabilmek için çocuklarını dünyaya getirirler ve çocukları için en iyi olan her şeyi isterler. Evlenip çocuk sahibi olma istekleri olumlu bir durumdur. Fakat evlilikte çıkan anlaşmazlıklardan, dünyaya getirilen çocuk da son derece etkilenmektedir (Cummings ve Davies, 2014). Günümüzde evlilikler giderek boşanmayla sonuçlanan, başarısız evlilikler olmaktadır. Geçmişle kıyasladığımızda bireylerin daha çok kendi tercihleriyle, özgür iradeleriyle seçim yaptıkları dikkat çekmektedir. Birbirlerini daha önceden tanımadan, aile veya başkaları vasıtasıyla kurulan evlilikler, geleneksel evlilik biçimidir. Bu şekilde evlenmiş olan çiftler birbirlerini daha önce uzun süre görmeden, tanımadan evlenirler ve birbirlerine alışma, birbirlerini tanıma evlilik sürecinde gerçekleşmektedir. Özgür iradeyle yapılan tercihlerin sonucu gelişen evliliklerin sayısının artmasıyla birlikte boşanmaların da sayısında artış meydana gelmeye başlamıştır (İpek ve Özbucak Tıraşoğlu, 2019). İnsanlar kendi çevrelerinin kültürel özellikleri, yaşantıları, alışkanlıkları, seçimleri ve davranışları bakımından birbirlerinden pek çok noktada ayrılırlar. Evlilikle birlikte birey, eşiyile birçok noktada paylaşım yaptığı bir mekân oluşturur. İlişkinin ne kadar uyumlu olduğu, nasıl ilişkiler oluşturup nasıl sürdürdüğü kişinin duygusal, davranışsal ve bedensel tepkilerinde önemli rol oynar. Bireyin

ruhsal gerginliği arttıkça evlilik doyumunun düştüğü ve boşanmaların arttığı çeşitli araştırmalarla desteklenmiştir (Fidanoğlu, 2019).

Evlilikle birlikte oluşan aile, toplumun temel taşı olarak nitelendirilir. Gelenek-görenek, yasalar ve sosyal değerlerin uygun gördüğü şekilde iki insanın yaşamlarını birleştirmek için yapmış oldukları sosyal bir sistemdir (Ersanlı, 1990). Evlilik, insana has ilk toplumsallaşma hareketidir. İlkel toplumlarda, yalnızca fiziksel yaşamı devam ettirmenin bir gereği olduğu düşünülmekteydi. Orta Çağ'a geldiğimizde fiziksel boyuta ek olarak "aşk" kavramı da gündeme gelmeye başladı. Böylece uygar toplumlarda evliliğin temel motivasyonları şunlar oldu: ekonomik olarak güvence, duygusal-sosyal gereksinimlerin karşılanması, aşk ve fiziksel ihtiyaçları giderme. İnsanları evliliğe sevk eden sebepler arasında duygusal ve sosyal ihtiyaçları gidermek de yer aldı (Woody ve Woody, 1973). Günümüzde de bu etkenler güncelliğini korumaya devam etmektedir. Aile, tüm insan toplumlarında var olan bir sosyal kurumdur, temel ve evrenseldir. Ailenin yapısı tarihsel süreç içerisinde değişim göstermiştir ve toplumdan topluma farklılaşmaktadır. Ailenin birey ve toplum hayatında bu denli önemli olmasının sebebi bu sosyal kurumun temel işlevlerinden ileri gelmektedir. Sosyal kurum olan aile, insanın tüm yaşamındaki süreç boyunca, belirleyici işlevlere sahiptir. Kadın-erkek ilişkilerinin düzenlenmesinden, çocuk dünyaya getirme ve onu yaşama hazırlama gibi bir bireyin hayatını devam ettirebilmesi için gereksinim duyduğu her şeyin yerine getirilmesinde ailenin önemli bir işlevi söz konusudur (Eroğlu, 2021).

## **2.2. Evlilik Doyumu**

Alanyazında evlilik doyumunun manası ve kapsamıyla ilgili birçok açıklama vardır. Araştırmaların çoğunda evlilik uyumu, evlilik doyumu ve evlilik kalitesi kavramları birbirlerinin yerine kullanılmıştır (Bradbury ve Karney, 1995: 3-34). Evlilik doyumu kavramının tanımı, evlilik kalitesi ve evlilik uyumunu da kapsamaktadır (Çelik ve Koçak, 2009).

Romantik ilişkiler kişinin yaşamında ciddi öneme sahip olan bir ilişki türüdür. Her birey, doyum veren, mutlu ve ömür boyu devam ettirme umuduyla romantik bir birlikteliğe başlayabilmektedir. Fakat bir birliktelikte çiftlerin birbirlerinin pozitif, iyi taraflarını görmek yerine, devamlı olarak negatif taraflarına odaklanıp, birbirlerinden yüksek beklentiler içerisine girmeleri ve olumsuz tutum beslemeleri, ilişkilerinin doyumunu ve devamlılığını olumsuz yönde etkiler. Kişinin kendisine veya bir

başkasına yüklemiş olduğu yüksek standartlar ve beklentiler, bireyin devamlı doyumsuzluk ve mutsuzluk yaşamasına sebep olabilmektedir (Hewitt, 2009; Khalatbari ve Nadiri, 2017; Ergin, 2020). Romantik ilişki doyumu, kişilerin romantik birlikteliklerden sağlamış oldukları doyumu ve mutluluğu yaşamalarına imkân sağlamasıyla birlikte bireylerin ömürlerini de uzatmaya katkı sağlamaktadır. Çağımızda bireyler, içinde oldukları ilişkilerde bağlanma ve güven problemleri yaşamalarıyla birlikte bu tür ilişkilerin kişilere depresyon ve anksiyete gibi olumsuz yaşantıları getirdiği düşünülmektedir. Dolayısıyla kişilerin hayatlarını daha kaliteli hale getirebilecek ve birlikteliklerinden haz almalarını sağlayabilecek olan ilişki doyumuna dönük olarak geliştirilen model çalışmalarının önemli olduğu düşünülmektedir (Satıcı, 2018).

Evlilik, kişilerin hayatına, sosyal ve ekonomik yarar getirerek kişilere daha nitelikli ve sağlıklı bir yaşam sunar. Sağlıklı evlilik bireyin hayat niteliğini artırır. Kişilerin daha mutlu oldukları ve doyum verici bir yaşama varmasında sağlıklı evlilik aracı rolü üstlenir. Evlilikte başarılı olmayı etkileyen etmenlerden biri de evlilik doyumudur (Çağ ve Yıldırım, 2013).

Evli çiftlerin yaşamış oldukları çatışmaları çözüme kavuşturabilmeleri ve birçok açıdan doyuma ulaşip uyumlu bir biçimde evliliklerini sürdürebilmeleri evlilik uyumu olarak tanımlanabilir. (Dursun, Söylemez ve Türkseven, 2020:11). Evlilik doyumu eşlerin evliliklerindeki her duygu ve durumdan, mental olarak tatmin ve mutlu olabilmesi durumudur (Hawkins, 2005). Bir bireyin kendi evlilik ilişkisindeki gereksinimleri karşılama düzeyiyle ilgili algısıdır (Tezer, 1996). Sağlıklı ilişki kurabilen, iki tarafı da ilgilendiren konularda birlikte karara ulaşabilen, varsa çatışmaları beraber çözüme kavuşturabilen çiftlerin yaşamış olduğu duygudur. Uyumlu birliktelikler devamında mutluluk ve memnuniyeti sağlamaktadır (Erberk ve ark., 2005:40). Çiftlerin ilişkilerinden, evliliklerinden ve yaşantılarından doyum sağlayıp mutlu bir birliktelik sürdürebilmeleridir (Cristea ve Oprisan, 2012; Zeytinoglu, 2013).

Lewis ve Spainer (1980)'e göre evlilik uyumu, evlilikteki gereksinimlerin karşılanma durumu ve derecesine göre oluşan bir algı durumudur. Bu tanım, hem evliliğin sağladığı genel doyumu açıklamaktadır hem de çiftlerin arkadaşlık ve cinsellik doyumunu da kapsamaktadır. Evlilik uyumu cinsel işlev problemlerinin hem sebebi hem de neticesidir (Arkar, Gökdağ ve Öztürk 2019).

Evlilikte mutlu birliktelik sürdürme ve doyum sağlayabilme, evlilikteki uyuma bağlıdır. Evlilik insan yaşamında büyük bir yer kapladığından, bu durum evli kişilerin mental durumunu büyük ölçüde etkilemektedir. Evlilikte uyum bozulmaya, zedelenmeye başladığında eşler ve çocuklar açısından olumsuzlukları doğurabilir ve kriz veya travma yaşanmasına sebep olabilir. Evlilikteki uyum, eşlerin evlilikten aldıkları doyum ve mutluluğu doğrudan etkiler. Aynı zamanda evlilik uyumu, hayatları sosyo-ekonomik veya diğer açılardan zorlaşan bireylerin mental sağlığını koruyan bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır (Karahan ve Sardoğan, 2005).

Uzun yıllardır evlilik doyum ve evlilik uyumu üzerinde durulan hususlardan olmuştur. Yıllar içerisinde pek çok farklı tanımı da yapılmıştır. Evlilik doyum, evlilik ilişkisinde eşlerin birbirlerine göstermiş oldukları sevgi şekli, cinsel doyumları, iletişim biçimi, verilen kararlarda eşit söz hakkı, maddi gelir, çalışma ve sorunları paylaşabilme gibi unsurlardan elde edilen ruhsal doyumdur (Hendrick ve Sokolsi, 1999; Çağ ve Yıldırım, 2013). Eşlerin algısından daha ziyade, evli bireylerin kişisel algılarını barındıran evlilik doyum, bireylerin evlilik yaşantılarının bütün alanlarında hissettikleri kişisel memnuniyet durumudur (Hawkins, 2005). Hendrick ve Sokolski (1999) evlilik doyumunu, kişilerin evlilikte çevresel ve bireysel kapsamlardan elde ettikleri ruhsal doyum olarak tanımlamışlardır (Kalkan ve Vural Batık, 2017). Bireyin evlilik ilişkisindeki mutluluğu ve doyum derecesidir. Bireyin evlilik ile ilgili ve ilişkisinin farklı açılardaki hislerini içerir (Yılmaz, 2001).

Evlilik ilişkisinin zaman geçtikçe daha da sağlam ve güçlü bir hale gelebilmesi için bireylerin mental ve bedensel ihtiyaçlarının giderilmesi gerekmektedir. Bu ihtiyaçların karşılanması, evlilik uyumunu ve doyumunu önemli derecede etkileyen bir husustur (Özaydınlık, 2014). Evlilik yaşamının kaliteli olabilmesi için önemli hususlardan birisi de eşlerin arasındaki sosyal destektir. Evlilikte eşten alınan destek evlilik kalitesinde yani evlilikten alınan doyumda rol oynamaktadır. Eşler kurdukları ortak yaşamı birlikte devam ettirmektedir ve iki kişinin de sorumlulukları vardır. Bireyin hayatında çok kritik bir ilişki biçimi olan evlilik, bazılarında mutluluğu ve doyumunu beraberinde getirirken bazıları için istenmeyen pek çok deneyimi meydana getirebilir (Yılmaz Bingöl, 2019).

Sağlıklı bir topluma ulaşmak için o toplumda olumlu ilişkilerin ve uyumlu evliliklerin olması kritik bir öneme sahiptir. Uyumlu bir evliliği sağlayabilmek için ise çiftler evliliklerinin ilk gününden itibaren, karşılıklı değer vermeli, anlayış ve

müsamaha ile yaklaşmalı, birbirlerinin beklenti ve ihtiyaçlarının farkında olmaları gerekmektedir (Tarhan, 2019). Evlilikte başarı elde edildiğinde, evli bireylerin yaşamlarına önemli katkı sağlamaktadır. Başarılı ve doyum verici bir evlilik, eşlerin yaşamlarına anlam ve kimlik sağlamanın yanında, ilgili araştırmalara göre çiftlerin yaşamdan aldıkları doyumunu, bedensel sağlığını ve psikolojik iyi oluş halini olumlu şekilde etkilemektedir. Sağlam evlilikler oluşturulup muhafaza edildiğinde, kişinin kendisine, ailesine ve topluma önemli faydalar sağlamaktadır (Kahraman, 2011).

Kültürel özellikleri birbirinden farklı olan bireylerin yapmış oldukları evlilikte zaman geçtikçe ciddi fikir ayrılıklarından kaynaklanan bazı çatışmalar meydana gelebilir ve evlilik başarısı düşebilir. Uyumlu bir evlilik sürdürebilmek için yalnızca bireylerin değil ailelerin de uyumlu ve dengeli olması gerekmektedir. Uyumsuz aileler söz konusu ise evli birey baskılanmış hissedebilir ve partnerine adapte olmakta, onu kabullenmekte güçlük yaşayabilir (Ceylan, 2014; Yıldız, 2017:9).

Eşlerin birbirleriyle uyumlu olmasını sağlayan en önemli unsurlardan biri de beklentilerdir. Kadın ve erkeğin evlilikten beklentilerinin benzer olup olmadığı, her iki tarafın beklentilerinin gerçekçi ve mantıklı olup olmadığı evlilikteki uyumun düzeyini etkiler. Eşlerin beklentileri birbirine paralel ve yakın olursa uyum yakalanır. Çiftlerin sahip olduğu bireysel özellikler, evlilik öncesi yaşantıları ve deneyimleri benzerlik gösteriyorsa yapılan evlilikte işler yolunda gitmeye meyillidir. Ayrıca kendi kültürel çevresinden evlenen kişinin aile içi uyumu yakalaması daha kolaydır (Tarhan, 2006: 18). Evlilikte yakalanan uyumun ilişkiye taşınabilmesi için eşlerin birbiriyle olan iletişiminin güçlü olması, karşı taraf hakkındaki duygu ve düşüncelerin pozitif olması, beraber bir şeyler yapmaktan hoşlanması ve çatışma çözme becerilerinin var olması şarttır. Eşler beraber tatmin duygusunu yakalama uğraşının yanı sıra uyum sağlayabilmeye de çalışmaktadır. Bunu hem fizyolojik hem de psikolojik olarak sağlayabilmek amaçlanır (Haldford, Kelly ve Markman,1997).

Evlilik uyumuyla ilgili yapılmış olan araştırmalara bakıldığında, uyumun hangi noktalarda bozulduğu tespit edilmiştir. Bu unsurlar eşlerin kişiliği, bağlanma stilleri, cinsel yaşam kalitesi, fizyolojik ve psikolojik durumları, sosyo-demografik nitelikleridir (Şahin, 2011). Eşlerin birbirlerinden olan beklentilerinden evlilik doyumunu önemli derecede etkilenmektedir. Bu beklentiler kültürden kültüre, toplumdan topluma değişebilmektedir. Örneğin Batı toplumlarında bireysellik,

bağımsızlık hâkim olduğu için kontrolcü ilişkiler hoş karşılanmayabilirken, Doğu kültüründe kontrolcü ilişkiler hoş görünebilir. Türk kültürü geleneksel bir yapıya sahip olsa da son zamanlarda bazı faktörlerin de etkisiyle değişmeye başlamıştır. Kadınların çalışma yaşamına girmesi, sosyo-ekonomik gücü kendi ellerine almaları, eğitim düzeyinin artması gibi etkenler kültürel yapıyı, doğal olarak evliliği de etkilemiştir. Modern değerlere sahip olmaya başlayan Türk toplumunda, kadın kendi maddi kazancını sağlamaya başlayıp bağımsızlaştıktan sonra evlilikteki etkinliğinin ve evlilik doyumunun da artmaya başladığı söylenebilir (Sunbas, 2019).

İnsanlar, hayatlarını paylaşacakları kişiyi, eşlerini seçerken, karşı tarafın zıt özelliklere sahip olması onlara çekici gelebilmekte ve ilişkilerini renklendireceğini düşünebilmektedirler. Fakat ilişkinin, evliliğin ilerleyen yıllarında insanlar daha gerçekçi beklenti ve düşünce içerisine girdiklerinden, başta çekici gelen zıtlıklar problem yaratabilmektedir. Özellikle de tahammül ve hoşgörünün az olduğu bir evlilikte, çiftler birbirlerini anlamakta güçlük çekecekler ve mutsuzluğa sürükleneceklerdir (Kalkan, 2015). Eşler, birbirlerini tanıyıp severek evlenmiş oldukları halde birbirlerinden yüksek beklentiler içine girdikleri için evliliğin ilk zamanlarında deneme ve bocalama sürecini yaşamadan uyumu yakalayamazlar. Evlilikte tutkulu sevgi döneminin sonu gelince karı-koca ilişkisi dönemi başlar. Evlilikte, kişilerin birbirlerinden beklentileri gerçekleşmediğinde veya ihtiyaçları karşılanmadığında eşler arasındaki paylaşım azalır, hoşgörü sınırları aşabilir, stres oluşabilir ve böylece doyumun azalır, boşanmaya gidilebilir (Özgüven, 2014).

Kaliteli evlilikler benzerlikler üzerine temellendirilir. Zıt düşünceleri ve ayrı zevklere sahip çiftler birlikte zaman geçirdikçe çatışma meydana gelebilir. Örneğin bir çocuğun nasıl yetiştirileceği konusunda anlaşamayan bireyler bu noktada çatışabilirler. Ya da dini inanış ve değerlerinde büyük zıtlıklar varsa, boş vakitleri nasıl değerlendirecekleri konusunda fikir uyuşmazlıkları oluyorsa çatışma kaçınılmazdır (Bakım, 2005:10). Kadın ve erkeğin niteliklerinin benzer olmasının evlilikte uyumu ve mutluluğu arttıracığına inanılır (Gökçe,1987: 13). Bireylerin hayata nereden baktıkları, iş yaşamlarında, sosyal ortamlarında, evde nasıl bir tutum içerisinde oldukları, maddi kazanca olan hırs ve çabaları, mesleki kariyer beklentileri, dini inançları gibi birçok faktör evlilik uyumu için göz önüne alınmalıdır (Özgüven, 2001: 38).

Yapılan araştırmalar, evlilik uyumunun çocuk sahibi olup olmama durumu, cinsiyet, evlilik süresi, evlilik yaşı, tanışma süresi, cinsel doyum, çalışma durumu, evlilik şekli, evlilik süresi gibi faktörlerden etkilendiğini ortaya koymuştur (Shigeto, 2014; Drentea ve Kendrick 2016; Ejder Apay ve Gümüşdaş, 2016). Çalışmalar, evliliğin ilk yıllarında yeni evlenmiş kişilerin fiziksel-duygusal yakınlık kurması, cinsel yaşamlarının başlaması, iletişimin oluşması, evlilik-iş dengesinin kurulamaması, kıskançlık, akraba ilişkileri gibi alanlarda problem yaşadıklarını ortaya koymaktadır. Çocuğun doğumuyla birlikte maddi güçlüklerin beraberinde gelişi, çocuk yetiştirme sorumluluğunun eşler arasındaki dağılımı gibi alanlarda da problemler yaşanabilmektedir. Evliliğin başlangıç yıllarında çiftlerin evlilik doyumunun yüksek olduğu ve 10 yıl içinde giderek azalmaya başladığı da yapılan bazı araştırmaların neticesidir (Özen, 2019).

Çiftlerin aralarındaki ilişkiyi devam ettirebilmelerinde evlilik uyumu kritik öneme sahiptir. Aynı zamanda bireyin fiziksel ve biyolojik sağlıklarının da korunmasına yardımcı olur. Evlilikte meydana gelen bir sıkıntı, bireyin yaşamının diğer noktalarında da sıkıntılara yol açmaktadır. Yapılan çalışmalara göre boşanmalar genellikle evliliğin başlangıç yıllarında meydana gelmektedir ve çocuk sahibi olamayan çiftlerde sıkça görülmektedir (Houseknecht ve Macke, 1981; Kitamura ve ark., 1998; Spainer ve ark., 1995).

Yıldırım (1992) yapmış olduğu bir araştırmada 1100 evli bireyin demografik özelliklerine göre evlilik uyumu düzeyleri incelemiştir. Bu araştırmanın sonucunda etkenlerin, bireysel ve evliliğin sosyo-demografik özellikleri olarak 2 başlık altında toplandığını görmüştür. Bireysel faktörler yaş, cinsiyet, evlilik yaşı, sosyo-ekonomik düzeyi, sağlığı, öğrenim durumu ve aylık geliridir. Evlilikle ilgili faktörler ise evlilik biçimi, evdeki sorumlulukları üstlenmede paylaşım durumu, aileden gelen destek, çiftlerin kan bağı ve cinsel yaşam kalitesidir.

Evlenecek kadın ve erkeğin sosyal statüsü, ekonomik düzeyi ve geçinme şekli, yoğrulduğu aile nitelikleri, giyim ve tutum şekli, öğrenim kademesi dikkate alınmalıdır (Arslanoğlu, 2002: 181). Eş adaylarının görünüş özellikleri ve eğitim düzeyinin yanı sıra aileden ve çevresinden kaynaklanan avantajları da önem arz etmektedir (Tarhan, 2005: 198). Kadın ve erkeğin yetişmiş olduğu ailesinin, sosyal statü ve ekonomik düzey açısından benzerlik göstermeleri de uyum açısından

önemlidir. Ayrıca yaşama bakış açısının, sempati duyduğu alanların, kültürel normlarının benzer olması uyumu yakalamayı kolaylaştırır (Yıldırım, 2002: 36).

Eşlerin mensup oldukları dinin benzerlik ve farklılıkları o evliliğin ve kurulan ailenin mutluluk düzeyini etkiler. Çiftlerin farklı dini inançlara sahip olmaları aile içinde çatışma ortaya çıkarabilir ve mutsuzluğu beraberinde getirebilir. Bu nedenle farklı dini inançlara sahip olmak evlilik için risk faktörüdür denilebilir (Baruch ve Miller, 2001: 158).

Evlilikle birlikte eşler birbirlerinin sosyal, psikolojik, biyolojik gereksinimlerini doyumaya başlarlar, bu evliliğin amaçları arasındadır. Biyolojik gereksinimlerin başında cinsel tatmin gelmektedir. Cinsel isteğin tatmin edilmesi ve bu konudaki beklentilerin karşılanması evliliğin temel işlevlerinden biridir. Sosyal ihtiyaçları ise eşlerin birbirine güvenmesi, toplumda bir yer edinebilmesi olarak çoğaltabiliriz. Psikolojik ihtiyaçların başında ise koşulsuz sevgi gereksinimi, mutluluğu paylaşabilmeleri gelmektedir. Evlilikte dengenin, doyum ve uyumun korunabilmesi için bu gereksinimlerin karşılıklı olarak karşılanması gerekmektedir (Özgüven, 2012: 98).

### **2.2.1. Evlilik Doyumunu Etkileyen Faktörler**

Solmuş ve ark. (2011)'a göre evlilikte uyumu yakalayabilme ve doyuma ulaşabilme noktasında etkili olan birçok faktör bulunmaktadır. Bunları şu başlıklar altında incelemiştir:

1. Benlik saygısı, güven ve yeterlik
2. Bireysel özellikler
3. Demografik özellikler
4. Fiziksel veya psikolojik sağlık problemleri
5. İlişkinin süresi ve ilişkinin statüsü
6. Sınırlar ve sınırlara saygı göstermek
7. Partnere yönelik yüklemeler ve algılar
8. Ebeveynlerin ilişkisi

Evlilik doyumu üzerinde bazı sosyo-demografik değişkenler de etkilidir. Bunlar; yaş, evlilik süresi, cinsel yaşam kalitesi, sahip olunan çocuk sayısı, eğer 2. evlilik ise öncekiyle olan evlilik doyumunun farkı ve aileler arası ziyaret olarak sıralanabilir (Göztepe ve Kışlak, 2012: 28). Evlilikler eğer akrabalar arasında

gerçekleşiyorsa evlilik uyumu düşmektedir. Ekonomik düzey düşükse evli bireylerde psikolojik problemler artmaktadır ve dolayısıyla evlilik uyumu da düşmektedir (Fışıloğlu, 2001).

#### **2.2.1.1. Evlilik Süresi**

Evlilik süresi evlilik doyumuna etki eden etkenlerden biridir. Yapılan araştırmalarda kısa süreli evliliği olanların evlilik doyum düzeylerinin uzun süreli evli olanlara göre daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Çiftlerin evli kaldıkları süre arttıkça ve çocuklar evden ayrıldıktan sonra evlilik doyum düzeylerinin arttığı saptanmıştır (Anderson, Russel & Schumm, 1983: 127-139). Çelik (2006)'in yapmış olduğu araştırmada ise evli öğretmenlerin evlilik süreleri arttıkça evlilik doyumlarının düştüğü bulgulanmıştır.

Uzun süredir evli olan bireylerin yaşamış oldukları sorunlar göz önüne alındığında ekonomik problemlerin ve iletişimle ilgili sıkıntıların olduğu görülmektedir. Uzun yıllardır evli olan bireylerin bu problemlerin üstesinden gelmede daha başarılı olduğu görülmektedir (Durmuş, 2015; Karabağ, 2019).

Ak ve Balcı Çelik (2022) yapmış oldukları araştırma sonucunda 0-5 yıl arası evli olanların evlilik doyumlarının 12-17 yıl arası evli olanlardan anlamlı derecede yüksek olduğunu tespit etmişlerdir.

Spainer Lewis ve Vole (1975) yapmış oldukları bir çalışmada erkeklerde evliliğin başlangıç yıllarında evlilik uyumunun düşük olduğunu, yıllar geçtikçe bu uyumda artış olduğunu tespit etmişlerdir. Kadınlarda ise yıllar geçtikçe evlilik uyumunun düştüğü bulgulanmıştır (Houseknecht ve Macke, 1981:656). Benzer şekilde Turan (1997) 'ın yapmış olduğu çalışma bulgularına göre evlilik süresinin artması kadın için bir önem ifade etmezken erkek için evliliğin anlamı artmaktadır.

#### **2.2.1.2. Eş Desteği**

Bireyin eşi tarafından verilen destek, ona değer verildiği, sevip sayıldığı manasına gelmektedir. Duygusal, maddi, manevi, sosyal ve psikolojik destek boyutlarını içermektedir (Karabağ, 2019: 7). Eş desteği kişinin gereksinim duyduğu anlarda gerekli desteği algılamasını ve hissetmesini sağlayabilmektir (Cutrona, 1996). Kabasakal ve Soylu (2016)'nun yapmış oldukları araştırma sonucuna göre eş desteği evlilik doyumunu yordamaktadır. Çağ ve Yıldırım (2013) ise cinsel yaşam

memnuniyeti, eş desteği ve eğitim düzeyinin evlilik doyumu değişkenini yordadığını saptamışlardır.

### **2.2.1.3. Ekonomik Durum**

Literatür tarandığında bazı araştırma sonuçlarına göre ekonomik durumun evlilik doyumunu etkilediği görülmüştür. Şentürk (2013) yaptığı bir çalışmada, ekonomik geliri yüksek olanların ekonomik geliri düşük olanlardan evlilik uyumunun daha yüksek düzeyde olduğunu bulgulamıştır. Yine benzer şekilde Hoşgör (2013) yüksek mesleki statüde olanların orta ve düşük statüde olanlara göre yaşam standartlarının ve evlilik uyumlarının daha yüksek olduğunu saptamıştır. Çiftlerin aylık geliri arttıkça evlilik doyumları da artış göstermektedir (Şener, 2002).

Aylık geliri yüksek olan kadınların evlilikleri pozitif yönlü olarak devam etmektedir. Fakat kadın hem evli hem de çalışıyor ise evlilikleri negatif yönlü olarak ilerlemektedir (Doğan, 1998).

Kahveci (2016), İlericiler (2015) ve Özaydınlık (2014) ise yapmış oldukları çalışmalar neticesinde ekonomik düzey ile evlilik doyumu arasında ilişki olmadığını bulgulamışlardır. İçli (2001) yapmış olduğu bir çalışmada ekonomik geliri yüksek olan evliliklerde kadına şiddetin görülme oranının düşük olduğunu bulgulamıştır.

Kadınların sosyoekonomik düzeyinin yükselmesi evlilikte uyumu da arttırmaktadır ve çatışmayı azaltmaktadır. Eve giren aylık gelir arttıkça iletişim becerileri daha etkin hale gelir ve çatışmalar azalır. Eş seçiminde genellikle kadının fiziksel olarak çekiciliği dikkate alınırken erkeğin statüsü ve ekonomik düzeyi göz önüne alınmaktadır (Çetinkaya, Dural ve Gülbetkin, 2004).

### **2.2.1.4. Evlenme Biçimi**

Bireylerin evlenme biçimi evlilik doyumuna etki eden faktörler arasındadır. Özellikle geleneksel toplumlarda görülen görücü usulü ile evlenmede çiftler başkalarının aracılığı ile tanışırlar. Severe evlenme biçiminde çiftler bir flört süreci yaşarlar ve duygusal bağ söz konusudur. Mantık evliliğinde genellikle ise ekonomik, sosyal, eğitim düzeyi, düşünce yapısı bakımından karşılıklı uyuşma söz konusudur. Bu anlaşmanın sonucunda evlilik kararı alınır.

### **2.2.1.5. Çocuk Sayısı**

Türk toplumunda boşanma fikri, çiftlerin çevreleri ve aileleri tarafından hoş karşılanmadığı için evliliğin devam ettirilmesi istenmektedir. Bu istek karşısında çiftlere evliliğin kurtarılabilmesi için çocuk yapma fikri önerilmektedir. Aileye yeni katılacak olan çocuğun evliliği, ilişkiyi ayakta tutacağı, erkeği evine bağlı biri haline getireceği düşünülmektedir. Fakat çiftler arasında iyi bir iletişim yok ise çocuk var olan problemleri daha da arttırabilir (Baltaş, 1998).

Houseknecht ve Macke (1991)'ın yapmış olduğu çalışmaya göre sahip olunan çocuk sayısının evlilik uyumuna bir etkisi yoktur. Sahip olunan çocukların yaşının küçük olması bir yandan evlilik kalitesini azaltırken bir yandan da evlilikteki gayreti arttırmaktadır. Evlilik kalitesine etki eden olumlu veya olumsuz faktörler; yaşanan hamileliğin istendik bir şekilde olup olması, depresif belirtilerin varlığı ve doğan çocuğun cinsiyeti olarak çoğaltılabilir. Evlilikte yaşanan çatışmalar çocukları da etkilemektedir. Çocuğun başarısının düşmesine, sosyal becerilerini geliştirememesine, sağlık problemlerinin ortaya çıkmasına ve davranış problemlerinin görülmesine neden olabilmektedir. Eşler arasındaki uyum çocuk için de önem arz etmektedir.

Açık (2008)'ın yaptığı çalışmaya göre evlilik doyumu düzeyi yüksek olan eşlerin çocuklarının olma oranı evlilik doyumu düşük olanlara göre daha azdır. Bu bulguya bakıldığında çocuk sahibi olmanın evlilik doyumu için olumlu bir etkisi yoktur (Lafcı, 2014). Doğan (2014) yapmış olduğu çalışmada evli bireylerin evlilik uyumu ile çocuk sayısının ters orantılı olduğunu bulgulamıştır. Çocuk sayısı arttıkça bireylerin evlilik uyumu azalmaktadır. Kublay (2013) evli bireylerin evlilik uyumunun sahip olunan çocuk sayısına göre farklılık gösterdiğini tespit etmiştir. Araştırma bulgusuna göre çocuk sayısı 4'ten fazla olan kişilerin evlilik uyumu yüksek, 4'ten az olanların ise evlilik uyumu düşüktür.

### **2.2.1.6. Evlenme Yaşı**

20 yaş altında olan kadınlar Aile Gelişim Teorisi'ne göre evliliğe hiçbir açıdan hazır durumda değillerdir. Bu yaş grubunda evli olanlar, evlilikte karşılaştıkları problemleri çözmeyi denemekten çok boşanmayı tercih ederler. Evlenmeden cinsel birliktelik yaşanması durumu veya hamilelik söz konusu ise erken evlilik yapılabilir. Evlilikle beraber sorumluluk alan, eğitimlerini yarıda

bırakan bireyler yeni yaşam düzenlerine uyum sağlamakta zorlanmaktadır. Böylece boşanan çift sayısı artış göstermektedir (Arıkan, 1992: 31).

20 yaşından önce evlenen kadınların boşanma oranı, 20 yaş üzerinde evlenenlere göre daha yüksektir. 30 yaş ve üzerinde olan kadınların ise boşanma oranının çok düşük düzeyde olduğu bulgulanmıştır (Bumpass ve Sweet, 1972, 755; Yıldız, 2017: 10).

Aktaş (2009) yaş ile evlilik doyumunu arasında anlamlı bir ilişki tespit etmemiştir. Diğer bir araştırma bulgusuna göre ise evlenen bireylerin yaşlarının yakın olması evliliklerini pozitif etkilemektedir. Kublay (2013) yapmış olduğu çalışmada çiftlerin yaş farkının 15 ve 15'in üstünde olduğunda evlilik doyumunun azaldığını bulgulanmıştır.

#### **2.2.1.7. Eğitim Düzeyi**

Evlenecek olan bireylerin eğitim düzeylerinin birbirlerine yakın veya benzer olması, eşlerin arasındaki uyumun korunmasına etki eden etmenlerden biridir. Eğitim düzeylerinin yakın veya benzer olması durumu hayata bakışlarının ortak payda etrafında birleşmesi noktasında önem taşımaktadır. Mezun olunan öğrenim kademesi bakımından büyük farklılıkların olması, karşılıklı olarak ilgi ve gereksinimlerin anlaşılmasına ve gereksinimlerin karşılanamamasına sebep olur (Karabağ, 2019: 8).

#### **2.2.2. Evlilik Doyumu ile İlgili Kuramsal Açıklamalar**

##### **2.2.2.1. Sevginin Evrimi Kuramı**

Wilson'un geliştirmiş olduğu bir kuramdır. Bir ilişki içerisindeki tutum ve davranışları nedenlerine göre ele alır. Sevginin Evrimi Kuramı'na göre sevgi üç temel içgüdüyle temellendirilmektedir. Bunlardan ilki korunma içgüdüsüdür. Bu içgüdüye göre bireyler ebeveynleri gibi kişilerle evlenmeye yatkındır. Anne tarafından çocukluk dönemlerinde korunan çocuğun bu içgüdüsi yetişkinlik çağında da devam etmektedir. Bir diğer içgüdü koruma içgüdüsüdür. Buna göre eşlerin birbirlerini korumaya yönelik içgüdüsi vardır. Diğer içgüdü ise cinsel dürtüdür. Bu dürtü üreme gereksiniminden doğmaktadır. Kadın ve erkeklerin bu noktada davranışları değişiklik göstermektedir. Wilson erkeklerin çoğalma içgüdüsi taşımadığını, kadınların bu dürtüye sahip olduğunu belirtmiştir (Hortaçsu, 1991).

#### **2.2.2.2. Yükleme Kuramı**

Evlilik uyumunun zemininde bazı yüklemeler mevcuttur. Çiftlerin arasında gerçekleşen bir durum, davranışa yönelik nedensellik yüklemeleri ve olaylar karşısında yapılan sorumluluk yüklemeleri ile ilişkilidir (Bradbury ve Fincham, 1992; Bradbury ve Fincham, 1992; Kışlak ve Tutarel, 1995; Işınsu, 2009). Doyumlu evlilikleri olan bireyler, eşlerinin olumlu tutum ve davranışlarını içsel sebeplerin neticesi olarak algırlar. Olumsuz tutum ve davranışların ise dışsal sebeplere yüklerler. Evliliklerinden doyum sağlayamayan bireyler ise olumsuz tutum ve davranışları içsel nedenlere, olumlu tutum ve davranışları dışsal nedenlere yükleme meyillidirler (Işınsu Halat, 2009).

#### **2.2.2.3. Sosyal Öğrenme Kuramı**

Kuramı Albert Bandura geliştirmiştir. Ona göre bireyin davranışları öğrenmenin yanında çevreyle de şekillenir. Bireyler evliliklerine, sahip oldukları ailelerden bazı aktarımları taşırlar. Kişi, nasıl eş olunacağını ebeveynlerinden öğrenir. İlişkisindeki tutum ve davranışları için rol modeli anne-babasıdır. Bireyler kendi ebeveynlerini sürekli gözlemleyerek doğru ilişkiyi zihninde tasarlar (Coşkun, 2020).

Bireylerin gerçekleştirecekleri evliliklerinde anne-babalarının evlilik özelliklerinden ve boşanma durumlarından nasıl etkilenebileceklerini açıklayan bir kuramdır.

#### **2.2.2.4. Sosyal Mübadele Kuramı**

Kelley ve Thibaut (1995) Sosyal Mübadele Kuramı'nı geliştirmiştir. Bu kurama göre romantik ilişkililerde ödül-bedel mübadelesi vardır. Bireyler ödülü yüksek bedeli az olan ilişkileri seçme eğilimindedirler. Bu kuramda ödül ilişkiden elde edilen tatmin ya da haz olarak tanımlanabilir. Bireyin tutum ve davranışlarına ket vuran etmenler ise bedellerdir. Doyum veren herhangi bir şey ödüdür. Keyifli zaman geçirme, sağlanan maddi veya duygusal destek örnek verilebilir. Maddi kayıp, emek harcamak ise bedele örnek olarak verilebilir. Ödenen bedelin karşılığında ödül gelmiyor ise problem çıkabilir. Kimileri bu tür ilişkileri sonlandırırken kimileri sürdürebilmektedir (Kelley ve Thibaut, 1959; Hovardaoğlu, 1996).

### 2.3. Cinsellik

Cinsellik iki birey arasında gerçekleşen etkileşim türlerinden biridir. Cinselliğin duygusal, davranışsal ve düşünsel olmak üzere üç farklı boyutu mevcuttur. Düşünsel boyut, kişinin kendisini partnerine açmaya karar verdiği aşamadır. Bireyin partneriyle benzerlik ve farklılıklarını merak etmesi, ona güven duyması, koruması ve sevmesi duygusal boyutudur. Davranışsal boyutta ise bakmak, dokunmak, öpmek, sarılmak, temas etmek yer almaktadır (Kayır, 2001; 34-39). Cinsel birliktelik, temelde merkezi sinir sisteminin, cinsel organların ve görme, dokunma, koklama, işitme gibi fizyolojimizin üretmiş olduğu hormonların salgılanmasıyla ve kimyasalların da birbiriyle etkileşime geçmesiyle oluşan bir süreç olarak tanımlanabilir (Bozdemir ve Özcan, 2011:39). Cinsellik yalnızca neslin devamının sağlanabilmesi için yapılan biyolojik bir eylemden ibaret değildir. Aynı zamanda bireyin ruhsal ve fiziksel katılımı ile gerçekleşen, cinsel hazzı yaşamayı, partnere yaşatmayı ve hazzında dahil olduğu, çiftlerin birbirleriyle duygu paylaşımında bulunmasını sağlayan, sevgiyi ve tinsel yakınlığı da kapsayan, insan yaşamının özel bir parçasıdır denilebilir (Ege ve ark., 2010).

Dünya Sağlık Örgütü'ne göre cinsellik kavramı; ruhsal, biyolojik ve sosyal etmenlerin kişiliği, iletişimi ve aşkı zenginleştirici tesirlerinin bütününden oluşmaktadır. Bireylerin yalnızca fizyolojik değil aynı zamanda bilişsel, duygusal ve toplumsal bütünlüğünü sağlar. Partnerler arasında sevgiyi ve iletişimi pozitif yönde destekleyen bir sağlıklılık durumudur (Bozdemir ve Özcan, 2011). Cinsel eylemin gerçekleşebilmesi için vücudun dengeli bir şekilde işlevini devam ettirmesi gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle sağlıklı bir cinsel yaşam için hem ruhsal hem de bedensel yapı sağlam olmalıdır (Sadock, 2007).

Dokunmak, öpmek gibi cinsel davranışlar bir kişinin cinselliğiyle ilgili faaliyetleridir. Cinselliği ifade etmek için devamlı olarak yapılan eylem ve alışkanlıklar cinsel davranışlar olarak tanımlanmaktadır. Bireylerin kendileriyle veya partnerleriyle cinsel eylemlerde bulunabilirler (Bozdemir ve Özcan, 2011: 39). Biyolojik açıdan cinsellik kavramı insanoğlunun temel içgüdülerindedir. Sosyo-kültürel bakımdan cinsellik kişinin tutum ve davranışlarını, gündelik yaşantılarını ve cinsel davranışlarını etkileyen bir unsurdur. Psikolojik açıdan ise kişinin bireysel niteliklerini, duygu ve düşüncelerini, geçmiş deneyimlerini, cinselliğe olan bakışını, travmalarını yansıtır (CETAD, 2007).

Bireyin doğduğu andan ölümüne kadar yaşamının her adımında vardır. Cinsel konularda açık bir şekilde konuşuyor olabilmek, iletişim kuruyor olmak, cinsel beraberlikten tatmin olmak, partnerler ile barışık ve doyum sağlayan bir cinsellik yaşamak insanı insan yapan, katkı sağlayan unsurlardandır (Turan, 2013). Cinsellik insan hayatının önemli parçalarından biridir. Cinsel yaşam diğer yaşam alanlarıyla bir bütündür. İnsanların en temel ihtiyaçları olan beslenmek, temizlenmek ve giyinmek gibidir. Fakat Türk toplumunda ebeveynler bilgi eksikliğinden dolayı cinselliği konuşmaktan, çocuklarının cinsel bilgileri için katkıda bulunmaktan uzak dururlar (Ziya, 2015). İki bireyin yakınlık kurmasını ve yoğun bir etkileşim oluşmasını sağlayan durum cinsel davranıştır. Cinsel davranış bireyde mutluluğa veya mutsuzluğa sebep olabilir. Cinsel beraberlik yaşayan iki kişi artık bazı sorumluluklara sahiptir. Dünya var olduğundan beri cinsellik de vardır, evliliğin önemli bir parçasıdır (Cüceloğlu, 1998). Cinsellik, eşlerin günlük yaşamda karşılaştığı problemlerle baş etmesinde ve gerilimin azalmasında önemli bir rol oynar (Erbek ve ark., 2005: 39-47).

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ, WHO) cinsel sağlıklılık kavramını cinsellikle ilgili bedensel, duygusal, bilişsel ve sosyal bakımdan iyi olma durumu olarak tanımlamıştır. Bununla birlikte cinsel yönelim, erotizm, üreme, zevk alma, yakınlık hissetme, cinsel kimlik gibi kavramları da bünyesinde barındırır (Akan ve Doğan, 2011). Cinsellik sadece üremeyi sağlamak için yapılan bir eylem değildir. Kognitif ve davranışsal unsurları da içerir; kültürel unsurlar, cinsel ve ahlaki mitler ile boyut alır. Ruhsal, biyolojik ve sosyal yönleri olan karmaşık ve özel bir aktivitedir. İnsan ömrü boyunca devam eder. Bireyin duygu ve düşüncelerine, beden ve benlik algısına, sosyal ilişkilerine etki eden, kişiye has davranış, duygu ve düşünceler bütünüdür (Oğuz, 2019).

Cinselliğe mevcut bakış açımızın oluşmasında Freud'un etkisi büyüktür. Freud cinsel yaşam kalitesinin ve memnuniyetinin insan hayatının temellerinden olduğunu, cinsel doyumun artarak acının azalmasının gerekliliğini vurgulamıştır. Freud'a göre cinsellikte birincil öneme sahip olan şey cinsel hazdır, üreme ikinci plandadır. Ayrıca cinselliğin psikoseksüel gelişim için önemli olduğunu, çocukluk döneminde gerçekleşen cinsel deneyimlerin yetişkinlik döneminde bireye yansımalarının olacağını ifade etmiştir (Greenberg ve ark. 2011; Beji ve Esencan, 2015).

Cinsel birlikteliğin yaşanması, özgür olma, birey olma, bağımsız olma, özel duygu ve düşüncelerini bir başkası ile paylaşma, bütün hissedebilme, kendisi ve partnerinin biricik olduğunu anlama, varoluşunun farklı boyutlarını görebilme hususlarında kişiye fırsat sunmaktadır (Alkan, 2008). Evliliklerde cinselliğin ana işlevi, hazzın birlikte yaşanması, eşlerin yakınlığının güçlenmesi ve derinlik kazanması, yaşamın ve evliliğin getirmiş olduğu bazı zorluklarla baş etmede gerilimi azaltmasıdır (McCarthy, 1997; Bayık Temel ve Kıray Vural, 2009: 24-25). Cinsellik ile cinsel yaşam bireyin yaşamın ayrılmaz bir parçasıdır. Bu sebeple kişinin cinsel yaşamında olan bir problem, sıkıntı eşlerin evlilikten almış olduğu doyum ve eşlerin birbiriyle olan uyumu etkilemektedir (İncesu, 2006). Yani evlilik ile cinsel yaşam ayrı düşünülemez.

İnsan cinselliği kompleks, kendine has ve pek çok farklı unsurdan oluşan davranışlar toplamıdır. Cinsellik genel manada fizyolojik ve psikolojik olarak doyuma ve üremeye yönelik deneyimler bütünüdür. Üremenin gerçekleşebilmesi için partnere ihtiyaç vardır fakat cinsel doyuma yönelik yaşantı için partnere gereksinim duyulmayabilir (Turan, 2013).

Bizim toplumumuzun cinsel sağlık konusunda bilgi düzeyinin düşük olmasının en temel sebebi cinselliğin tabu olarak algılanmasıdır. Ayrıca gençlerin üreme sağlığı hususunda bilgilerinin yetersiz olması durumu da söz konusudur. Ebeveynler çocukları ile ne denli sağlıklı bir iletişim kuruyor ise çocukların cinsel davranış ve tutumları da o derecede olumlu yönde gelişim göstermektedir (Ziya, 2015). Cinsel konularda bilginin eksikliği, yanlış bilgiler edinme ve gerçeklikten uzak inanışlar toplumlardaki cinsel problemleri arttırmaktadır (Kayır, 1998).

Evlilik kurumunda cinselliğin ciddi bir önemi olmasına rağmen cinsellik ikinci planda kalabilmektedir. Cinsel ilişkide erkek tatmin olduktan hemen sonra uyuyabilmektedir. Erkeğin uykuya geçmesi kadını rahatsız edebilir ve eğer kadın tatmin yaşamadıysa kendisini kullanılmış hissedebilir. Bu noktada kadın ve erkek için beklentilerin ve doyumun farklılaşmasından söz edilebilir. Kadın cinsel ilişkiden önce ve sonra partnerinden ilgi bekler, erkek ise yalnızca cinsel ilişkiye ve boşalmaya odaklıdır. Erkek anlık tatmin olur fakat partnerinde kötü izlenimler bırakır. Bu şekilde yaşanan cinsel ilişki aslında canlı bir mastürbasyondur. Sonucu ise yalnızlık, değersizlik ve boşluktur (Gençtan, 1996).

Cinsel birliktelik her zaman tatmin edici ve mutluluk verici olmayabilir. Zaman zaman bazı sıkıntılar gün yüzüne çıkabilir. Bu sıkıntıların temelini çiftlerin kendisinin ve karşısındakinin fizyolojik durumunu bilmemesi oluşturur. Kadın, fizyolojik yapısından dolayı erkeğe göre daha geç uyarılmaktadır. Çiftlerin aynı zamanda ruhsal bir beraberliğe hazır olabilmeleri için, erkek tarafından, kadın cinsel ilişkiye hazır hale gelecek kadar uyarılmalıdır (Özügurlu, 2013). Cinsellik toplumda erkeğin güç göstergesi olarak algılanmaktadır ve onun gücünü veya güçsüzlüğünü ifade eden bir durum olarak görülmektedir. Bazı erkekler kendisinin ve eşinin fizyolojik yapısını, uyarılma adımlarını bilmediğinden kendini kanıtlayamadığını düşünür ve başarısız hisseder. Bu duygusunu partnerine yansıtmadığında ise problemler meydana gelebilir. Eşini yeterince doyuma ulaştıramadığını anlayan erkek eşini güçlü bir dişi olarak görür. Birliktelik bir süre bu şekilde devam ettiğinde kadına karşı olumsuz duygular besleyebilir ve problemler davranışlar meydana gelebilir. Kadın, erkek tarafından aşağılanabilir (Özügurlu, 2013).

Cinselliğe etki eden demografik faktörler kişilerin ekonomik geliri, öğrenim düzeyi ve mesleği iken kişisel faktörler bireyin sahip olduğu inanç ve tutumlardır (Donnelly, 1993). Bireylerin ailesi, yakın sosyal çevresi, alt kültürü ve toplumsal yapı, gelenekler, dini inanç ve tutumlar cinselliğe bakış açılarını etkiler. Sosyokültürel nedenler cinsellikte işlev bozukluklarına yol açan esas faktörlerdir denilebilir (İncesu, 2005). Toplumun sosyokültürel ve sosyodemografik nitelikleri, aileye ve dine bakış açısı, yaşama dair ve kültürel bazı konularda çatışmalar, bireysel ve cinsel eğitimin eksik yeterli olmaması, tabuların ve mitlerin fazlalığı kadınların cinsel yaşam kalitelerini oldukça etkilemektedir (Kütmeç, 2009). Eğitim yetersizliklerinden, cinsel bilginin eksik veya yanlış olmasından, cinselliğin ayıp, günah olarak anılmasından dolayı birey cinsel yaşamında cinsel işlev bozukluklarıyla karşı karşıya kalabilir. Kadınlar erkeklere göre bu tarz olgulardan daha çok etkilenmektedir. Cinsel yaşantısını psikolojik olarak engellemektedir. Ve akabinde eşler arasında problemler, sıkıntılar ortaya çıkmaktadır (Poroy, 2010).

Eğer cinsel yaşam olumsuz ve doyumsuz seyrediyorsa bazı sonuçları doğurmaktadır. Psikolojik sıkıntılar (İbrahimoğlu, 2004: 39), çiftin boşanması, inkâr etme ve depresyona girme (Yıldız, 2017), öfke ve çelişkili duygular yaşama (Wiseman, 1975, 205-211), psikolojik ve fiziksel şiddet bunlardan bazılarıdır.

### **2.3.1. Cinselliğin Aşamaları**

#### **2.3.1.1. Cinsel Arzu (Uyarılma Evresi)**

Cinsellikte ilk evredir. Temelde erotik duygu veya düşünce vardır. Erkeklerde cinsel organında sertleşme, kadınlarda genellikle vazokonjeksiyon (damarın aşırı kan ile dolması) ve myotoni (kasılma) meydana gelir. Psikolojik veya fizyolojik bir uyarı ile gerçekleşebilir. Cinsel uyarana maruz kalınan süre ve şiddete göre tepkinin yoğunluğu da artıp azalabilir, hızlı ya da yavaş bir biçimde değişebilmektedir (İncesu, 2004). Cinsel yanıt döngüsünün en önemli aşamasıdır. Cinsel arzu; bireyin bebeğe sahip olması, çalışma şartları, zorlu yaşam olayları gibi sosyal durumu, ruhsal ve fizyolojik durumuyla şekillenebilmektedir (Turhan, 2019).

#### **2.3.1.2. Plato**

Cinsel uyarılma devam ederken bireyin cinsel organında damarsal birtakım değişimler meydana gelir. Kadının vajinal duvarının dış dörtte üçünde kasılmalar meydana gelir ve göğsü yaklaşık %25 oranında büyür. Solunumda ve kalp atışında hızlanmalar oluşur, kan basıncı yükselmeye başlar. Bu evre genellikle 30 saniye ile birkaç dakika arasında sürebilmektedir (Dövüşkaya, 2008). Bu fazda uyarılma giderek artar ve orgazma yaklaşır (CETAD, 2007).

#### **2.3.1.3. Orgazm**

Bu evre, cinselliğin üçüncü evresidir. Cinsel birleşmede haz en yüksek bu evrede yaşanır ve çok kısa sürer. Fizyolojik açıdan değişimler bu evrede zirvededir. Hazzın düzeyi arttıkça orgazm da o derece artmaktadır. Kadınlarda haz arttıkça orgazm meydana gelebilmektedir. Kadınların orgazmı kalp atışının hızlanması, vajinanın kasılması, vajina sıvısının çoğalması ve rahatlama şeklidir. Erkeklerde ise haz arttıkça boşalma arzusu da artar, sperm penisten dışarı atılınca orgazm sonlanmaktadır (Masters ve Johnson; 1994). En kısa süren evredir fakat hazzın doruk noktaya ulaştığı noktadır (Bilgin ve Kömürcü, 2016).

#### **2.3.1.4. Çözülme**

Cinsel yanıt döngüsünün son evresidir. Cinsel ilişkinin ve orgazmın ardından genital organdaki ve vücuttaki uyarının giderek azalması ve ortadan kalkması durumudur (CETAD, 2007). Uyarılma evresinde genital organlara pompalanan kanın geri çekilmeye başlaması vücudun ilk haline tekrar dönmesidir. Gerilimin

sonlanması ve kanın geri çekilmesi nedeniyle “rahatlama evresi” olarak da bilinmektedir. Kadın ve erkeklerde cinsel yanıt döngüsünün sıralaması aynıdır fakat evreler süre bakımından farklıdır. Bu farkta cinsel uyarının yoğunluğu, süresi ve uyarana verilen tepki etkilidir (Masters ve Johnson; 1994).

### **2.3.2. Cinsel Doyum**

Kişilerin ilişkilerindeki cinsel yaşamlarından tatmin, memnun ve mutlu olma duygusu olarak tanımlanabilir (Cate, Harvey, Sprecher ve Wenzel, 2004: 235-256). Cinsel doyum bireyin mevcut cinsel birlikteliğinden sağlamış olduğu memnuniyet derecesidir. Cinsiyet, yaşam şartları, yaş, çevresel etkenler, cinsel tecrübelerin oluşum biçimi ve kültürel unsurlar cinsel doyumunu etkileyen faktörlerdendir (Varma ve ark, 2006: 183).

#### **2.3.2.1. Doyum ve Mutluluk Sağlayan Cinsel Birlikteliğin Unsurları (CETAD, 2021)**

1.Cinsellik bireyin kendisini tanıması ile başlar. Yalnızca kendisini sevebilen, kendisine saygı gösteren ve güven duyan bir birey karşı tarafa bu pozitif duyguları besleyebilir.

2.Mutluluk sağlayan ve tatmin eden bir cinsel birlikteliğin ilk şartı eşlerin birbirine saygı duymaları, duygu ve düşüncelerini paylaşabilmeleri, güven duymaları, dürüst olmaları ve sağlıklı iletişim kurabilmeleridir.

3.Birey öncelikle haz aldığı bölgeleri fark etmeli ve bunu partneriyle açık bir şekilde paylaşabilmelidir. Böylece yaşanan ilişki daha doyum verici olmaktadır.

4.Bireyler karşısındakinin özeli, mahremiyeti ve değeri olduğunu unutmadan sorumlu davranmalıdır.

5.Birey hoşuna gitmeyen bir cinsel davranışı yaşamak veya devam ettirmek durumunda değildir. Karşılıklı olarak saygı ve sevgi söz konusu ise cinsel birliktelik daha doyum verici olur. Sevişme biçimleri eşlerin karşılıklı olarak konuşup karar vermesi gereken bir durumdur. Her iki tarafın da onayı ve rızası olmalıdır.

6.Cinsel beraberlik için uygun mekân ve zaman seçimi yapılmalıdır. Güven vermeyen bir yerde kadın cinsel doyuma ulaşamayabilir. Kadın cinsel beraberliğe toplumsal kaygılarla yaklaşmaktadır ve tatmin olabilmesi için beyninin ve duyu organlarının buna hazır olması gerekir.

7.Cinsel birleşmeyle bulaşabilen hastalık endişesi özellikle kadınların doyum verici bir cinsel birliktelik yaşamasını güçleştirebilir. Bu kaygı için önlem birleşme öncesinde alınmalıdır.

8.Kadının orgazm olabilmesi için ön sevişmenin kısa tutulmaması gerekmektedir.

9.Eğer eşlerin cinsel mitleri var ise bunlar paylaşılmalı, konuşulmalı ve üstesinden gelinmelidir.

10.Her insanın hoşlandığı cinsel birliktelik şekli farklı olabilir. Bu sebeple eşlerin istekleri, hoşlandıkları, hoşlanmadıkları, haz aldıkları veya almadıkları unsurlar açık bir şekilde konuşulabilmelidir. Cinsel beraberlik sonrasında da hoşlanılan veya hoşlanılmayan şeyler konuşulmalıdır. Sahte, samimi ve dürüst olmayan söylemler ilişkiye uzun vadede zarar verebilir.

### **2.3.3. Evlilik Doyumu ve Cinsel Doyum**

Evlilikte eşlerin sağlıklı ilişkiler kurabilmesinde cinsel doyumun göz ardı edilemez bir etkisi vardır (Kayır, 1998). Evlilik öncesinde cinsel beraberlik yaşayan bireyler eğer karşılıklı mutlu ve tatmin olmuşlar ise evliliği düşünebilmektedirler (Janetius, 1990). Yapılan araştırmalar cinsel doyumun yükselmesiyle evlilik uyumunun da arttığını veya evlilik uyumunun yükselmesiyle cinsel doyumun da artış gösterdiği sonucunu ortaya koymuştur (Kudiaki, 2002; Gilliland ve Morokoff, 1993; Hendrick ve Sokolski, 1999). Evlilikten sağlanan doyum etkileyen unsurlara bakıldığında cinsel doyumun yüksek olmasının evlilikten sağlanan doyum da arttırdığı görülmüştür (Ayub ve Iqbal, 2012; Çağ ve Yıldırım, 2013; Gordon ve Litzinger, 2005; Koydemir ve Yücel, 2015; Uslu Taş, 2020). Cinsel fonksiyonlarda herhangi bir problem olmaması evliliğe olumlu katkılar sağlar. Fakat cinsel fonksiyonlarda problem meydana geldiğinde evlilik üzerinde güçlü bir olumsuz etki yaratır, çiftler arasındaki olumlu duyguları ve yakınlığı bozar (McCarthy, 1997; Bayık Temel ve Kıray Vural, 2009: 25).

Evlenen bireylerin evlilik uyumları ile cinsel yaşam memnuniyeti arasında yüksek ilişki vardır ve birbirlerini etkilemektedirler. Evliliklerinden doyum alamayan ve bazı uyum problemleri yaşayan kadınlar cinsel sorunlar yaşamaktadırlar. Cinsel problemlerle birlikte ağırlı cinsel birliktelik oranının %30,1 civarında olduğu, vajinal kuruluk yaşanma oranının %68,1 ve orgazm olabilme oranının %30,1 olduğu

bulgulanmıştır (Huston ve ark., 1991). Evlilik sürecinde meydana gelen cinsel problemler evlilik doyumunu olumsuz yönde etkilemektedir. Sahip olunan cinsel mitler gerçeklikten uzak bazı beklentileri oluşturur ve problemlerin ortaya çıkmasını tetikler. Özellikle toplumsal cinsiyet rollerine göre şekillenmiş evliliklerde cinsel mitler ve buna bağlı olarak problemler görülmektedir. Çiftlerin birbirlerine cinsel istek ve beklentilerini ifade edememeleri ve iletişimsizlik evlilik kurumu içerisinde öfke, mutsuzluk, yetersizlik, değersizlik gibi negatif duyguları meydana getirerek evlilik doyumunun düşmesine neden olabilmektedir. Evlilik doyumunun azalması da cinsel yaşamı, eşler arasındaki ilişkiyi ve sosyal yaşamı olumsuz yönde etkilemektedir (Coşkun, 2020: 4).

Evlilik sadece cinsel yaşam için uygun bir ortam sunmakla kalmaz beraberinde ilişkinin uyumu ve kalitesi doğrultusunda çiftlerin psikolojik sağlığına destek verir. Cinsellik ve evlilik memnuniyeti ile ilgili yapılan bir araştırmaya göre kadınların %46,7'lik kısmı evliliklerinin yolunda gitmediğini %38,8'i ise eşlerine sevgi beslemediklerini ifade etmişlerdir (Ürkmez, 2018).

Kadınların evlilik doyumları ile cinsel yaşam doyumları arasında bağlantı vardır. Kadının eğer evlilik doyumu düşük ise cinsel yaşamlarında da doyumun düşük olduğu söylenebilir. Eşyle arasında sıkıntılar olan kadının eşine dokunma isteği azalabilir. Böylelikle kadın cinsel ilişkiden kaçınabilir, orgazm olamaz ve cinsel işlev bozuklukları meydana gelebilir. Benzer şekilde bu durum erkeklerde de görülebilir (Akar ve Öztürk, 2014). Evlilikte gerçekleşen cinsel birlikteliğin hem evliliğin kurulmasında hem de nitelikli bir biçimde sürdürülmesinde büyük bir önemi vardır (Ak, Bozkurt ve Gülsün, 2009; Özgüven, 2001).

Sağlıklı ve doyum sağlayıcı bir cinsel birliktelik için vücudumuzun da sağlıklı durumda olması gerekmektedir. Sağlıklı bir beden, cinsel birliktelik için temel anlamına gelmektedir. Bireyin cinsel birlikteliği kimle, nerede, ne zaman ve nasıl yaşayacağı hususu bireyin kendi psikolojisine bağlı bir durumdur. Cinsel beraberlik temel olarak merkezi sinir sistemi ile yönlendirilse de insan psikolojisinin de kritik önemi vardır. Bireyin duyguları, bilişsel süreçleri, davranışları ve bireysel nitelikleri, eski yaşanmışlıkları veya travmaları cinsel beraberlik için karar sürecini etkilemektedir (Bozdemir ve Özcan, 2011:39).

Uyumlu bir evlilik sürdürmek isteyen bireyler “şimdi ve burada” ilkesini temel alarak yaşamalıdır. Evliliklerinde eşler oldukları anın farkına varmazlarsa

doyum verici bir ilişki ve cinsel birliktelik gerçekleştiremezler. Geçmişin veya geleceğin endişesine kapılan bireylerin cinsel yaşamları da olumsuz etkilenir. Mutlu, doyum verici ve uyumlu bir beraberlik içerisinde olan eşler, beraber oldukları zamanı bir bütün olarak hissederler. Uyumsuz evliliği ve doyumsuz cinsel birlikteliği olan çiftler ise birbirlerini cinsel bir nesne olarak görmekten öteye geçemezler. Uyumsuzluk seyrederek ve doyumsuzluk görülür (Özkan, 2008).

#### **2.4. Eşe Yabancılaşma**

Evlilik iki kişinin hayatlarını beraber devam ettirmek için karşılıklı olarak sorumluluk aldığı, nikah ile onaylanmış bir beraberliktir. Bu beraberlik çifte özgürlükler sunduğu gibi bazı özgürlüklerden de vazgeçmeyi gerekli kılabilir (Mavili, 2015: 51). İlk zamanlarda yoğun duygusal beklentilerin var olduğu evlilikte, ilerleyen zamanlarda kişisel arzu, gereksinim, duygu ve düşünceler farklılaşarak çiftleri iki farklı bireye dönüştürebilir. Bu durum meydana geldiğinde eşler ya bu durumu kabullenip evliliklerini devam ettirirler ya da ayrılığa karar verirler (Chapman, 1992: 35; Ersoy ve Kibaroglu, 2019: 408)

Modernleşme ve küreselleşmenin bir sonucu olarak karşımıza çıkan yabancılaşma kavramının eşlere yansımaları, eşlerin birbirine duygusal, davranışsal ve düşünsel olarak yabancılaşmasıdır (Akın ve Moralı, 2019).

Seeman (1979) yabancılaşmanın beş ana çeşidini güçsüzlük, anlamsızlık, normalsizlik, sosyal izolasyon ve kendi kendine yabancılaşma olarak tanımlamıştır. Bu yabancılaşmalar aileden, ulusal ve uluslararası olaylara kadar değişebilen çeşitli organizasyonlarda genelleştirilmiş beklentiler ve öznel olarak tutulan olasılıklar olarak görülmüştür (Groat, Ivoska ve Neal, 1976: 396).

Erich Fromm'a göre bireyin yabancılaşmasında bireysel ve toplumsal etkenler birbirinden bağımsız değildir. Yabancılaşma bireyin içerisinde olduğu psikolojik süreçlerden dolayı meydana gelmiş ve yabancılaşma kavramı birey ve etrafında oluşan sosyo-ekonomik faktörlerden doğmuştur. Bu nedenle Erich Fromm'un yabancılaşma kuramı, Marx'ın yabancılaşma kuramı ile Freud'un psikanalitik yaklaşımını bir araya getirerek daha totaliter bir açıdan bakabilme olanağı sağlamıştır (Esin, 1982:105). Teknoloji her geçen gün ilerledikçe toplumlar da aynı hızda değişim ve dönüşüm göstermektedir. Bu dönüşüm hayatımızı pek çok noktada kolaylaştırırsa da birçok problemi de beraberinde getirmektedir. Özellikle

internet ve sosyal medya bağımlılığı diyebileceğimiz kontrolsüz kullanım; yabancılaşma, kültürel değerlerin değişimi gibi çoğaltılabilecek patolojik olgulara neden olur (Çalışkan ve Özbay, 2015: 441).

Yabancılaşma kavramı genellikle mevcut durumdan kaçınma ve kurtulma isteğinden meydana gelir ve toplumumuzda gittikçe etkisi daha da artış göstermektedir. Yabancılaşma, direkt olarak bireylerin ve ailelerin yaşamı ile ilişkilendirilmiş bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Çiçek, 2015: 142). Yabancılaşma, kişisel ve toplumsal olaylarla etkileşimin bir sonucu olarak meydana gelmiştir (Akyıldız, 1998:167). Evlilikler toplumdan bağımsız olarak değerlendirilemez ve evlilik toplumdaki bozulma ve değişimlerden etkilenir (Kaya, 2012: 137).

Yabancılaşmanın başka bir ibaresi de insanlığın içinde olduğu aşırı yalnızlıktır (Tezcan, 1985: 122). Sanayileşmenin hızlanması iş yaşamını belli noktalarda kolaylaştırmış, üretim hızını arttırmış fakat toplumsal yaşamda birçok sorunu da beraberinde getirmiştir. Kırsal bölgelerden şehirlere büyük oranda bir göçün yaşanmasıyla kentlerde bir yığılma meydana gelmiştir. Hızlı bir şekilde daha fazla imkanlara sahip olan “modern insan” sayısı milyonları bulmuş ve özünü kaybederek yaşama maddeci bir pencereden bakmaya başlamıştır. Zamanla insan bu şekilde kendisine yabancılaşmaya başlamıştır (Karakaya, 2010: 83).

Tüm sosyal ilişkilerde bir dereceye kadar mevcut olan yakınlık ve uzaklığın birleşimi, evlilik kurumunda belirgin bir yabancılaşma faktörü olarak ortaya çıkmaktadır. Karı-koca fiziksel olarak birbirlerine yakın ama psikolojik olarak birbirlerinden uzak olabilirler. Yabancılaşma duygusu o kadar güçlü olabilir ki, tahmin, kontrol ve normatif taahhüt gibi değişkenlerin kavramsal ayrılabilirliğini geçersiz kılar (Groat, Ivoska ve Neal, 1976: 399).

Toplumsal değişim ve teknolojik ilerlemeler sebebiyle geniş aileler yerini artık çekirdek ailelere bırakmıştır ve ailedeki bireylerin ilişkisi bundan negatif yönde etkilenmiştir. Bu da yabancılaşmayı hızlandırmıştır (Çalışkan ve Özbay, 2015: 443). Bireyler hem çevresiyle hem kendisiyle sürekli iletişim halindedir. Bundan dolayı kişinin kendisiyle kurmuş olduğu sağlıklı ilişki diğerleriyle olan iletişimini de etkiler. Bu ilişkiyi kuramayanlar, ilk önce kendilerine ve sonra eşlerine, ailelerine yabancılaşıp yalnızlaşırlar (Öksüz, 2011: 1704). Global toplum, her geçen gün gelişen teknolojiyle beraber seri bir değişim göstermektedir (Çalışkan ve Özbay,

2015: 441). Teknolojik ve bilimsel ilerlemeler, şehirleşme ve kapitalist düzen, çağdaşlaşma adı altında dengeleri bozmuş ve âdemoğlunun kontrolü sağlayamayacağı bir yöne doğru gitmeye başlamıştır. Zaman geçtikçe insani değerlerden soyutlanmaya başlayan birey, aile ve toplum iletişimsizlik problemiyle yüz yüze gelmiş, kendisini bu “modern” düzen içerisinde adeta bir nesne olarak tanımlamaya, yalnızlaşmaya ve yabancılaşmaya başlamıştır (Ünalı, 2011:8).

Ömür boyu beraber yaşam paylaşabilme ümidiyle birleşen hayatlar, sorumlulukların ağır olması, ilişkide meydana gelen problemler, bireylerin özgürlük alanlarının kısıtlanması ve iletişimsizlik gibi çoğaltılabilecek bazı sebepler nedeniyle eşler arasında çözümlenemeyecek bir hal alabilir (Mavili, 2015: 52). Böylece eşler birbirlerine yabancılaşır ve evlilik doyumu da düşer (Ersoy ve Kibaroglu, 2019: 408).

Sağlıklı ailelerin oluşması aynı zamanda sağlıklı toplumun da oluşmasını sağlar. Evliliğin beraberinde gelen aile hayatının sağlıklı olmasının temel koşullarından biri de karı-koca arasında uyumlu ve dengeli ilişki olmasıdır. Eşlerin karşılıklı kurmuş olduğu sıcak ve içten ilişki önce evliliğin ve beraberinde ailenin huzurlu bir yaşam sürmesini sağlar. Çağdaşlaşma ve globalleşmenin neden olduğu hareketli ve yoğun değişim dönemi, bireyi ve toplumun yapı taşı olan aileyi de aynı döneme sürüklemiştir. Birey henüz bu değişime adapte olamamışken ailesinde de problemlerle yüz yüze kalmaya başlamıştır. Bu değişim yabancılaşmayı doğurmuştur. Karı-kocanın birbirine duygusal, davranışsal ve bilişsel olarak yabancılaşması aile bünyesini de olumsuz olarak etkilemiştir. Netice olarak sağlıklı, fonksiyonu olmayan evlilikler meydana gelmeye başlamıştır. Eşler arası yabancılaşma günümüzde evliliklerin büyük bir problemi olarak karşımıza çıkmaktadır (Akın ve Moralı, 2019: 1199). Evlilikte eşlerin birbirine yabancılaşmasındaki önemli etkenlerden biri de çocukların doğumudur. Çiftlerin çocuk dünyaya getirmesiyle beraber eşlerin odağı çocuk olur ve devamlı olarak doğan çocuk ile ilgilenmeye başlarlar (Koçak, 2012: 3).

İşkolik olan bireyin işiyle olan ilişkisi diğer ilişkileriyle rekabet içerisinde girmiştir. Kişi işi sebebiyle ailesiyle fiziksel ve duygusal bağ kurabilmek için kaliteli bir zaman ayırmaz. İşkolik olma durumu kişide fiziksel ve psikolojik ciddi bir tehdide sebep olur. Bir yandan da evlilik yabancılaşmasının önemli bir kaynağı haline gelmiştir (Fassel, 2000). Birey iş yerinde daha fazla takdir kazanmak için orada daha yoğun çalışma gösterebilir. İş yerine ekstra zaman ayırıp takdir

görürken evlilik ilişkisi oldukça olumsuz etkilenebilir (Yaniv, 2011: 105). Veriler sürekli olarak işkolikliğin aile ilişkilerine zarar vererek sisteminin bozulmasına ve genel aile işleyişine zarar verdiğini göstermektedir (Killinger, 1992; Oates, 1971; Robinson, 1996). Problemler genellikle işkolik bireyin başarılarıyla maskelenir ve eşler arasında konuşulmaktan kaçınılır. Bireyin meslektaşlarının ve arkadaşlarının övgülerinin farkında olan eş, bunu içselleştirir ve problemi kendi içinde çözmeye çalışır (Robinson, 1998).

Eşler arasındaki yabancılaşmada ayrışma ve kuşak farkı karı-koca için önemli faktörler iken diğer faktörler yaşamlarındaki farklılıklarından ve cinsiyetten kaynaklanan rol ayrılıklarından kaynaklanmaktadır. İlk faktör kadının, annenin yalnızlığıdır. Kadının yetişkinlerle yeterli temasının olmaması, eşiyile ortak çıkarların olmaması, cinsel davranışın bencilliği ve eşlerin kocaları tarafından hakimiyeti ile ilgilidir. Çocuk doğurma ve çocuk yetiştirme sorumluluklarıyla uğraşan anneler kısıtlı sosyal fırsatlarından dolayı eşlerine yabancılaşmışlardır (Groat, Ivoska ve Neal 1976: 399).

Evlilik yabancılaşması ve resmi boşanma durumu, evlilik için hayati öneme sahip konjoktürlerdir. Kadınların akrabalık ilişkileri ve yaşam seyri, gelecekteki olasılıkları ve ufkunun nerede olduğu, yükümlülükleri hukuki ve sosyal olarak yeniden değerlendirilir ve tartışılır (Golomski, 2016). Eşine yabancılaşan ve boşanma kararı alan kadın için yeni ve zorlu bir yaşamın başlangıcı söz konusudur.

Evlilik hoşnutsuzluğu eşler için ortak bir deneyimdir ve bunun ortadan kaldırılması için tedavi gereklidir. Bu hoşnutsuzluğun varlığı çiftin motivasyonunu büyük ölçüde etkiler, tedavisi için iş birliği yapılmalıdır. Sevgi eksikliği bunun nedeni olabilir ve boşanmanın en sık görülen nedenlerinden birisidir (Albrecht, 1983; Bloom ve Hodges, 1981; Kingsbury ve Minda, 1988). Klinisyenler eşin hoşnutsuzluğunun derecesini tespit etmeli, terapi için gerçekçi hedefler belirlemeli, etkili müdahale yöntemleriyle süreci yönetmelidir (Kayser, 2015).

Evlilik hoşnutsuzluğu evlilikte aşkın sonlanmasıdır. Duygusal bağlanma kaybı, bakımda azalma, eşe karşı artan ilgisizlik duygusu olarak kademeli bir şekilde seyreder. Bu hoşnutsuzluk her zaman evliliğin sonlanmasına sebep olmaz fakat hoşnutsuzluk var ise ayrılmak ve boşanmak için güçlü bir sebep olabilir (Kayser, 1993). Evlilik hoşnutsuzluğu ile evlilik çöküşü farklı kavramlardır. Hoşnutsuzluk evliliğin mutlaka bozulması veya boşanmayla sonuçlanması demek değildir. Kişinin

eşine karşı sevgi ve şefkatinin kaybolması durumudur. Hoşnutsuzluk sonucunda kimi evlilikler boşanmaya gider, kimileri sevgi ve şefkatten yoksul evliliğine devam eder, kimi yaşam doyumunu farklı yerlerde arar, kimileri de aralarındaki hoşnutsuzluğun üstesinden gelmek için çareler arar (Kayser, 1996: 84).

Birey evlilik yaşamında bazı memnuniyetsizlikler yaşayabilir, bu her zaman hoşnutsuzluğu beraberinde getirmez. Evliliğin işlevsel bir şekilde devam edebilmesi için eşin azmi ve sevgisi gerekmektedir. Hoşnutsuzluk uzun bir süreçtir. Pek çok memnuniyetsizliğin, hayal kırıklığının ve çözüme kavuşturulmamış çatışmaların olması kişinin eşine olan sevgisini yok eder. Uzmanların çiftlerin duygusal durumlarını, istek ve arzularını değerlendirmesi ve ilişki üzerinde çalışması gerekmektedir (Kayser, 1996:84).

Aile yabancılaşmasındaki bir diğer faktör ebeveynler ve çocuklar arasındaki nesil farkıdır. Ebeveynler çocuk yetiştirme konusunda kuşak farkını göz ardı ederek karışık tutumlara sahip olabilirler, aile sorunları karmaşık hale gelebilir, ebeveynler ve çocuklar kendi yollarından gitme eğilimi içine girerler, çocuğun davranışları yıkıcı ve öngörülemez olarak algılanabilir (Groat, Ivoska ve Neal, 1976: 399). Bu durum ebeveynler ile çocuğun yabancılaşmasına, aynı zamanda eşler arası yabancılaşmaya sebep olabilir (Groat, Ivoska ve Neal, 1976: 399).

### 3. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

#### 3.1.Eşe Yabancılaşma ile İlgili Araştırmalar

Yabancılaşma kavramıyla ilgili yurt içi ve yurt dışı birçok araştırma olmasına rağmen “eşe yabancılaşma” kavramı bilimsel araştırmalarda son yıllarda ele alınmaya başlanmıştır.

Ersoy ve Kibaroglu (2019)'nun yapmış olduğu nitel çalışma eşler arası yabancılaşmaya değinen yurt içi ilk nitel çalışmadır. Bu araştırmada yaş, öğrenim durumu, meslek, gelir düzeyi, çocuk sayısı, evlilik süresi, eşle tanışma biçimi soruları Kişisel Bilgi Formu yoluyla elde edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda ise gönüllü katılımcılara, evliliğin onlar için ne anlama geldiği, evliliklerinin başından şimdiye kadar eşlerinde ve kendilerinde ne gibi değişimler gözlemledikleri, evlilikte eşlerin birbirine yabancılaşması hakkındaki düşünceleri ve yaşadıklarını belirlemeye dönük sorular yer almıştır. 2019 yılında Karabük ilinde yaşayan 12 evli kadın ile yaklaşık 30 dakika süren görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Katılımcılardan bazıları çocukların doğumuyla birlikte sorumlulukların arttığına ve eşler arası yabancılaşmanın başladığına değinmiştir. Araştırmacılar, katılımcılara evliliklerinde eşler arası yabancılaşmaya sebep olan faktörleri sorduğunda genel olarak şu cevapları almışlardır: monotonlaşma, ilgi, sevgi ve heyecanın azalması, iş yükü, kadının çalışmaya başlaması, çocukların doğumu ve gelişimsel problemleri, ortak zevklerin olmayışı, beklentilerin karşılanmıyor olması, evliliğe dışarıdan müdahale edilmesi, iletişimsizlik, televizyon, dizi ve sosyal medya etkisi. Araştırmada evlilik süresi az olan katılımcılar yabancılaşmayı daha yoğun hissederken evlilik süresi uzun olan katılımcılar daha belirgin bir yabancılaşma ile alıştıklarını ve kabullendiklerini belirtmişlerdir. Ortak zevklerin olmayışına ve beklentilerin karşılanmıyor olmasına, uzun süreli evli kadınların kısa süreli evli kadınlardan daha ılımlı yaklaştıkları bulgulanmıştır (Ersoy ve Kibaroglu, 2019: 412).

Kayser (1996) Evlilik Hoşnutsuzluğu Ölçeği'ni geliştirme çalışmasında evlilik hoşnutsuzluğu ile algılanan evlilik mutluluğu arasında oldukça yüksek bir ters korelasyon ve hoşnutsuzluk ile evlilik yakınlığı arasında yüksek ters korelasyon olduğunu tespit etmiştir.

Caroll, Flowers ve Robinson (2014) araştırmalarının neticesinde işkolik bireylerin eşlere yabancılaşmasının daha yksek olduğunu, daha az olumlu duygular beslediğini ve dıştan denetimli olduklarını tespit etmişlerdir.

Groat, Ivoska ve Neal (1976) yapmış oldukları çalışmada çift yabancılaşmasının ilişkinin pek çok yonuyyle ilgili olduğunu bulgulamışlardır. Bunlar ortak çıkarların olmaması, aile ilişkilerinin normalleşmesindeki zorluk, cinsel davranışın bencilliği, cinsel "aldatma" ve ebeveynlerin çocuklarının davranışlarını tahmin etmede ve kontrol etmede karşılaştıkları zorluklarla ilgili özel oğelerdir.

### **3.2. Evlilik Doyumu ile İlgili Araştırmalar**

Kartal (2020) evli bireylerle yapmış olduğu bir çalışmada, bireylerin yaşlarına göre evlilik doyumlarının anlamlı şekilde farklılık gösterdiğini, evlilik süresi, çalışıp çalışmama durumu ve cinsiyete göre ise anlamlı şekilde farklılaşmadığını bulgulamıştır. Analiz sonuçlarına göre 25-30 yaş arasındaki bireylerin 18-24 yaş arasındaki bireylere göre evlilik doyumunu anlamlı düzeyde daha yksektir. Ayrıca cinsel yaşam doyumunu ile evlilik doyumunu arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki tespit etmiştir [ $F(1,270)=88.29; p=.000$ ]. Evlilik doyumunu cinsel yaşam doyumunu varyansının %25'ini açıklamaktadır.

Kabasakal ve Soylu (2016) cinsiyet ve eş desteğinin evlilik doyumunu yordayıp yordamadığını tespit etmek amacıyla, 524 evli birey ile yapmış oldukları araştırma sonucunda eş desteğinin evlilik doyumunu yordadığını tespit etmişlerdir.

ağ ve Yıldırım (2013) ise evlilik doyumunu yordayan ilişkisel ve kişisel değerleri tespit etmek amacıyla 811 evli birey ile yapmış oldukları çalışmada cinsel yaşam memnuniyeti, eş desteği ve eğitim düzeyinin evlilik doyumunu değişkenini yordadığını saptamışlardır.

Hatipoğlu (1993) demografik değişkenler ile evlilik çatışmasının yaygınlığı ve sıklığının evli bireylerin evlilik doyumundaki rolünü saptamak amacıyla yapmış olduğu çalışmada 154 evli birey ile araştırmasını gerçekleştirmiştir. ocuk sayısı, aylık gelir, mesleki durum ve evlilik süresinin evlilik doyumunu yordamadığı bulgulanmıştır.

Yıldırım (1992) yapmış olduğu bir araştırmada 1100 evli bireyin demografik özelliklerine göre evlilik uyumu düzeyleri incelemiştir. Bu araştırmanın sonucunda etkenlerin, bireysel ve evliliğin sosyo-demografik özellikleri olarak 2 başlık altında

toplandığını görmüştür. Bireysel faktörler yaş, cinsiyet, evlilik yaşı, sosyo-ekonomik düzeyi, sağlığı, öğrenim durumu ve aylık geliridir. Evlilikle ilgili faktörler ise evlilik biçimi, evdeki sorumlulukları üstlenmede paylaşım durumu, aileden gelen destek, çiftlerin kan bağı ve cinsel yaşam kalitesidir.

Çağ ve Yıldırım (2013)'ün yapmış olduğu çalışmaya göre evlilik süresi, eşiyle arasındaki yaş farkı, aylık gelir, ev içi görevlerin paylaşılması durumu evlilik doyumu değişkenini manidar olarak yordamamaktadır. Yıldız (2017) lisans mezunu evli bireylerin çeşitli değişkenlerle evlilik doyumlarının ve cinsellik olgusuna bakışlarını incelenmesi amacıyla 283 birey ile yaptığı bir çalışmada cinsiyete göre evlilik doyumunun anlamlı farklılık göstermediğini tespit etmiştir.

Evlilik doyumu üzerinde demografik özelliklerin etkisinin incelendiği bir araştırmada 787 çift Maudsley Evlilik Soru Formu'nu doldurmuştur. Evlilik uyumunun yaş, evlilik süresi, çocuk sayısı ve cinsel uyum ile pozitif yönlü anlamlı ilişki içerisinde olduğu tespit edilmiştir. Kadın ve erkeklerin evlilik doyumları anlamlı ölçüde birbirlerinden farklılaşmaktadır. Bowman'a göre evli olunan süre ve çocuk sayısı evlilik doyumunu birinci derecede etkileyen öneme sahiptir. Bowman evlilik doyumunun evliliğin ikinci yılında düşmeye başladığını ve çocuk sayısı artmaya başladıkça evlilik doyumundaki düşüşün gittikçe hızlanmaya başladığını ifade etmiştir (Şahin, 2011).

### **3.3. Cinsel Yaşam ile İlgili Araştırmalar**

Kartal (2020) cinsel yaşam doyumu ile evlilik doyumu arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki tespit etmiştir [ $F(1,270)=88.29$ ;  $p=.000$ ]. Evlilik doyumu cinsel yaşam doyumu varyansının %25'ini açıklamaktadır.

Hartman (1980)'in yapmış olduğu bir çalışmada cinsel işlev bozukluğu olan çiftlerin arasındaki uyum araştırılmıştır. Araştırma neticesinde cinsel işlev bozuklukları olan karı-kocanın birbirlerine karşı anlayışlı olma durumları, esnek düşünme becerileri, duygu düşünce paylaşımına açık olmaları ve gereken sorumlulukları almaları durumunda duygu, düşünce ve davranış bakımından uyumlu oldukları tespit edilmiştir.

Kıray Vural (2009) cinsel doyumun yordanmasında bazı faktörlerin incelenmesi amacıyla, Evlilik Öncesi Cinsel Danışmanlık Programı olan 36 çift deney ve 35 çift kontrol gruplarıyla yapmış olduğu bir çalışmanın neticesinde eğitim

düzeyi, gelir düzeyi ve yaş ile cinsel doyum arasında negatif yönlü anlamlı ilişki tespit etmiştir.

Donnelly cinsellik ve evlilik ile ilgili 6029 çift ile yapmış olduğu bir çalışma neticesinde evlilik yaşamındaki mutluluğun ve beraber geçirilen zamanın azalmasıyla cinsel işlevlerin de azaldığını ve eşlerin birbirlerinden uzaklaşma derecesinin arttığını saptamıştır. Çiftlerin yaşlarının ilerlemesi, küçük yaşlı çocuklara sahip olunması, bazı sağlık sorunları ve evli olunan sürenin artması ile cinsel işlevde azalma olduğu bulgulanmıştır. Cinsel işlevin az olduğu evliliklerde doyum ve uyumun olmadığı görülmektedir (Gülsün, Ak ve Bozkurt, 2009).

Yılmaz (2007) Konya ili sınırında evli nüfusta cinsel disfonksiyonların yaygınlığı ve sosyodemografik ve cinsel yaşamla ilgili değişkenlerle ilişkisinin incelenmesi amacıyla 955 evli bireyle yapmış olduğu bir araştırmaya göre kadın ve erkeklerin yaşları arttıkça cinsel birleşme sıklığı azalmaktadır.

60 evli çift ile yapılmış olan bir çalışmada cinsellik ile evlilik doyumu arasındaki ilişki araştırılmıştır. Araştırma sonucunda evlilik doyumu ile cinsel arzu arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Brezsnyak ve Whisman, 2004).

Çağ ve Yıldırım (2013) evlilik doyumunu yordayan ilişkisel ve kişisel değerleri tespit etmek amacıyla 811 evli birey ile yapmış oldukları çalışmada cinsel yaşam memnuniyetinin evlilik doyumu yordadığını tespit etmişlerdir. Yapılan çalışmada evlilik doyumunu birinci sırada algılanan eş desteği, ikinci sırada ise cinsel yaşam memnuniyeti yordamaktadır.

Aile terapisi birimine sevk edilen 20 çift ile evlilik mutluluğunu ve cinsel işleyişi tespit etmek amacıyla yapılmış olan bir araştırma sonucuna göre ise mevcut cinsel problemler var olmasına rağmen kişilerinin evliliklerinin uyumlu olduğu saptanmıştır (Hartman, 1980).

Türkseven, Söylemez ve Dursun (2020) bazı sosyodemografik değişkenler ile evli bireylerin evlilik uyumu ve cinsel doyumlarının yapmış olduğu araştırma sonucuna göre kadın ve erkeklerin evlilik uyum puanları cinsel doyum puanları ile negatif yönlü anlamlı ilişki içerisindedir. Yine her iki cinsiyetin evlilik uyumları, cinsel doyum sorunları ve genel görev bozukluğu ile olumsuz yönlü anlamlı ilişki içerisindedir. Kadınlarda yaş, evlilik uyumu ve evlenmeden önce cinsel birleşmenin

gerçekleşmiş olması toplam varyansın %44'ünü ( $R^2 = .41$ ), erkeklerde %45'ini ( $R^2 = .41$ ) açıklamaktadır. Kadınlarda sadece evlilik uyumu cinsel doyum üzerinde etkili bir faktör iken erkeklerde hem evlilik uyumu hem de yaş anlamlı bir faktördür. Erkeklerin yaşı arttıkça cinsel doyum düzeyleri azalmaktadır.

Yıldız (2017) lisans mezunu evli bireylerin çeşitli değişkenlerle evlilik doyumlarının ve cinsellik olgusuna bakışlarını incelemesi amacıyla 283 birey ile yaptığı bir çalışmada cinsel doyumun cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaştığını, erkeklerin cinsel doyum düzeyinin kadınlardan fazla olduğunu bulgulamıştır.

## **4. YÖNTEM**

### **4.1. Araştırmanın Deseni**

Bu çalışma ilişkisel tarama modeline uygun olarak yapılmıştır. İlişkisel tarama modelindeki araştırmalarda değişkenlere hiçbir müdahalede bulunmadan, iki veya ikiden fazla değişkenin arasında bulunan mevcut ilişkinin incelenmesi söz konusudur (Freankel ve ark., 2012).

### **4.2. Araştırmanın Çalışma Grubu**

Araştırmanın çalışma grubunu 2022 Nisan ayında Türkiye'nin çeşitli illerinde yaşamakta olan 474 evli kadın oluşturmaktadır. Katılımcıların yaş aralığı 17-65 arasındadır. Çalışma grubunun yaş ortalaması 36'dır. Katılımcıların 29' u (%6,1) ilkokul-ortaokul mezunu, 60'ı (%12,7) lise mezunu, 263'ü (%55,5) lisans mezunu, 122'si (25,7) yüksek lisans ve üzeri öğrenim kademesinden mezun olmuştur. Katılımcıların 128'inin (%27) hiç çocuğu yokken 132'sinin (%45,1) 1 çocuğu 214'ünün (45,1) 2 ve üzeri sayıda çocuğu vardır. Katılımcıların 168'i (%35,4) 0-5 yıl, 123'ü (%25) 6-11, 69'u (%14,6), 65'i (%13,7), 49'u (10,3) 24 ve üzeri yıldır evlidir.

#### **4.2.1. Örneklem Yöntemi**

Uygun örneklem yöntemi ile veriler toplanmıştır. Bu örneklem yönteminde araştırmacı hedeflediği büyüklükteki örneklem ulaşana kadar en kolay ulaşılabilir yanıtlayıcılardan başlayarak örnekleme ulaşır (Cohen ve Manion, 1998; Ravid, 1994; Büyüköztürk ve ark., 2020: 95).

### **4.3. Veri Toplama Araçları**

Katılımcılardan demografik bilgileri elde edebilmek için Kişisel Bilgi Formu, evlilik doyumlarını ölçebilmek için Evlilik Yaşamı Ölçeği, eşe yabancılaşma düzeylerini ölçebilmek için Eşe Yabancılaşma Ölçeği ve cinsel yaşam kalitelerini ölçebilmek amacıyla Cinsel Yaşam Kalitesi ölçeği uygulanmıştır.

#### **4.3.1. Kişisel Bilgi Formu**

Kişisel Bilgi Formu araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Kişisel Bilgi Formu'nda, araştırmada kullanılmak üzere katılımcılarla ilgili bazı bilgiler

edinilmiştir. Yaş, evlilik süresi, çocuk sayısı, infertilite olup olmama durumu, menopoz dönemine girip girmeme durumu, çalışıp çalışmadığı, mezun olunan öğrenim kademesi, evlilik biçimi, aylık gelir, evliliğe dışarıdan müdahale algısı, cinsel ilişki sıklığı ve cinsel yaşamda problemle karşılaşıldığında başvuru yöntem Kişisel Bilgi Formu'ndan elde edilen bilgilerdir.

#### **4.3.2. Evlilik Yaşamı Ölçeği**

Bireylerin evlilikten sağladıkları doyumunu ölçmek amacıyla Tezer (1996) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 10 maddeden oluşmaktadır. 2, 4, ve 5. maddeler ters maddedir. Ölçeğin güvenirlik katsayısını hesaplayabilmek için test-tekrar-test yöntemi kullanılmıştır. Ölçeğin test-tekrar-test güvenirlik katsayısı .85 olarak bulunmuştur. İç tutarlılık katsayısı ilk uygulamada .91 ikinci uygulamada .89 olarak tespit edilmiştir. Bu bulgular Evlilik Yaşamı Ölçeği'nin oldukça iyi bir güvenirliğe sahip olduğunu göstermektedir. Ölçek 5'li likert biçimindedir. Katılımcılardan “hiç katılmıyorum” “katılmıyorum” “kararsızım” “katılıyorum” “kesinlikle katılıyorum” ifadelerinden, maddeleri okuyup onlar için uygun olanını işaretlemeleri istenmiştir.

Bu çalışmada ölçeğin cronbach alpha iç tutarlılık katsayısı .93 olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin oldukça iyi bir güvenirliği olduğuna işaret etmektedir.

#### **4.3.3.Eşe Yabancılaşma Ölçeği**

Eşe Yabancılaşma Ölçeği Akın ve Moralı (2019) tarafından, bireylerin eşlerine yabancılaşma düzeylerini belirleyebilmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek 18 maddeden oluşmaktadır ve alt boyutu bulunmamaktadır. Katılımcılardan “kesinlikle katılmıyorum” “katılmıyorum” “kararsızım” “katılıyorum” “kesinlikle katılıyorum” ifadelerinden, maddeleri okuyup onlar için uygun olanını işaretlemeleri istenmiştir. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .96 olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin yapı geçerliği için açımlayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Toplam varyansın %59,4'ünü açıkladığı ve öz değerinin 11 olduğu tespit edilmiştir. KMO örneklem uygunluk katsayısı .964 olarak saptanmıştır ve faktör yükleri .35 ile .87 arasındadır.

Bu çalışmada ölçeğin cronbach alpha iç tutarlılık katsayısı .95 olarak bulunmuştur. Ölçeğin oldukça iyi bir güvenirliği olduğuna işaret etmektedir.

#### **4.3.4.Cinsel Yaşam Kalitesi Ölçeği**

Sexual Quality of Life Questionnaire-Female ölçeği Symonds ve ark. (2005) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 18 yaş ve üzeri tüm kadınlar için uygundur. Altılı likert tipindedir ve 18 maddedir. 1=Tamamen katılıyorum, 2=Büyük ölçüde katılıyorum, 3=Kısmen katılıyorum, 4=Kısmen katılmıyorum, 5= Büyük ölçüde katılmıyorum, 6=Hiç katılmıyorum seçenekleri mevcuttur. 1, 5, 9, 13, 18 numaralı maddeler ters maddelerdir. Ölçekten alınan puanın 100'e dönüştürülmesi gerekmektedir. (Ölçekten alınan ham puan-18) x 100/90 formülünün kullanılması önerilmiştir. Gölbaşı ve Tuğut (2010) ölçeğin Türkçe versiyonu için geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını yapmışlardır. Ölçeğin maddeleri 10 dil bilimcisi tarafından Türkçe'ye çevrildikten sonra, her maddeyi en iyi temsil eden çeviri kullanılmıştır. KMO testi sonucu .80 ve Barlett's Test Sphericity analizi sonucu 1189,28 olarak saptanmıştır. Ölçeğin güvenilirliği için Pearson Korelasyon testi yapılmış ve madde korelasyonlarının  $r=.32$  ile  $.67$  arasında değiştiği tespit edilmiştir. Split-half reliability (yarıya bölme yöntemi) ile iki yarı arasındaki korelasyon  $.67$  olarak bulundu. Guttman ile korelasyon  $.80$ , iki yarının güvenilirliği Spearman-Brown formülü ile hesaplandığında eşit olan iki yarı  $.80$  olarak bulunmuştur. Her iki yarı için Cronbach  $\alpha$  değerleri, ilk yarı için (9 soru) =  $0,74$ , ikinci yarı için (9 soru) =  $0,71$  olarak hesaplanmıştır. CYKÖ-K'nın iç tutarlılığını ölçmek için Cronbach  $\alpha$  güvenilirliği hesaplanmıştır. Cronbach  $\alpha$  güvenilirlik analizi sonucunda ölçeğin güvenilirlik katsayısı  $.83$  olarak tespit edilmiştir.

Bu çalışmada ölçeğin cronbach alpha iç tutarlılık katsayısı  $.82$  olarak bulunmuştur. Ölçeğin oldukça iyi bir güvenilirliği olduğuna işaret etmektedir.

#### **4.4. Verilerin Toplanması**

Veriler 2022 yılı şubat-nisan ayı arasında Google Form aracılığıyla online olarak toplanmıştır. Katılımcılardan Kişisel Bilgi Formu, Eşe Yabancılaşma Ölçeği, Cinsel Yaşam Kalitesi Ölçeği ve Evlilik Doyumu Ölçeği'ni doldurmaları istenmiştir.

#### **4.5.Verilerin Analizi**

Veriler SPSS.26 programına aktarılarak analiz edilmiştir. Verilerin analizi için Çoklu Regresyon Analizi, One-Way ANOVA, Tukey Testi ve Bağımsız Örneklem T Testi yöntemleri kullanılmıştır.

Araştırmanın yordanan değişkeni evlilik doyumu, yordayan değişkenleri ise eğe yabancılaşma ve cinsel yaşam kalitesidir. Bu değişkenlerle birlikte ele alınan bağımsız değişkenler ise yaş, çocuk sayısı, aylık gelir, cinsel ilişki sıklığı, evliliğe müdahale algısı, cinsel problemi çözme yöntemi, kısırlık durumu, menopoz durumu, evlilik süresi ve evlenme biçimidir. Analizler için gerekli varsayımların sağlanıp sağlanmadığına bakılmış ve uygun analiz yöntemleri seçilmiştir. Bütün hipotezler test edilirken %95 güven aralığı esas alınmıştır ve manidarlık düzeyi .05 olarak belirlenmiştir.

## 5. BULGULAR

Bu bölümde araştırma verilerinden elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Evli kadınların demografik özelliklerine ait frekans tablosu Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Evli kadınların demografik özellikleri frekans tablosu

		N	%
<b>Çocuk Sayısı</b>	0	128	27.00
	1	132	27.80
	2 ve üzeri	214	45.10
<b>Cinsel İlişki Sıklığı (Haftalık)</b>	0-1	206	43.50
	2-3	208	43.90
	4 ve üzeri	60	12.7
<b>İnfertilite</b>	İnfertilite var	40	8.40
	İnfertilite yok	434	91.60
<b>Menopoz</b>	Menopoz döneminde	54	11.40
	Menopoz döneminde değil	420	88.60
<b>Aylık Gelir</b>	0-4999	67	14.10
	5000-7999	70	14.80
	8000-11999	100	21.10
	12000-17999	146	30.80
	18000 ve üzeri	91	19.20
<b>Cinsel Problemi Çözme Yöntemi</b>	Problemi kesinlikle kimseyle paylaşmam, sorun yokmuş gibi davranırım.	33	7.00
	Problemi çözebilmek için eşimle paylaşırım.	296	62.40
	Problemi çözebilmek için internete veya yakın çevreme başvururum.	83	17.50
	Problemi çözebilmek için bir uzmana başvururum.	62	13.10
<b>Evliliğe Müdahale Algısı</b>	Hiç müdahale edilmez		
	Nadiren müdahale edilir	225	47.50
	Genellikle müdahale edilir	192	40.50
	Çoğu zaman müdahale edilir	41	8.60
<b>Yaş</b>		16	3.40
	17-25		
	26-31	41	8.60
	32-37	138	29.10
	38-43	119	25.10
<b>Evlenme Biçimi</b>	44 ve üzeri	78	16.50
	Görücü Usulü	98	20.70
	Severek	46	9.70
	Mantık Evliliği	349	73.60
		79	16.70

<b>Evlilik Süresi</b>	0-5 yıl		
	6-11 yıl	168	35.40
	12-17 yıl	123	25.90
	18-23 yıl	69	14.60
	24 ve üzeri	65	13.70
<b>Öğrenim kademesi</b>	İlkokul-Ortaokul	49	10.30
	Lise	29	6.10
	Lisans	60	12.70
	Yüksek Lisans ve üzeri	263	55.50
		122	25.70

Tablo 1’de görüldüğü gibi evli kadınların 128’i (%27) çocuk sahibi değildir. 132’sinin (%27,80) 1, 214’ünün (%45,10) 2 ve üzeri sayıda çocuğu vardır. Evli kadınların 206’sı (%43,50) eşiyle haftada ortalama 0-1 cinsel ilişki sıklığına, 208’i (%43,90) 2-3 cinsel ilişki sıklığına, 60’ı (%12,70) 4 ve üzeri cinsel ilişki sıklığına sahiptir. Örneklemdeki evli kadınların 40’ı (%8,40) infertilite yaşarken 434’ü (%91,60) infertilite değildir. 54’ü (%11,40) menopoz dönemindeyken 420’si (%88,60) menopoz döneminde değildir. Aylık gelirlerine bakıldığında ise 67’sinin (%14,10) 0-4999, 70’inin (%14,80) 5000-7999, 100’ünün (%21,10) 8000-11999, 146’sının (%30,80) 12000-17999, 91’inin (%19,20) 18000 ve üzeri aylık gelire sahip olduğu görülmektedir. Evli kadınların cinsel problemi çöme yöntemine bakıldığında ise 33’ü (%7) “Problemi kesinlikle kimseyle paylaşmam, sorun yokmuş gibi davranırım”, 296’sı (%62,40) “Problemi çözebilmek için eşimle paylaşırım”, 83’ü (%17,50) “Problemi çözebilmek için internete veya yakın çevreme başvururum” 62’si (%13,10) “Problemi çözebilmek için bir uzmana başvururum” yanıtını vermiştir. Evli kadınların 225’i (%47,50) evliliklerine hiç müdahale edilmediğini, 192’si (%40,50) nadiren müdahale edildiğini, 41’i (%8,60) genellikle müdahale edildiğini, 16’sı (%3,40) çoğunlukla müdahale edildiğini belirtmişlerdir. Örneklemdeki kadınların 41’i (%8,60) 17-25, 138’i (%29,10) 26-31, 119’ü (%25,10) 32-37, 78’i (%16,50) 38-43, 98’i (%20,70) 44 ve üzeri yaş aralığındadır. 168’i (%35,40) 0-5 yıldır, 123’ü (%25,90) 6-11 yıldır, 69’u (%14,60) 12-17 yıldır, 65’i (%13,70) 18-23 yıldır, 49’u (%10,30) 24 ve üzeri yıldır evli olduklarını belirtmişlerdir. Evli kadınların 29’u (%6,10) ilkokul-ortaokul mezunu, 60’ı (%12,70) lise mezunu, 263’ü (%55,50) lisans mezunu ve 122’si (%25,70) yüksek ve lisans üzeri öğrenim kademesi mezunudur.

### 5.1.Hipotez 1: Evli kadınların cinsel yaşam kalitesi ve eşe yabancılaşma düzeyleri evlilik doyumunu anlamlı bir şekilde yordamaktadır.

Hataların normalliği varsayımı için hataların çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir. Çarpıklık değerinin .11 basıklık değerinin ise .22 olduğu bulunmuştur. Çarpıklık ve basıklık katsayılarının  $\pm 2$  aralığında olması verilerin normal dağılıma uygun olduğuna işaret etmektedir (Büyüköztürk, 2012).

Çoklu doğrusallık varsayımı için değişkenler arasındaki ilişkinin düzeyine bakılmıştır. Bütün ilişkilerin .80'den küçük olduğu ve bu varsayımın ihlal edilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca VIF değerinin 1'den büyük ve 5'ten küçük, orta düzeyde çoklu doğrusal bağlantının olduğu ve modelde düzeltmeye ihtiyaç duyulmadığı görülmektedir. Korelasyon analizi sonuçları Tablo 3'te VIF değerleri ise Tablo 5'te yer almaktadır.

Evlilik doyumu, eşe yabancılaşma ve cinsel yaşam kalitesi betimsel istatistikler yer Tablo 2' de verilmiştir.

Tablo 2. Evlilik doyumu, eşe yabancılaşma ve cinsel yaşam kalitesi betimsel istatistikler

Değişken	N	Ortalama	Standart Sapma
<b>Evlilik Doyumu</b>	474	37.51	10.80
<b>Eşe Yabancılaşma</b>	474	36.81	17.00
<b>Cinsel Yaşam Kalitesi</b>	474	57.84	18.98

Tablo 2'de evli kadınların evlilik doyumu puan ortalaması  $X=37.51$ , eşe yabancılaşma puan ortalaması  $X=36.81$  ve cinsel yaşam kalitesi puan ortalamasının  $X=57.84$  olduğu görülmektedir.

Evli kadınların evlilik doyumu, eşe yabancılaşma ve cinsel yaşam kalitesi arasında ilişki olup olmadığını test etmek amacı ile Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon katsayılarına bakılmıştır. Tablo 3'te korelasyon katsayıları verilmiştir.

Tablo 3. Evlilik doyumu, eşe yabancılaşma ve cinsel yaşam kalitesi Pearson korelasyon analizi sonuçları

	<b>Evlilik Doyumu</b>	<b>Eşe Yabancılaşma</b>	<b>Cinsel Yaşam Kalitesi</b>
--	-----------------------	-------------------------	------------------------------

<b>Pearson</b>	Evlilik Doyumu	1.00	-.78	.65
<b>Korelasyon</b>	Eşe Yabancılaşma		1.00	-.68
	Cinsel Yaşam K.			1.00

\*\*\*p<.001

Tablo 3'te görüldüğü gibi bütün değişkenlerin birbirleriyle olan ilişkisi anlamlıdır (p<.001). Evlilik doyumu ve eşe yabancılaşma arasındaki korelasyon -.78'dir. Aralarında negatif yönlü yüksek düzeyde ilişki bulunmaktadır. Evlilik doyumu ve cinsel yaşam kalitesi arasındaki korelasyon .65'tir. Aralarında pozitif yönlü orta düzeyde bir ilişki bulunmaktadır. Cinsel yaşam kalitesi ve eşe yabancılaşma arasındaki korelasyon .67'dir. Aralarında pozitif yönlü orta düzeyde bir ilişki bulunmaktadır.

Tablo 4'te evli kadınların cinsel yaşam kalitesi ve eşe yabancılaşma düzeylerine göre evlilik doyumlarına ait regresyon analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 4. Evlilik doyumu yordanan değişkenine ait değişim istatistikleri

Model	R	R <sup>2</sup>	Düz R <sup>2</sup>	TSH	sd1	sd2	F	p
Model 1	.80	.64	.64	6.50	2	471	418.59	.000 <sup>a</sup>

Bağımlı Değişken: Evlilik Doyumu

a.Bağımsız Değişkenler: Cinsel Yaşam Kalitesi, Eşe Yabancılaşma

Tablo 4'e bakıldığında yapılan çoklu regresyon analizi sonucunda, evli kadınların evlilik doyumunu yordayan modelin anlamlı olduğu görülmektedir (F=418.59, p<.001, R<sup>2</sup>=64). Bu model evlilik doyumu puanlarının %64'ünü açıklamaktadır.

Tablo 5'te evlilik doyumu değişkenine ait çoklu regresyon analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 5. Evlilik doyumu yordanan değişkenine ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçları

Model 1	B	SH	B	t	p	T	VIF
(Sabit)	45.05	1.97		22.87	.000***		
Eşe Yabancılaşma	-.40	.02	-.63	-16.82	.000***	.54	1.85
Cinsel Yaşam Kalitesi	.13	.02	.22	5.87	.000***	.54	1.85

Bağımlı Değişken: Evlilik Doyumu

\*\*\*p<.001

Tablo 5'te yer alan değişkenlerin modele yaptığı katkılara bakıldığında ise eşe yabancılaşmanın ( $\beta=-63$ ,  $t=-16.82$ ,  $p<.001$ ) evlilik doyumunu negatif yönde yordadığı, cinsel yaşam kalitesinin ise ( $\beta=.22$ ,  $t:5.87$ ,  $p<.001$ ) pozitif yönde yordadığı görülmektedir.

Eşe yabancılaşmada bir birim artış evlilik doyumunda  $-0.63$  puanlık bir azalmaya sebep olmaktadır. Cinsel yaşam kalitesinde bir birim artış evlilik doyumunda  $.22$ 'lik bir artışa sebep olmaktadır.

$$Y = 45.05 + -.40X_1 + .13X_2$$

$$\text{Evlilik Doyumu} = 45.05 + -.40\text{Eşe Yabancılaşma} + .13\text{Cinsel Yaşam Kalitesi}$$

$1 < \text{VIF} \leq 5$  ise orta düzeyde çoklu doğrusal bağlantı vardır ve modelde bir değişiklik yapmaya gerek yoktur (Karagöz,2019:650). Çoklu doğrusallık varsayımı için VIF değeri incelendiğinde  $1 < 1.85 < 5$  aralığında olduğu görülmektedir ve modelde herhangi bir düzeltmeye ihtiyaç olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

## **5.2.Hipotez 2: Evli kadınların evlilik doyumu düzeyleri evliliklerine algılanan müdahale edilme durumuna göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır.**

Grupların çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmış hepsinin  $\pm 2$  aralığında olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca varyansların homojenliği varsayımı için Levene İstatistik analizi yapılmış, anlamlılık değerinin  $.05$ 'ten büyük olduğu, varyansların homojen dağıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Evli kadınların evlilik doyumu düzeyleri evliliklerine algılanan müdahale edilme durumuna ait betimsel istatistikler Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Evli kadınların evlilik doyumu düzeyleri evliliklerine algılanan müdahale edilme durumuna ait betimsel istatistikler

<b>Evliliğe Müdahale Algısı</b>	<b>N</b>	<b>Ortalama</b>	<b>Standart Sapma</b>
Hiç müdahale edilmez	225	40.20	9.56
Nadiren müdahale edilir	192	36.73	10.67
Genellikle müdahale edilir	41	30.12	11.06
Çoğu zaman müdahale edilir	16	28.19	13.42
Toplam	474	37.51	10.80

Tablo 6'da evli kadınların evlilik doyumu düzeyleri evliliklerine algılanan müdahale edilme durumuna göre hiç müdahale edilmez diyen 225 kişi ( $X = 40.20$ ,

SS=9.56), nadiren müdahale edilir diyen 192 kişi (X=36.73, SS=10.67), genellikle müdahale edilir diyen 41 kişi (X=30.12, SS=11.06), çoğu zaman müdahale edilir diyen 16 kişi (X=28.19, SS=13.42) olduğu görülmektedir. Hiç müdahale edilmez diyenlerin aritmetik ortalamasının, nadiren müdahale edilir, genellikle müdahale edilir ve çoğu zaman müdahale edilir diyenlere göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Evli kadınların evlilik doyumu düzeyleri evliliklerine algılanan müdahale edilme durumları arasında farkın anlamlı olup olmadığını test etmek amacı ile yapılan ANOVA testi sonuçları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Evli kadınların evliliklerine algılanan müdahale edilme durumuna göre evlilik doyumu düzeyleri ANOVA analizi sonuçları

	<b>Kaynak</b>	<b>KT</b>	<b>sd</b>	<b>KO</b>	<b>F</b>	<b>p</b>
Evlilik	Gruplar arası	5368.26	3	1789.42	16.87	<b>.000***</b>
Doyumu	Gruplar içi	49858.14	470	106.08		
	Toplam	55226.40	473			

\*\*\*p<.001

Tablo 7’de evli kadınların, evliliklerine algılanan müdahale edilme durumuna göre evlilik doyumu düzeyleri arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmektedir (p<.001).

Bu farkın hangi gruplardan kaynaklandığını test etmek amacı ile yapılan Tukey testi sonuçları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Evli kadınların evliliklerine algılanan müdahale edilme durumuna göre evlilik doyumu düzeyleri Tukey Testi analizi sonuçları

<b>Evliliğe Müdahale Algısı</b>	<b>Evliliğe Müdahale Algısı</b>	<b>Ortalama</b>	<b>p</b>
Hiç müdahale edilmez	Nadiren müdahale edilir	3.47	<b>.004**</b>
	Genellikle müdahale edilir	10.07	<b>.000***</b>
	Çoğu zaman müdahale edilir	12.01	<b>.000***</b>
Nadiren müdahale edilir	Hiç müdahale edilmez	-3.47	<b>.004**</b>
	Genellikle müdahale edilir	6.60	<b>.001**</b>
	Çoğu zaman müdahale edilir	8.54	<b>.008**</b>
Genellikle müdahale edilir	Hiç müdahale edilmez	-10.07	<b>.000***</b>
	Nadiren müdahale edilir	-6.60	<b>.001**</b>
	Çoğu zaman müdahale edilir	1.93	.920

Çoğu zaman müdahale edilir	Hiç müdahale edilmez	-12.00	.000***
	Nadiren müdahale edilir	-8.54	.008**
	Genellikle müdahale edilir	-1.93	.920

\*\*p<.01 \*\*\*p<.001

Tablo 8'e bakıldığında evliliklerine "hiç müdahale edilmez" diyenler ile "nadiren müdahale edilir", "genellikle müdahale edilir" ve "çoğu zaman müdahale edilir" diyenlerin evlilik doyumu düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaştığı görülmektedir (p<.01, p<.001).

Evliliklerine "nadiren müdahale edilir" diyenler ile "hiç müdahale edilmez", "genellikle müdahale edilir", "çoğu zaman müdahale edilir" diyenlerin evlilik doyumu düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaştığı görülmektedir (p<.01).

Evliliklerine "genellikle müdahale edilir" diyenler ile "hiç müdahale edilmez" ve "nadiren müdahale edilir" diyenlerin evlilik doyumu düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaştığı görülmektedir (p<.01, p<.001).

Evliliklerine "çoğu zaman müdahale edilir" diyenler ile "hiç müdahale edilmez" ve "nadiren müdahale edilir" diyenlerin evlilik doyumu düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaştığı görülmektedir (p<.01, p<.001).

Evli kadınların evliliklerine müdahale edilme derecesi azaldıkça eşe yabancılaşma düzeyi de azalmaktadır.

### **5.3.Hipotez 3: Evli kadınların evlilik doyumu düzeyleri evlilik sürelerine göre anlamlı farklılık göstermektedir.**

Grupların çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmış hepsinin  $\pm 2$  aralığında olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca varyansların homojenliği varsayımı için Levene İstatistik analizi yapılmış, anlamlılık değerinin .05'ten büyük olduğu, varyansların homojen dağıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Evli kadınların evlilik sürelerine göre evlilik doyumu düzeylerine ait betimsel istatistikler Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. Evli kadınların evlilik sürelerine göre evlilik doyumu düzeyleri betimsel istatistikler

<b>Evlilik Süresi</b>	<b>N</b>	<b>Ortalama</b>	<b>Standart Sapma</b>
0-5	168	39.15	10.34
6-11	123	36.93	11.23
12-17	69	36.73	11.03
18-23	65	35.55	10.17
24 ve üzeri	49	35.71	11.46
Toplam	474	37.51	10.80

Tablo 9'a bakıldığında 0-5 yıl arasında evlilik süresi olan 168 ( $X=39.15$ ,  $SS=10.34$ ), 6-11 yıl arasında evlilik süresi olan 123 ( $X=36.93$ ,  $SS=11.23$ ), 12-17 yıl arasında evlilik süresi olan 69 ( $X=39.73$ ,  $SS=11.03$ ) 18-23 yıl arasında evlilik süresi olan 65 ( $X=35.55$ ,  $SS=10.17$ ) 24 ve üzeri yıl arasında evlilik süresi olan 49 ( $X=35.71$ ,  $SS=11.46$ ) birey olduğu görülmektedir.

Tablo 10'da Evli kadınların evlilik sürelerine göre evlilik doyumu düzeyleri Anova analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 10. Evli kadınların evlilik sürelerine göre evlilik doyumu düzeyleri Anova analizi sonuçları

	<b>Kaynak</b>	<b>KT</b>	<b>sd</b>	<b>KO</b>	<b>F</b>	<b>p</b>
Evlilik	Gruplar arası	753.57	4	188.39	1.62	<b>.16</b>
Doyumu	Gruplar içi	54472.822	469	116.15		
	Toplam	55226.40	473			

Tablo 10'a bakıldığında evli kadınların evlilik sürelerine göre evlilik doyumları arasındaki farkın anlamlı olmadığı görülmektedir ( $p>.05$ ).

#### **5.4.Hipotez 4: Evli kadınların evlilik doyumu düzeyleri aylık gelir durumlarına göre anlamlı farklılık göstermektedir.**

Grupların çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmış hepsinin  $\pm 2$  aralığında olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca varyansların homojenliği varsayımı için Levene İstatistik analizi yapılmış, anlamlılık değerinin .05'ten büyük olduğu, varyansların homojen dağıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Evli kadınların aylık gelir durumlarına göre evlilik doyumu düzeyleri betimsel istatistikler Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11. Evli kadınların aylık gelir durumlarına göre evlilik doyumu düzeyleri betimsel istatistikler

Aylık Gelir	N	Ortalama	Standart Sapma
0-4999	67	37.18	10.19
5000-11999	70	36.70	9.88
8000-11999	100	36.70	11.38
12000-17999	146	38.18	11.03
18000 ve üzeri	91	38.20	11.00
Toplam	474	37.51	10.80

Evli kadınların aylık gelir durumlarına göre evlilik doyumunu düzeyleri Anova analizi sonuçları Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. Evli kadınların aylık gelir durumlarına göre evlilik doyumu düzeyleri Anova analizi sonuçları

	Kaynak	KT	sd	KO	F	p
Evlilik	Gruplar arası	229.81	4	57.45	.49	<b>.74</b>
Doyumu	Gruplar içi	54996.59	469	117.26		
	Toplam	55226.40	473			

Tablo 12’de p değerinin belirlenen manidarlık düzeyinden büyük olduğu görülmektedir. Evli kadınların aylık gelir durumlarına göre evlilik doyumları anlamlı farklılık göstermemektedir ( $p>.05$ ).

##### **5.5.Hipotez 5: Evli kadınların cinsel yaşam kalitesi düzeyleri bir hafta içerisindeki cinsel ilişki sıklığına göre anlamlı farklılık göstermektedir.**

Grupların çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmış hepsinin  $\pm 2$  aralığında olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca varyansların homojenliği varsayımı için Levene İstatistik analizi yapılmış, anlamlılık değerinin .05’ten büyük olduğu, varyansların homojen dağıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Evli kadınların cinsel ilişki sıklığına göre cinsel yaşam kalitesi betimsel istatistikleri Tablo 13’te verilmiştir.

Tablo 13. Evli kadınların haftalık cinsel ilişki sıklığına göre cinsel yaşam kalitesi betimsel istatistikleri

Cinsel İlişki Sıklığı	N	Ortalama	Standart Sapma
0-1			
2-3	206	54.07	21.39
4 ve üzeri	208	37.23	17.19
Toplam	60	30.73	15.73
	474	43.73	21.09

Tablo 13'e bakıldığında cinsel ilişki sıklığı haftada 0-1 olan 206 (X=54.07, SS=21.39), haftada 2-3 olan 208 (X=37.23, SS=17.19), 4 ve üzeri olan 60 (X=30.73, SS=15.73) bireyin olduğu görülmektedir.

Tablo 14'te evli kadınların cinsel ilişki sıklığına göre cinsel yaşam kalitesi Anova analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 14. Evli kadınların cinsel ilişki sıklığına göre cinsel yaşam kalitesi Anova analizi sonuçları

	Kaynak	KT	sd	KO	F	p
Cinsel Yaşam Kalitesi	Gruplar arası	33164.91	2	16582.4	56.88	.00**
	Gruplar içi	137323.43	471	6291.56		
	Toplam	170488.34	473			

\*\*p<.01

Tablo 14'te evli kadınların cinsel ilişki sıklığına göre cinsel yaşam kalitelerinin anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir (p<.01).

Tablo 15'te bu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını tespit etmek için yapılan Tukey Testi analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 15. Evli kadınların cinsel ilişki sıklığına göre cinsel yaşam kalitesi Tukey analizi sonuçları

Cinsel İlişki Sıklığı	Cinsel İlişki Sıklığı	Ortalama Farkı	p
0-1	2-3	-15.15	.000***
	4 ve üzeri	-21.00	.000***
2-3	0-1	15.15	.000***
	4 ve üzeri	-5.85	.052
4 ve üzeri	0-1	21.00	.000***
	2-3	5.85	.052

\*\*\*p<.001

Tablo 15'te görüldüğü gibi eşiyile haftada 0-1 kez cinsel ilişki yaşayanların cinsel yaşam kalitesi 2-3 kez ve 4 üzeri cinsel ilişki yaşayanlardan anlamlı farklılık göstermektedir ( $p<.05$ ). Cinsel ilişki sıklığı 0-1 olanların cinsel yaşam kalitesi puan ortalamaları 2-3 ve 4 ve üzeri olanlardan düşüktür.

**5.6.Hipotez 6: Evli kadınların cinsel yaşam kalitesi düzeyleri cinsel problemi çözme yöntemlerine göre anlamlı farklılık göstermektedir.**

Grupların çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmış hepsinin  $\pm 2$  aralığında olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca varyansların homojenliği varsayımı için Levene İstatistik analizi yapılmış, anlamlılık değerinin .05'ten büyük olduğu, varyansların homojen dağıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 16'da evli kadınların cinsel problemi çözme yöntemine göre cinsel yaşam kalitesi düzeyleri betimsel istatistikler verilmiştir.

Tablo 16. Evli kadınların cinsel problemi çözme yöntemine göre cinsel yaşam kalitesi düzeyleri betimsel istatistikler

<b>Çözüm Yöntemi</b>	<b>N</b>	<b>Ortalama</b>	<b>Standart Sapma</b>
(1) Problemi kimseyle paylaşmam, sorun yokmuş gibi davranırım	33	37.52	19.44
(2) Problemi çözmek için eşimle paylaşırım	296	61.31	17.60
(3) Problemi çözmek için internette veya yakın çevreme başvururum	83	52.21	18.37
(4) Problemi çözmek için bir uzmana başvururum.	62	59.66	17.77
Toplam	474	57.84	18.98

Tablo 16'ya bakıldığında evli kadınlardan “problemi kimseyle paylaşmam, sorun yokmuş gibi davranırım” diyen 33 ( $X=37.52$ ,  $SS=19.44$ ), “problemi çözmek için eşimle paylaşırım” diyen 296 ( $X=61.31$ ,  $SS=17.60$ ), “problemi çözmek için internette veya yakın çevreme başvururum” diyen 83 ( $X=52.21$ ,  $SS=18.37$ ), “problemi çözmek için bir uzmana başvururum” diyen 62 ( $X=59.66$ ,  $SS=17.77$ ) bireyin olduğu görülmektedir. En yüksek cinsel yaşam kalitesi puan ortalamasına

sahip olan grubun “problemi çözmek için eşimle paylaşırım” diyenler olduğu görülmektedir.

Evli kadınların cinsel problemi çözme yöntemine göre cinsel yaşam kalitesi Anova analizi sonuçları Tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 17. Evli kadınların cinsel problemi çözme yöntemine göre cinsel yaşam kalitesi Anova analizi sonuçları

	<b>Kaynak</b>	<b>KT</b>	<b>sd</b>	<b>KO</b>	<b>F</b>	<b>p</b>
Cinsel Yaşam Kalitesi	Gruplar arası	20008.49	3	6669.49	20.81	<b>.000**</b>
	Gruplar içi	150479.85	470	320.17		
	Toplam	170488.34	473			

\*\*p<.01

Tablo 17’de evli kadınların cinsel problemi çözme yöntemine göre cinsel yaşam kalitesinin anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir (p<.01).

Bu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını test etmek amacı ile yapılan Tukey Testi sonuçları Tablo 18’de verilmiştir.

*Aşağıda cinsel problemi çözme yöntemini temsil eden rakamların karşılığı şu şekildedir:*

“1” Problemi kesinlikle kimseyle paylaşmam, sorun yokmuş gibi davranırım.

“2” Problemi çözebilmek için eşimle paylaşırım.

“3” Problemi çözebilmek için internete veya yakın çevreme başvururum.

“4” Problemi çözebilmek için bir uzmana başvururum.

Tablo 18. Evli kadınların cinsel problemi çözme yöntemine göre cinsel yaşam kalitesi Tukey Testi analiz sonuçları

Cinsel Problemi Çözme Yöntemi	Cinsel Problemi Çözme Yöntemi	Ortalama Farkı	p
1	2	-23.78	.000***
	3	-14.68	.000***
	4	-22.13	.000***
2	1	23.78	.000***
	3	9.09	.000***
	4	1.64	.913
3	1	14.68	.000***
	2	-9.09	.000***
	4	-7.45	.064
4	1	22.13	.000***
	2	-1.64	.913
	3	7.45	.064

\*\*\*p<.001

Tablo 18’de cinsel problemi çözme yöntemine “1” diyenlerin cinsel yaşam kalitesi 2,3 ve 4 diyenlerden anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir (p<.001). Çözüm yöntemi olarak “Problemi kesinlikle kimseyle paylaşmam, sorun yokmuş gibi davranırım” diyenlerin cinsel yaşam kalitesi diğer çözüm yöntemlerini tercih edenlerden anlamlı ölçüde düşüktür.

Cinsel problemi çözme yöntemlerine “2” diyenlerin cinsel yaşam kalitesi “3” diyenlerden anlamlı olarak farklılaşmaktadır (p<.001). Çözüm yöntemi olarak “Problemi çözebilmek için eşimle paylaşırım” diyenlerin cinsel yaşam kalitesi “Problemi çözebilmek için internete veya yakın çevreme başvururum” diyenlerden anlamlı ölçüde yüksektir.

“Problemi çözebilmek için eşimle paylaşırım” diyenlerin cinsel yaşam kalitesinin “Problemi çözebilmek için bir uzmana başvururum” diyenlerden farklılaşmadığı görülmektedir.

### **5.7.Hipotez 7: Evli kadınların cinsel yaşam kalite düzeyleri infertilite durumlarına göre anlamlı farklılık göstermektedir.**

Evli kadınlarda infertilite olup olmaması durumuna göre cinsel yaşam kalitesindeki farklılaşmanın incelenebilmesi için varyansların homojenliği test edilmiştir. Levene Testi analiz sonucunda p değeri .92 olarak bulgulanmış ve

manidarlık düzeyinden büyük olduğu için varyansların homojenliği varsayımı sağlanmıştır.

Normal dağılım varsayımı için çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir. İnfertilite durumu olan evli kadınların çarpıklık değeri -.11 basıklık değeri ise .52 dir. İnfertilite durumu olmayan evli kadınların çarpıklık değeri -.81 basıklık değeri ise .01 dir. Çarpıklık ve basıklık katsayılarının  $\pm 2$  aralığında olması verilerin normal dağılıma uygun olduğuna işaret etmektedir (Büyüköztürk, 2012).

Evli kadınların infertilite durumuna göre cinsel yaşam kalitesini test etmek amacı ile yapılan Bağımsız Örneklem T Testi sonuçları Tablo 19’da verilmiştir.

Tablo 19. Evli kadınların infertilite durumuna göre cinsel yaşam kalitesi Bağımsız Örneklem t Testi

	<b>İnfertilite Durumu</b>	<b>N</b>	<b>Ortalama</b>	<b>SS</b>	<b>t</b>	<b>p</b>
Cinsel Yaşam Kalitesi	İnfertilite	40	50.69	19.22	-2.50	<b>.01**</b>
	İnfertilite değil	434	58.50	18.84		

\*\*p<.05

Tablo 19’da infertilite durumu olanlar ile olmayanların cinsel yaşam kalitesinin anlamlı ölçüde farklılaştığı görülmektedir (p<.05). İnfertilite durumu olmayanların cinsel yaşam kalitesi ortalama puanı infertilite olanların cinsel yaşam kalitesi ortalama puanlarından yüksektir.

### **5.8.Hipotez 8: Evli kadınların cinsel yaşam kalite düzeyleri menopoz döneminde olup olmama durumlarına göre anlamlı farklılık göstermektedir.**

Evli kadınların menopoz döneminde olup olmama durumuna göre cinsel yaşam kalitesindeki farklılaşmanın incelenebilmesi için varyansların homojenliği test edilmiştir. Levene analizi sonucunda p değeri .67 olarak bulgulanmış ve manidarlık düzeyinden büyük olduğu için varyansların homojenliği varsayımı sağlanmıştır.

Normal dağılım varsayımı için çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir. Menopoz döneminde olan kadınların çarpıklık değeri .32 basıklık değeri ise .64’tür. Menopoz döneminde olmayan kadınların çarpıklık değeri .12 basıklık değeri ise .24’tür. Çarpıklık ve basıklık katsayılarının  $\pm 2$  aralığında olması verilerin normal dağılıma uygun olduğuna işaret etmektedir (Büyüköztürk, 2012).

Evli kadınların menopoz olup olmama durumuna göre cinsel yaşam kalitesini test etmek için yapılan Bağımsız Örneklem t Testi sonuçları Tablo 19’da verilmiştir.

Tablo 20. Evli kadınların menopoz olup olmama durumuna göre cinsel yaşam kalitesi Bağımsız Örneklem t Testi

	Menopoz Durumu	N	Ortalama	SS	t	p
Cinsel Yaşam Kalitesi	Menopoz döneminde	54	51.40	19.46	-2.59	<b>.01**</b>
	Menopoz döneminde değil	420	58.67	18.78		

\*\*p<.05

Tablo 20’de menopoz döneminde olanlar ile olmayanların cinsel yaşam kalitesinin ölçüde farklılaştığı görülmektedir (p<.05). Menopoz döneminde olmayanların cinsel yaşam kalitesi ortalama puanı menopoz döneminde olanların cinsel yaşam kalitesi ortalama puanlarından yüksektir.

### 5.9.Hipotez 9: Evli kadınların eşe yabancılaşma düzeyleri yaşlarına göre anlamlı farklılık göstermektedir.

Grupların çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmış hepsinin  $\pm 2$  aralığında olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca varyansların homojenliği varsayımı için Levene İstatistik analizi yapılmış, anlamlılık değerinin .05’ten büyük olduğu, varyansların homojen dağıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Evli kadınların yaşlarına göre eşe yabancılaşma düzeylerine ait betimsel istatistiklere ait veriler Tablo 21’de verilmiştir.

Tablo 21. Evli kadınların yaşlarına göre eşe yabancılaşma düzeyleri betimsel istatistikler

Yaş	N	Ortalama	Standart Sapma
17-25	41	32.92	17.85
26-31	138	32.66	17.70
32-37	119	37.26	17.03
38-43	78	39.51	17.51
44 ve üzeri	98	41.57	17.79
Toplam	474	36.81	17.00

Tablo 21’de görüldüğü gibi yaş aralığı 17-25 olan 41 (X=32.92, SS=17.85), 26-31 yaş aralığında olan 138 (X=32.66, SS=17.70), 32-37 yaş aralığında olan 119

( $X=37.26$ ,  $SS=17.03$ ), 38-43 yaş aralığında olan 78 ( $X=39.51$ ,  $SS=17.51$ ), 44 ve üzeri yaş aralığında olan 98 ( $X=41.57$ ,  $SS=17.79$ ) evli kadın olduğu görülmektedir.

Evli kadınların yaşlarına göre eşe yabancılaşma düzeylerini ait Anova analizi sonuçları Tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 22. Evli kadınların yaşlarına göre eşe yabancılaşma düzeyleri Anova analizi sonuçları

	<b>Kaynak</b>	<b>KT</b>	<b>sd</b>	<b>KO</b>	<b>F</b>	<b>p</b>
Eşe	Gruplar arası	5803.96	4	1450.99	5.20	<b>.00**</b>
Yabancılaşma	Gruplar içi	130970.33	469	279.25		
	Toplam	136774.29	473			

\*\* $p<.01$

Tablo 22’de evli kadınların yaşlarına göre eşe yabancılaşma düzeylerinin anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir ( $p<.01$ ).

Evli kadınların yaşlarına göre eşe yabancılaşma düzeyleri arasındaki farkın hangi gruplar arasından kaynaklandığını test etmek için yapılan Tukey testi sonuçları Tablo 23’te verilmiştir.

Tablo 23. Evli kadınların yaşlarına göre eşe yabancılaşma düzeyleri Tukey testi analizi sonuçları

<b>Yaş</b>	<b>Yaş</b>	<b>Ortalama Farkı</b>	<b>p</b>
17-25	26-31	.26	1.00
	32-37	-4.34	.60
	38-43	-6.58	.24
	44 ve üzeri	-8.64	<b>.04*</b>
26-31	17-25	-.26	1.00
	32-37	-4.60	.18
	38-43	-6.85	<b>.03*</b>
	44 ve üzeri	-8.90	<b>.00**</b>
32-37	17-25	4.34	.60
	26-31	4.60	.18
	38-43	-2.24	.88
	44 ve üzeri	-4.30	.32
38-43	17-25	6.58	.24
	26-31	6.85	<b>.03*</b>
	32-37	2.25	.88
	44 ve üzeri	-2.05	.92
44 ve üzeri	17-25	8.64	<b>.04*</b>
	26-31	8.90	<b>.00**</b>

32-37	4.30	.32
38-43	2.05	.92

\*p<.05 \*\*p<.01

Tablo 23'te 17-25 yaş aralığında olan evli kadınların eşe yabancılaşma düzeylerinin 44 ve üzeri yaş aralığında olanlardan anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir (p<.05). 17-25 aralığında olan evli kadınların eşe yabancılaşma düzeyi 44 ve üzeri olanlardan anlamlı ölçüde düşüktür.

26-31 yaş aralığında olan evli kadınların eşe yabancılaşma düzeyi 38-43 aralığında ve 44 ve üzeri yaş aralığında olanlardan anlamlı ölçüde düşüktür (p<.05).

#### **5.10.Hipotez 10: Evli kadınların eşe yabancılaşma düzeyleri evlenme biçimlerin göre anlamlı farklılık göstermektedir.**

Grupların çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmış hepsinin  $\pm 2$  aralığında olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca varyansların homojenliği varsayımı için Levene İstatistik analizi yapılmış, anlamlılık değerinin .05'ten büyük olduğu, varyansların homojen dağıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Evli kadınların evlenme biçimlerine göre eşe yabancılaşma düzeylerine ait betimsel istatistikler Tablo 24'te verilmiştir.

Tablo 24. Evli kadınların evlenme biçimlerine göre eşe yabancılaşma düzeyleri betimsel istatistikler

#### **Eşe Yabancılaşma**

<b>Evlenme Biçimi</b>	<b>N</b>	<b>Ortalama</b>	<b>Standart Sapma</b>
Görücü Usulü	46	44.78	17.97
Severek	349	34.98	16.35
Mantık Evliliği	79	40.26	17.57
Toplam	474	36.82	17.00

Tablo 24'e bakıldığında görücü usulü ile evlenen 46 (X=44.78, SS=17.97), severek evlenen 349 (X=34.98, SS=16.35), mantık evliliği ile evlenen 79 (X=40.26, SS=17.57) bireyin olduğu görülmektedir.

Tablo 25'te evli kadınların evlenme biçimlerine göre eşe yabancılaşma düzeyleri Anova analizi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 25. Evli kadınların evlenme biçimlerine göre eşe yabancılaşma düzeyleri Anova analizi sonuçları

	<b>Kaynak</b>	<b>KT</b>	<b>sd</b>	<b>KO</b>	<b>F</b>	<b>p</b>
Eşe	Gruplar arası	5036.186	2	2518.09	9.00	<b>.000***</b>
Yabancılaşma	Gruplar içi	131737.10	471	279.70		
	Toplam	136774.29	473			

Tablo 25'te evli kadınların evlenme biçimlerine göre eşe yabancılaşma düzeylerinin anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir.

Bu farklılığın hangi gruplar arasından kaynaklandığını tespit etmek amacıyla yapılan Tukey testi analiz sonuçları Tablo 26'da verilmiştir.

Tablo 26. Evli kadınların evlenme biçimlerine göre eşe yabancılaşma düzeyleri Tukey Testi analiz sonuçları

<b>Evlenme Biçimi</b>	<b>Evlenme Biçimi</b>	<b>Ortalama Farkı</b>	<b>p</b>
Görücü Usulü	Severek	9.80	<b>.001**</b>
	Mantık Evliliği	4.51	.31
Severek	Görücü Usulü	-9.80	<b>.001**</b>
	Mantık Evliliği	-5.28	<b>.03*</b>
Mantık Evliliği	Görücü Usulü	-4.51	.31
	Severek	5.28	<b>.03*</b>

\*p<.05 \*\*p<.01

Tablo 26'da görücü usulü ile evlenen kadınların eşe yabancılaşma düzeylerinin severek evlenen kadınlardan anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir (p<.01). Görücü usulü ile evlenen kadınların eşe yabancılaşma düzeyi severek evlenen kadınlardan anlamlı ölçüde yüksektir.

Severek evlenen kadınların eşe yabancılaşma düzeyleri mantık evliliği ile evlenen kadınlardan anlamlı ölçüde düşüktür (p<.05).

#### **5.11.Hipotez 11: Evli kadınların eşe yabancılaşma düzeyleri çocuk sayısına göre anlamlı farklılık göstermektedir.**

Grupların çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmış hepsinin  $\pm 2$  aralığında olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca varyansların homojenliği varsayımı için Levene İstatistik analizi yapılmış, anlamlılık değerinin .05'ten büyük olduğu, varyansların homojen dağıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 27’de evli kadınların çocuk sayısına göre eşe yabancılaşma düzeyleri betimsel istatistiklerine yer verilmiştir.

Tablo 27. Evli kadınların çocuk sayısına göre eşe yabancılaşma düzeyleri betimsel istatistikler

<b>Eşe Yabancılaşma</b>			
<b>Çocuk Sayısı</b>	<b>N</b>	<b>Ortalama</b>	<b>Standart Sapma</b>
0	128	32.50	15.36
1	132	36.03	15.51
2 ve üzeri	214	39.87	18.23
Toplam	474	36.81	17.00

Tablo 27’ye bakıldığında çocuğu olmayan 128 ( $X=32.50$ ,  $SS=15.36$ ), 1 çocuğu olan 132 ( $X=36.03$ ,  $SS=15.51$ ), 2 ve üzeri çocuğu olan 214 ( $X=39.87$ ,  $SS=18.23$ ) bireyin olduğu görülmektedir. Tablo 26’ya göre çocuk sayısı arttıkça eşe yabancılaşma düzeyi puan ortalaması da artmaktadır.

Tablo 28’de evli kadınların çocuk sayısına göre eşe yabancılaşma düzeyleri Anova analizi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 28. Evli kadınların çocuk sayısına göre eşe yabancılaşma düzeyleri Anova analizi sonuçları

	<b>Kaynak</b>	<b>KT</b>	<b>sd</b>	<b>KO</b>	<b>F</b>	<b>p</b>
Eşe	Gruplar arası	4466.82	2	2233.40	7.9	<b>.000***</b>
Yabancılaşma	Gruplar içi	132307.47	471	280.90	5	
	Toplam	136774.29	473			

\*\*\* $p<.001$

Tablo 28’de evli kadınların çocuk sayısına göre eşe yabancılaşma düzeylerinin anlamlı ölçüde farklılaştığı görülmektedir ( $p<.001$ ).

Bu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını tespit etmek amacıyla yapılan Tukey testi analiz sonuçları Tablo 29’da verilmiştir.

Tablo 29. Evli kadınların çocuk sayısına göre e e yabancılaşma düzeyleri Tukey Testi analiz sonuçları

<b>ocuk Sayısı</b>	<b>ocuk Sayısı</b>	<b>Ortalama Farkı</b>	<b>p</b>
0	1	-3.53	.21
	2 ve üzeri	-7.37	<b>.000***</b>
1	0	3.53	.21
	2 ve üzeri	-3.84	.09
2 ve üzeri	0	7.37	<b>.000***</b>
	1	3.84	.09

\*\*\*p<.001

Tablo 29'da hiç çocuğu olmayan evli kadınların e e yabancılaşma düzeylerinin 2 ve üzeri çocuğu olanlardan anlamlı ölçüde farklılaştığı görülmektedir (p<.001). Hiç çocuğu olmayanların e e yabancılaşma düzeyi 2 ve üzeri çocuğu olanlardan anlamlı düzeyde düşüktür.

## 6. TARTIŞMA VE SONUÇ

Yapılan bu araştırmada evli kadınların eşe yabancılaşma ve cinsel yaşam kalitesinin evlilik doyumunun anlamlı bir yordayıcısı olup olmadığı incelenmiştir. Aynı zamanda evliliklerine algılanan müdahale edilme durumuna, evlilik sürelerine, aylık gelir durumlarına, cinsel ilişki sıklığına göre evlilik doyumunun; cinsel problemi çözme yöntemlerine, infertilite durumlarına, menopoz döneminde olup olmama durumlarına göre cinsel yaşam kalitesinin; yaşlarına, evlenme biçimlerine ve çocuk sayısına göre eşe yabancılaşma düzeylerinin farklılaşıp farklılaşmadığına dair analizler yapılmış ve incelenmiştir.

Yapılan regresyon analizi sonucunda evli bireylerin eşe yabancılaşma ve cinsel yaşam kalitesi düzeylerinin evlilik doyumunu yordadığı tespit edilmiştir. Araştırma bulgumuzu destekler nitelikte çalışmalar mevcuttur. Basat (2004) yapmış olduğu bir çalışmada evlilik doyumunun cinsel doyumunu anlamlı bir şekilde yordadığını tespit etmiştir. Türkseven, Söylemez ve Dursun (2019) evli bireylerin evlilik uyumu cinsel doyumunu istatistiksel olarak anlamlı biçimde yordadığını saptamışlardır. Coşkun (2020) evli bireylerin var olan cinsel mitlerinin evlilik doyumunu olumsuz bir şekilde etkilediğini bulgulamıştır. Soydaş (2016) yapmış olduğu çalışmada normal cinsel tutumdan uzaklaşan kişilerin evlilik doyumunun da düştüğünü ve cinsel problemler yaşadığını tespit etmiştir. Kartal (2020) evli kişilerin evlilik doyumlarının cinsel yaşam doyumunda anlamlı bir etkisi olduğunu bulgulamıştır. Benzer şekilde Çağ ve Yıldırım (2013) cinsel yaşam memnuniyetinin evlilik doyumunun anlamlı bir yordayıcısı olduğunu tespit etmişlerdir. Araştırma bulgusuyla çelişen çalışmalar da mevcuttur. Jeanfreau, Wright ve Noguchi (2018) ise yapmış oldukları çalışmada cinsel ilişkinin evlilik doyumuna herhangi bir etkisi olmadığını tespit etmişlerdir. Uslu Taş (2020) evli kadınlar ile yapmış olduğu bir çalışmada cinsel mit düzeyleri, cinsel mitler ve evlilikte algılanan gücün ortak ilişkisinin evlilik doyumunda bir farklılaşma yaratmadığını tespit etmiştir. Modernleşme ve küreselleşmenin bir sonucu olarak karşımıza çıkan yabancılaşma kavramının eşlere yansması, eşlerin birbirine duygusal, davranışsal ve düşünsel olarak yabancılaşmasıdır (Akın ve Moralı, 2019). Aileyi direkt olarak etkileyen eşe yabancılaşmanın pek çok boyutu vardır ve çiftler arasında ciddi bir problem olmakla beraber evliliğin sağlıklı devam etmemesine sebep olmaktadır (Kibaroglu ve Ersoy, 2019). Eşine yabancılaşan bireyin evlilikten sağladığı psikolojik ve fiziksel doyum

da düşmekte ve eşinden uzaklaşmaktadır. Bu çalışmada eşe yabancılaşmanın evlilik doyumunu negatif yönde yordaması bunu destekler niteliktedir. Sonuç olarak araştırma bulgusu ilgili literatürü destekler niteliktedir. Cinsel yaşam kalitesinin evlilik doyumuna pozitif, eşe yabancılaşmanın evlilik doyumuna negatif etkisi olduğu söylenebilir.

Araştırmanın başka bir bulgusunda ise evli kadınların, evliliklerine algılanan müdahale edilme durumuna göre evlilik doyumu düzeyleri anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir. Evliliklerine “hiç müdahale edilmez” diyenler ile “nadiren müdahale edilir”, “genellikle müdahale edilir” ve “çoğu zaman müdahale edilir” diyenlerin evlilik doyumu düzeyleri istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaşmaktadır. TBNA (Türkiye Boşanma Nedenleri Araştırması) 2014 yılı raporuna göre bireylerin boşanma gerekçelerinde evliliğe dışarıdan müdahale edilmesi en üst sıralarda yer almaktadır. Yakın çevreden dolayı boşanma durumlarında en temel faktörlerden birisi de kadın veya erkeğin özellikle annesinin ilişkiye, evliliğe müdahale etmesidir. Bu bulgudan yola çıkarak evli çiftlerin alınacak kararları kendi aralarında konuşmaları, yaşam tarzlarını kendilerinin belirlemeleri, problem ve çatışmalarını kendi aralarında çözüme kavuşturmaları uyumlu ve doyumlu bir evlilik için kaçınılmazdır denilebilir.

Bu araştırmanın bulgularına göre evli kadınların evlilik sürelerine göre evlilik doyumları anlamlı farklılık göstermemektedir. Bu araştırmayı destekler nitelikte Güngör (2007), Kim (2014), Rostami, Ghazinour, Nygren ve Ritcher (2014) evlilik sürelerine göre evlilik doyumunun değişmediğini bulgulamışlardır. Çağ ve Yıldırım (2013) evlilik süresi değişkeninin evlilik doyumunu üzerinde yordayıcılığı olmadığını bulgulamışlardır. Koçak (2008) de evlilik süresine göre evlilik doyumunun farklılaşmadığını saptamıştır. Araştırma bulgusunu desteklemeyen çalışmalar da mevcuttur. Ak ve Balcı Çelik (2022) yapmış oldukları çalışmada bireylerin evlilik sürelerine göre evlilik doyumlarının anlamlı farklılık gösterdiğini bulgulamışlardır. Uslu Taş (2020) evlilik süresi ile evlilik doyumunu arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki tespit etmiştir. Yine Larson (2000)’e göre evlilik süresi arttıkça evlilik doyumunu pozitif yönlü olarak artmaktadır (Kaya ve Cin, 2019). Eker ve Urgancı (2018) katılımcıların evlilik sürelerine göre evlilik doyumunun anlamlı derecede farklılaştığını saptamışlardır. Evlilik süresi 5 ve daha az olan evli bireylerin evlilik doyumunu 6-10 yıl olanlardan anlamlı derecede daha yüksektir. Vural Batık ve Kalkan

(2017) evlilik süresinin evlilik doyumunu anlamlı olarak yordadığını tespit etmişlerdir. Literatürde araştırmayı destekleyen ve desteklemeyen bulgular mevcuttur. Araştırmanın yalnızca kadınlar ile yapılmasının ve kısıtlı örneklem ile çalışılmasının bulgular üzerinde etkili olabileceği düşünülmektedir. Elde edilen sonuca göre evli kadınların evlilik sürelerinin evlilik doyumu üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır.

Evli kadınların aylık gelir durumlarına göre evlilik doyumları anlamlı farklılık göstermemektedir. Elde edilen bu bulguyu destekler nitelikte Çağ ve Yıldırım (2013) ailenin gelir düzeyinin evlilik doyumunu yordamadığını bulgulamışlardır. Eker ve Urgancı (2018) 112 acil sağlık hizmetleri çalışanları ile yapmış olduğu bir çalışmada bireylerin aylık gelir düzeylerine göre evlilik doyumlarının farklılaşmadığını bulgulamıştır. Kapısız, Akgül Gök, Yılmaz, Özcan ve Duyan (2019) aylık gelir düzeyi yükseldikçe evlilik doyumunun azaldığını tespit etmişlerdir. Vural Batık ve Kalkan (2017) ekonomik durumun evlilik doyumunu yordadığını bulgulamışlardır. Araştırma bulgusunu destekler ve desteklemez nitelikte çalışmalar mevcuttur. Kadınların evlerine giren toplam aylık gelirinin evlilik doyumuna etkisinin olmaması, aylık gelirin hanedeki kaç kişiyi geçindireceğinin daha önemli olmasından kaynaklanabilir. Örneğin 20.000 TL geliri olan 2 kişilik bir aile ile 20.000 TL geliri olan 5 kişilik ailede kişi başına düşen gelir düzeyi farklıdır. Buna ek olarak aylık gelirin evlilik doyumuna etkisinin olmaması, kadınların eşlerinden beklentilerinin farklılaşması ve karşılama düzeyinin aylık gelire bağlı olmaması durumuyla açıklanabilir.

Evli kadınların cinsel ilişki sıklığına göre cinsel yaşam kalitelerinin anlamlı farklılık göstermektedir. Eşiyle haftada 0-1 kez cinsel ilişki yaşayanların cinsel yaşam kalitesi 2-3 kez ve 4 üzeri cinsel ilişki yaşayanlardan anlamlı farklılık göstermektedir. Cinsel ilişki sıklığı 0-1 olanların cinsel yaşam kalitesi puan ortalamaları 2-3 ve 4 ve üzeri olanlardan düşüktür. Cinsel ilişki sıklığı arttıkça cinsel yaşam kalitesi de artmaktadır veya cinsel yaşam kalitesi yüksek olan kadınların cinsel ilişki sıklığı da yüksektir denilebilir. Araştırma bulgusunu destekler nitelikte araştırmalar mevcuttur. Basat (2004) cinsel ilişki sıklığının cinsel doyumu anlamlı bir biçimde yordadığını bulgulamıştır. Uslu Taş (2020) cinsel ilişki sıklığı ve evlilik doyumu arasında pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğunu, haftada 3 ve üzeri cinsel ilişki yaşayan kadınların evlilik doyumu düzeyinin cinsel ilişki sıklığı

haftada 1,2 ve ayda 1 olan kadınlara göre daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Evli kadınların cinsel ilişki sıklığının artması evliliklerinden ve cinsel ilişkilerinden almış oldukları doyumun artmasında etkili bir faktördür (Beth, 1987; Basat, 2004). Cinsel ilişki sıklığının artması, kadınların eşleriyle olan fiziksel ve duygusal yakınlıklarının da artması manasına gelmektedir. Dolayısıyla cinsel ilişki sıklığı fazla olan kadınların cinsel yaşam kalitesinin ve cinsel doyum düzeyinin de yüksek olması buna dayanarak açıklanabilir.

Evli kadınların cinsel problemi çözme yöntemine göre cinsel yaşam kalitesinin anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir. Çözüm yöntemi olarak “Problemi kesinlikle kimseyle paylaşmam, sorun yokmuş gibi davranırım” diyenlerin cinsel yaşam kalitesi diğer çözüm yöntemlerini tercih edenlerden anlamlı ölçüde düşüktür. Çözüm yöntemi olarak “Problemi çözebilmek için eşimle paylaşırım” diyenlerin cinsel yaşam kalitesi “Problemi çözebilmek için internete veya yakın çevreme başvururum” diyenlerden anlamlı ölçüde yüksektir. “Problemi çözebilmek için eşimle paylaşırım” diyenlerin cinsel yaşam kalitesinin “Problemi çözebilmek için bir uzmana başvururum” diyenlerden farklılaşmadığı görülmektedir. Eşlerin alınan kararları birlikte uygulaması, problemleri birbirleriyle paylaşmaları bir ihtiyaçtır (Sokolski ve Hendrick, 1999). İstek ve sorunlarını her zaman eşleriyle paylaşan kadınların problem çözme, iletişim ve roller-aile işlevleri bakımından paylaşmayanlara göre sağlıklılık meyillerinin daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Eşleriyle her durumu paylaşabilen kadınların kendilerini açmada ve ifade etmede daha az sıkıntı yaşadıkları, iletişim becerilerinin kuvvetli olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle problemleri çözmek, ihtiyaçları karşılamak daha kolay hale gelmektedir (Mussatayeva, 2018:79). Cinsel problem kişinin kendisiyle, fiziksel-ruhsal sağlığıyla veya eşiyile ilgili olabilir. Araştırma bulgularından yola çıkarak özellikle eşiyile ilgili olan problemin paylaşılmasının ve çözüm yolu aranmasının en sağlıklı yöntem olduğunu söylenebilir. Sorun yokmuş gibi davranan kadınların cinsel yaşam kalitesinin düşük olması ise probleme rağmen cinsel yaşamın devam etmesinin kişide tatminsizlik duygusu yaratmasına sebep olması ile açıklanabilir. Ayrıca problemi eşiyile paylaşan veya uzmana başvuran kadınların cinsel yaşam kalitesinin değişmemesi de dikkat çeken araştırma bulgularından biridir.

İnfertilite durumu olanlar ile olmayanların cinsel yaşam kalitesinin anlamlı ölçüde farklılaştığı bulgulanmıştır. İnfertilite durumu olmayanların cinsel yaşam

kalitesi ortalama puanı infertilite olanların cinsel yaşam kalitesi ortalama puanlarından yüksektir. İnfertil çiftler ile yapılan bir araştırmada kadınların %82,6'sının erkeklerin %86,2'sinin evlilik doyumu ile alakalı ciddi sorunlarının var olduğu tespit edilmiştir. Erkeklerin evlilik doyumu düzeyi kadınlardan daha düşük olarak bulgulanmıştır (Kapısız, Akgül Gök, Yılmaz, Özcan ve Duyan; 2019). İnfertil çiftlerin çocuk sahibi olamama durumları onların duygudurumlarını, evliliklerini ve cinsel yaşamlarını negatif etkileyebilmektedir (Şen ve diğ. 2014). Evlilik doyumu ve cinsel doyum birbirleriyle ilişkisi olan kavramlardır. Özellikle neslin devamının sağlanması için gerçekleştirilen evliliklerde infertilite durumunun söz konusu olması eşler arasındaki evlilik doyumunu, beraberinde cinsel doyumunu da düşürebilmektedir.

Yapılan bu araştırmada menopoz döneminde olanlar ile olmayanların cinsel yaşam kalitesinin büyük ölçüde farklılaştığı bulgulanmıştır. Menopoz döneminde olmayanların cinsel yaşam kalitesi ortalama puanı menopoz döneminde olanların cinsel yaşam kalitesi ortalama puanlarından yüksektir. Cinsel tatminsizlik ve ruh sağlığının iyilik hali birbirleriyle güçlü ilişki içerisindedir ve kadın hangi yaşta olursa olsun cinsellik kadın sağlığının temel etmenlerinden birisidir (Davison, Bell, LaChina, Holden ve Davis, 2009). Menopoz döneminde cinsel yaşam ile ilgili ilk değişim uyarılma sırasında vajinal ıslaklığın azalmasıdır. Bu dönemde östrojen seviyesinin azalması, vasküler ve sinir sistemindeki değişimlerden dolayı klitoris menopoz dönemi öncesine göre daha az hassastır. (Nappi, Martini, Matella, Capuano, Bosoni ve Giacomini, 2014). Menopoz ile birlikte ateş basması, uykuda terlemelerin olması kadınlarda enerjinin ve libidonun azalmasına neden olmaktadır (NAMS, 2014). Çoban ve ark. (2008) yapmış oldukları bir çalışmada evli kadınların %27,4'ü menopozal sitemlerinden dolayı eşleriyle olan ilişkilerinin negatif etkilendiğini söylemişlerdir. Menopozal yakınmaların az olduğu evliliklerin daha uyumlu evlilikler olduğu tespit edilmiştir. İlgili literatürden ve araştırma bulgusundan yola çıkılarak menopoz dönemindeki kadınların cinsel yaşam kalitesinin olmayanlara göre anlamlı ölçüde düşük olduğu söylenebilir. Bunun fizyolojik değişimlerden ve cinsel ilişki sıklığının azalmasından kaynaklanabileceği düşünölmektedir.

Bir diğer araştırma bulgusunda göre evli kadınların yaşlarına göre eşe yabancılaşma düzeylerinin anlamlı olarak farklılaştığı görölmektedir. Bu araştırmada yaş arttıkça eşe yabancılaşma düzeyi de artmaktadır. Araştırma bulgusunda ayrıca

evlilik doyumunu ile eşe yabancılaşmanın negatif yönde birbirleriyle ilişkili olduğu bulgulanmıştır. Bu araştırmayı desteklemeyen bazı çalışmalar mevcuttur. Bograd ve Spilka (1996) yaş arttıkça evlilik doyumunun da arttığını belirtmişlerdir. Benzer şekilde Yalçın (2014) evlilik uyumunun yaşa göre anlamlı olarak farklılaştığını 41 ve üzeri yaş grubundaki kadınların evlilik uyum düzeylerinin 21-30 yaş aralığındaki kadınlardan yüksek olduğunu bulgulanmıştır. Kapısız, Akgül Gök, Yılmaz, Özcan ve Duyan (2019) infertil çiftlerle yaptıkları çalışmada yaş arttıkça evlilikten sağlanan doyumun da arttığını bulgulanmışlardır. Araştırmayı destekleyen bazı araştırmalar da mevcuttur. Demir (2014) yaş arttıkça evlilik doyumunun azaldığını, Eker ve Urgancı (2018) da yaşa göre evlilik doyumunun farklılaştığını, yaş arttıkça evlilik doyumunun azaldığını bulgulanmışlardır. Yaş arttıkça çocuk sayısının ve sorumlulukların artması eşe yabancılaşma için bir etken olabilmektedir. Aynı zamanda evlilikteki heyecanın ve aşkın azalması, monoton bir evlilik hayatının varlığı eşe yabancılaşmaya sebep olabileceği düşünülmektedir.

Evli kadınların evlenme biçimlerine göre eşe yabancılaşma düzeylerinin anlamlı olarak farklılaştığı tespit edilmiştir. Görücü usulü ile evlenen kadınların eşe yabancılaşma düzeyi severek evlenen kadınlardan anlamlı ölçüde yüksektir. Severek evlenen kadınların eşe yabancılaşma düzeyleri mantık evliliği ile evlenen kadınlardan anlamlı ölçüde düşüktür. Mussatayeva (2018:73) evlilik doyumunun ile evlenme biçimlerine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığını bulgulanmıştır. Çelik (2006) ve Kahveci (2016) görücü usulü ile evlenen bireylerin severek evlenenlerden daha uyumlu evliliklere sahip olduğunu bulgulanmışlardır. Fakat pek çok araştırmada severek evlenen bireylerin evlilikten görücü usulü ile evlenen bireylerden daha fazla doyum aldığı sonucuna ulaşılmıştır (Çimen, 2007; Ödemiş, 2008; Akbaş, 2008; Cingisiz, 2010; Yeşiltepe, 2011; Yıldız, 2013; Taş, 2016). Hortaçsu (2007) tanışarak-severek yapılan evliliklerin, görücü usulü evliliklere göre daha çok duygusal yakınlık sağladıklarını, aileleriyle daha fazla görüştiklerini, daha eşitlikçi tutum sergilediklerini ve çok daha az çatışma içerisine girdiklerini belirtmiştir (Şendil ve Korkut, 2008; Çelik, 2006; Kahveci, 2016). Yapılan araştırmanın bulgularını destekleyen ve desteklemeyen çalışmalar mevcuttur. Literatürden yola çıkılarak duygusal bağ kurularak başlamış evliliklerin eşe yabancılaşma düzeylerinin daha düşük olduğu söylenebilir.

Bu araştırmanın diğ er bir bulgusuna göre evli kadınların çocuk sayısına göre eşe yabancılaşma düzeylerinin anlamlı ölçüde farklılaştığı bulgulanmıştır. Hiç çocuğı olmayanların eşe yabancılaşma düzeyi 2 ve üzeri çocuğı olanlardan anlamlı düzeyde düşüktür. Koçak (2012)'a göre evlilikte eşlerin birbirine yabancılaşmasının temel sebeplerinden birisi de çocukların doğumu ve beraberinde sorumlulukların artmasıdır. Odak ve ilgi eşin üzerinden kalkar yoğun olarak çocuğıya yönelir. Kibaroğlu ve Ersoy (2019) evli kadınlar ile yaptıkları nitel çalışmada çocukların doğumunun eşe yabancılaşmayı arttıran bir faktör olduğunu saptamışlardır. Araştırmayı destekler nitelikte Uslu Taş (2020) çocuk sayısına göre evlilik doyumunun anlamlı derecede farklılaştığını tespit etmiştir. Çocuk sahibi olmayan kadınların çocuk sahibi olan kadınlara göre evlilik doyumlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Çocukların doğumuyla çiftlere bazı sorumluluklar yüklenmektedir ve çiftler arasındaki ilişki ve uyum bundan etkilenebilmektedir. Kadının eşi üzerindeki ilgisini çocuğıya yöneltmesi evlilik doyumunun düşmesine sebep olan etkenler arasında gösterilebilir (Uslu Taş, 2020: 39). Foster (2003), Kaynak Malatyalı (2014) ve Çağ (2016) çocuğı olmayan çiftlerin evlilik doyumunun olanlara göre daha yüksek olduğunu bulgulamışlardır. Guo ve Huang (2005) ise ilk çocuktan sonra evlilik doyumunun yükseldiğinin saptamışlardır. Eker ve Urgancı (2018) evlilik doyumunun çocuk sayısına göre anlamlı olarak farklılaşmadığını bulgulamışlardır. Vural Batık ve Kalkan (2017) ise çocuk sahibi olup olmama durumunun evlilik doyumunu anlamlı olarak yordamadığını bulgulamışlardır. Araştırma bulgusunu destekleyen ve desteklemeyen çalışmalar mevcuttur. Çocukların doğumunun sorumluluğı arttırması, çiftlerin mevcut odaklarının çocukta olması ve yaş ilerledikçe çocukla ilgili kararların eşler arasında tartışmalara yol açmasının eşe yabancılaşmaya sebep olduğu söylenebilir.

## 7. ÖNERİLER

Ruh sağlığı çalışanlarına öneriler şu şekildedir:

Eşe yabancılaşmanın azaltılması ve evlilik doyumunun artırılmasına yönelik evlilik öncesinde veya çocuk sahibi olmadan önce evlilik sürecine, hamilelik ve ebeveyn olmaya hazırlıkla ilgili önleyici çalışmaların yapılması önerilmektedir. Evlilik öncesinde veya evlilik aşamasında çiftlere yönelik evlilik psiko-eğitim programlarının (örn. evlilik okulu) hazırlanması önerilmektedir. Bunun dışında, sağlıklı iletişim, problem çözme, sağlıklı cinsel yaşam, çocuk sahibi olmaya hazır olma ve kriz yönetimi gibi hususlarda çiftlere seminerler düzenlenebilir. Eşler arası yabancılaşmaya yönelik yapılacak çalışmalarda aile danışmanı, psikolog ve sosyal hizmet uzmanlarının da aktif rol alması önemlidir.

Evliliğin öncesinde cinsel eğitim ve psikolojik danışmanlık hizmeti almak, yeni evlenen eşlerin olası korku ve yanlış algılarını, beraberinde gelebilecek cinsel isteksizlik, cinsel işlev bozuklukları ve diğer problemleri ortadan kaldırabilir. Resmi nikah öncesinde çiftlere belediyeler tarafından düzenlenecek evlilik okulu ya da evliliğe, cinsel yaşama hazırlık psiko-eğitim paket programlarına katılabilir ve bu programlara katılmadan resmi nikahların kıyılmamasına dair önlem alınabilir.

Bireylerin evlilik doyumlarını cinsel yaşam kalitesi yordadığından, evlilik alanındaki uzmanlar evlilik doyumunu arttırmaya yönelik psiko-eğitim programları yanında, cinsel yaşam kalitesini geliştirmeye yönelik çiftlerin günün şartları ve ihtiyaçlarına yönelik içerikler hazırlayarak bunlara katılmaları sağlanabilir.

Cinsel tutum ve evlilik uyumu birbirinden bağımsız düşünülemez. Cinsel eğitimin çok küçük yaşlarda başlaması, yetişkinlik döneminde cinsiyet ayrımı yapmadan, eğitim durumuna bakılmadan cinsel tutumlar ve evlilik uyumuna dair psikolojik danışmanlar, psikologlar psiko-eğitim programları hazırlayarak evli çiftlerin bunlara katılmaları sağlanması önerilebilir.

Menopoz döneminde çiftin cinsel yaşamının kaliteli hale getirilebilmesi için çiftlerin geçmiş deneyimleri ve mevcut durumları ele alınarak uygun tedavinin kişisel olarak planlanması gerekmektedir. Bu noktada sağlık çalışanlarının menopoz dönemindeki cinsel değişimlere hâkim olması gerekmektedir. Ayrıca psikolog ve psikolojik danışmanların menopoz dönemindeki fizyolojik ve psikolojik değişimleri

bilmesinin, uygun psikolojik desteği sağlamasının, kadınların cinsel yaşam kalitesini ve evlilik doyumunu arttıracakđ düşünölmektedir.

Hayat boyu üreme sağlığının korunması ve sürdürölmesi için infertilite problemi yaşıyan evli çiftlerin cinsel sağlıklarının ve evlilik uyumlarının, sağlık çalışanları tarafından detaylı bir şekilde incelenmesi önerilmektedir. Aynı zamanda infertilite yaşıyan çiftlerin problemlerine yönelik cinsel terapi ve evlilik terapisi eğitim ve danışmanlık çalışmalarının psikolojik danışmanlar, aile danışmanları, cinsel terapist, psikolog, psikiyatr, ürolog gibi uzman kişilerce hazırlanması önerilebilir.

Araştırmacılara öneriler ise şu şekildedir:

Evli çiftlerin evlilik doyumlarının artırılması için eşler arası yabancılaşmanın azaltılmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Bu araştırmada çocuk sahibi olma durumunun eşler arası yabancılaşmaya neden olduğu bulgulanmıştır. Terapistlerin, psikologların, psikolojik danışmanların yaşanabilecek problemlere ilişkin doğum öncesinde ve doğum sonrasında çiftlere yönelik psiko-eğitim programları düzenlemesi, terapilerle bunu desteklemesi, ayrıca cinsel yaşam kalitesinin artırılmasına yönelik kadın doğum uzmanlarının, ürologların, psikolog ve psikolojik danışmanların önleyici, koruyucu ve geliştirici çalışmalar yapmaları önerilebilir.

Cinsel yaşam kalitesini arttırmaya, eşe yabancılaşma düzeyini azaltmaya yönelik deneysel çalışmaların yapılması ve evli bireylerin evlilik doyumunu düzeyinin değişip değişmediğinin incelenmesi önerilmektedir.

Eşe yabancılaşma kavramı ölkemizde sınırlı literatüre sahip bir kavramdır. Eşe yabancılaşmayı yordayan kişisel ve ilişkisel değişkenlerle bir çalışmanın yürütölmesi ve elde edilen sonuçlardan yola çıkılarak yeni nicel çalışmaların yapılması önerilmektedir.

## KAYNAKÇA

- Akan, H. ve Doğan, S. (2011). Birinci basamak sağlık hizmetinde cinsel işlev bozukluklarına yaklaşım. *Türkiye Aile Hekimliği Dergisi*, 15(2), 69-76.
- Akın, A., ve Moralı, B. (2019, 31 Ocak, 1-2 şubat). *Eşe Yabancılaşma Ölçeği (EYÖ): Geçerlik ve güvenilirlik çalışması* [Bildiri sunumu]. II. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi, Nevşehir.
- Ak S. & Balcı Çelik S. (2022). Evlilik doyumu ve iş tatmini arasındaki ilişkinin mükemmeliyetçilik aracı rolü ile incelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 395-408.
- Akyıldız, H. (1998). Bireysel ve toplumsal boyutlarıyla yabancılaşma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(2). 163-167.
- Alkan, E. (2008). *Cinsel işlev bozuklukları ve kişilerarası tarz, öfke, kendilik algısı* [Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi].
- Anderson, S. A., Russel, C. S. ve Schumm, W. R. (1983). Perceived marital quality and family life- cycle categories: a further analysis. *Journal of Marriage and The Family*, 45, 127-139.
- Arıkan, Ç. (1992). *Yoksulluk evlilikte geçimsizlik ve boşanma*. Şafak Matbaacılık.
- Arslan, H., Engin, F., Can, Ö. (2000). *Evlilik öncesi çiftlerin üreme sağlığına yönelik eğitim ve danışmanlık gereksinimlerinin belirlenmesi* [Bildiri sunumu]. 1.Uluslararası & VIII. Ulusal Hemşirelik Kongresi, Antalya.
- Bakım, B. (2005). *Evlilik neye yarar?* Popüler Psikiyatri.
- Bakırcıoğlu, R. (2003). *Rehberlik ve psikolojik danışma*. Anı Yayıncılık.
- Baruch, D. W., Miller, H. (2001). *Evlilikte cinsellik*. Remzi Kitabevi.
- Batık, V., Kalkan, M. (2017). Evlilikte algılanan sorun çözme becerileri ve evlilik doyumu. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(5), 2630-2646.
- Batık, V., Bayık Temel, A. (2010). Cinsel doyumun yordanmasında bazı faktörlerin incelenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 13(1), 24-34.
- Basat, Ç. (2004). *Cinsel doyumun evlilik doyumuna, kontrol odağı ve kendilik değerinden yordanması* [Yüksek Lisans Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi].
- Bıyıkoğlu, B. E. (2012). *Evlilik uyumunun mükemmeliyetçilik özellikleri, stresle başa çıkma stratejileri ve cinsiyet açısından incelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi].
- Bilgin, Z. ve Kömürcü, N. (2016). Kadın cinselliği ve kanıt temelli yaklaşım. *Androloji Bülteni*, 18 (64), 48-55.

- Bozdemir, N. ve Özcan, S. (2011). Cinselliğe ve cinsel sağlığa genel bakış. *Turkish Journal Of Family Medicine And Primary Care (TJFMPC)*, 5(4),37-46.
- Brezsnyak, M. ve Whisman, M. A. (2004). Sexual desire and relationship functioning: The effects of marital satisfaction and power. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 30(3), 199-217.
- Broderick, J. E. ve O'Leary, K. D. (1986). Contributions of affect, attitudes, and behavior to marital satisfaction. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 54(4), 514.
- Bryan E. Robinson , Jane J. Carroll & Claudia Flowers (2001) Marital estrangement, positive affect, and locus of control among spouses of workaholics and spouses of nonworkaholics: a national study, *The American Journal of Family Therapy*, 29(5) 397-410. <https://doi.org/10.1080/01926180127624>
- Canel, A. N. (2019). Türkiye'de aile, evlilik yapısı ve boşanmaların son yıllara dayalı veriler üzerinden incelenmesi ve boşanma danışmanlığı açısından dikkat edilmesi gereken hususlar, *Türkiye'de boşanmalar ve boşanma danışmanlığı* içinden (s.30).
- CETAD. (22.03.2021). *Mutlu ve doyumlu cinsel yaşamın unsurları nelerdir?* 15 Mart 2022 tarihinde <https://www.cetad.org.tr/73/sik-sorulan-sorular/51/mutlu-ve-doyumlu-cinsel-yasamin-unsurlari-nelerdir> adresinden edinilmiştir.
- Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği (CETAD). (2007). *Kadın cinselliği*. 5 Nisan 2022 tarihinde <http://www.cetad.org.tr/CetadData/Book/26/269201116550> adresinden edinilmiştir.
- Coşkun, M. (2020). *Cinsel mitlerin evlilik doyumuna etkisine yönelik nitel bir çalışma*. [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi].
- Cummings, E. M., Davies, P. T. (2014). *Children and marital conflict: The impact of family dispute and resolution*. Nobel Yayıncılık.
- Cutrona, C. (2016). Testing family stress and family investment explanations for conduct problems among african american adolescents. *Journal of Marriage and Family*, 78(2), 498-515.
- Cüceloğlu, D. (1998). *Yeniden insan insana*. Remzi Kitabevi.
- Çağ, P. ve Yıldırım, İ. (2013). Evlilik doyumunu yordayan ilişkisel ve kişisel değişkenler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(39), 13-23
- Çalışkan, Ö. ve Özbay, F. (2015). 12-14 yaş aralığındaki ilköğretim öğrencilerinde teknoloji kullanımı eksenli yabancılaşma ve anne baba tutumları: Düzce ili örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(39). 441- 458.
- Çelik, C. K. (2006). *Eğitim yöneticilerinin mesleki tükenmişlikleri ile evlilik doyumları arasındaki ilişki* [Yüksek lisans tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi].

- Çelik, E. (2012). *Evlü bireylerin cinsel özgüven düzeyleri ile cinsel öz- yeterlilik, evlilik yaşam doyumu ve cinsel utangaçlıkların incelenmesi*. [Doktora tezi, Sakarya Üniversitesi].
- Çelik, E. (2019). Cinsel Doyum. Akın, A., Çelik, E. (Ed.). *Psikolojide güncel kavramlar içinde* (s.111-128).
- Çelik, M. (2006). *Evlilik doyum ölçeği geliştirme çalışması*. [Yayınlanmamış doktora tezi]. Çukurova Üniversitesi.
- Çetinkaya, H., Öztöp Gülbetkin, E., & Dural, S. (2004). The critical roles of face and body shape in evaluation of physical attractiveness. *Turkish Psychological Bulletin*, 10, 167- 178.
- Çiçek, N. (2015). Franz Kafka'nın eserlerinde yabancılaşma problemi. *Beytulhikme An International Journal of Philosophy*, 5(1). 141-162. doi:10.18491/bijop.97020.
- Çoban A, Nehir S, Demirci H, Özbaşaran F, İnceboz Ü. (2008). Klimakterik dönemdeki evli kadınların eş uyumları ve menopoza ilişkin tutumlarının menopozal yakınmalar üzerine etkisi. *Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 22(6): 343-349.
- Çolak, A. M., & Cin, F. M. (2019). Kadınların cinsel doyumunun ilişki mutlulukları üzerine etkisi. *Istanbul Commerce University Journal of Social Sciences*, 18(35), 745-754.
- Davison, S. L., Bell, R.J., LaChina, M., Holden, S.L., Davis, S. R. (2009). The relationship between self-reported sexual satisfaction and general well-being in women. *The Journal of Sexual Medicine*, 6(10), 2690-2697.
- Demirel Bozkurt, Ö., Sevil, Ü. (2016). Menopoz ve cinsel yaşam. *Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 3(4), 497-503.
- Doğan, E. (1998). *Evlilerde yalnızlık, depresyon, benlik saygısı ve denetim odağı inancı*. [Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi].
- Doğan, E. (2014). *Kadınların genel evlilik uyumu ve evlilikte ilişki tarzlarının ikili ilişkide güven ve depresyon açısından incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Bahçeşehir Üniversitesi].
- Doğan, S., ve Saraçoğlu, G. V. (2009). Yaşam boyu vajinismus olan kadınlarda cinsel bilgi, evlilik özellikleri, cinsel işlev ve doyumun değerlendirilmesi. *Medical Journal of Trakya University*, 26(2).
- Donnelly, D.A. (1993). Sexually inactive marriages. *The Journal of Sex Research* 30(2): 171-179.
- Dövüşkaya, L. (2008). *Erkek yaygın anksiyete bozukluğu hastalarında cinsel işlev bozuklukları ve depresif bozukluk eş hastalanımının cinsellik üzerine etkilerinin değerlendirilmesi*. [Tıpta uzmanlık tezi. Genel Kurmay Başkanlığı Gülhane Askeri Tıp Akademisi].

- Ege, E., Akın, B., Yaralı, S. ve Bilgili, N. (2010). Sağlıklı kadınlarda cinsel fonksiyon bozukluğu sıklığı ve risk faktörleri. *TÜBAV Bilim Dergisi*, 3(1), 137-144.
- Eker, E. ve Urgancı, Ç. (2018). İstanbul 112 acil sağlık hizmetleri çalışanlarının mesleki tükenmişlik düzeyleri ve algılanan stresle başa çıkmada evlilik doyumunu yordama gücü. *Aydın Toplum ve İnsan Dergisi*, 4(2), 35-60.
- Enç, M. (1979). *Ruh sağlığı bilgisi*. İnkılâp ve Aka Kitabevleri.
- Erbek, E., Beştepe, E., Akar, H., Eradamlar, N., Alpkan, R., L. (2005). Evlilik uyumu. *Düşünen Adam*, 18(1): 39-47.
- Eren, H. (1998). *Türkçe sözlük*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ergin, B. (2020). *Vakıf üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin ebeveyne bağlanma ile ikili ilişkilerdeki mükemmeliyetçilik düzeyinin incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi].
- Eroğlu, F. (2021). *Davranış bilimleri*. Beta Yayıncılık.
- Esencan, T. ve Beji, N. (2015). Günümüze değin cinsellik konusunda yapılan çalışmaların irdelenmesi. *Androloji Bülteni*, 17(63): 301-10
- Esin, P. (1982). *İş bölümü, yabancılaşma ve sosyal politika kuramsal bir yaklaşım*. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Fassel, D., (2000). Working ourselves to death: the high cost of workaholism and the rewards of recovery. 7 Nisan 2022 tarihinde <http://www.backinprint.com> adresinden edinilmiştir.
- Fışıloğlu, H. (2001). Consanguineous marriage and marital adjustment in Turkey. *The Family Journal*, 9, 215-222.
- Fidanoğlu, O. (2019). Evlilik uyumu, bedenselleştirme ve depresyon. Solmuş, T. (Ed.) *Psikolojide güncel kavramlar: aile ve evlilik*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E. ve Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education*. McGraw-hill.
- Gençtan. E. (1996). *İnsan olmak*. Remzi Kitabevi.
- Golomski, C. (2016). Outliving love: marital estrangement in an African insurance market. *A journal of African studies*, 1-18.
- Gökçe, B. (1987). Evlilik kurumuna sosyolojik bir yaklaşım. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 13.
- Guo, B., Huang, J. (2005). Marital and sexual satisfaction in Chinese families: Exploring the moderating effects. *Journal Of Sex and Marital Therapy*, 31(1), 21- 29.
- Gülsün, M., Ak, M., & Bozkurt, A. (2009). Psikiyatrik açıdan evlilik ve cinsellik. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1(1), 68-79.
- Gümüşdaş M, Ejder Apay S. (2020). Gebelikte evlilik uyumu ve sosyal destek arasındaki ilişki. *HSP*, 3(1), 1-8.

- Halford, W. K., Kelly, A., & Markman, H. J. (1997). , Clinical handbook of marriage and couples intervention (s. 3-12) Halford, W. K., Markman H. J. (Ed.). *The concept of a healthy marriage* içinden. Chichester, England: Wiley.
- Hartman MC. (1980). The Interface between sexual dysfunction and marital conflict. *American Journal of Psychiatry*, 137(5), 576-579.
- Hatipoğlu, Z. (1993). *The role of certain demographic variables and marital conflict in marital satisfaction of husbands and wives*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Hawkins, D.N. (2005). Unhappily ever after: effects of long term, low quality marriages on well-being. *Social Forces*, 84(1): 445- 465
- Hawkins, J. L. (1968). Association between companionship, hostility and marital satisfaction. *Journal of Marriage and The Family*, 30, 647-650.
- Hayward, M. & Zhang, Z. (2006). Gender, the marital life course, and cardiovascular disease in late midlife. *Journal of Marriage and Family*, 68(3), 639-657.
- Hoşgör, T.E. (2013). *Evlü çiftlerin öfke ifade tarzları ile evlilik uyumunun incelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi].
- Hovardaoğlu, S. (1996). Sosyal mübadele: evlilikle ilgili değerlendirme etkisi: *Türk Psikoloji Dergisi*. 11(36), 12- 24.
- Houseknecht, S.K., Macke, A.S. (1991). Combining marriage and career: the marital adjustment of professional women. *Journal of Marriage and the Family*, 43, 651-661.
- Huston, L., Vangelesti, A. L. (1991). Socioemotional behavior and satisfaction in marital relationships: Alongitudinal study. *Journal of Personality and Social Psychology*, 721-733.
- Işınsu Halat, M. (2009). *Yatırım kuramı bağlamında evli çiftlerde uyum, nedensel ve sorumluluk yüklemeleri ile yalnızlık arasındaki bağlantılar*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Ankara Üniversitesi.
- İbrahimioğlu, D. (2004). *Evlilikte doğru seçim ailede mutluluk*. Hayat Yayıncılık.
- İçli, T. (2001). *Ailede kadına karşı şiddet ve diğerleri*. KSSGM Yayınları.
- İlericiler, N. K. (2015). *Evlilik uyumunu açıklamada yakın ilişkilerde bağlanma, erken dönem uyum bozucu şemalar ve psikolojik travmanın rolü* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- İncesu, C. (2005). *Cinsel İşlev Bozuklukları*. Organon İlaçları A.Ş.
- İncesu, C. (2006). *Erkek cinselliği*. Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği Yayınları.
- Janetius, T. (1990). *Marriage and marital adjustment*. Philippines.
- Jeanfreau, M. M., Wright, L., Noguchi, K. (2019). Marital satisfaction and sexting behavior among individuals in relationships. *The Family Journal*, 27(1), 17-21.

- Jose Poroy, A. (2010). *Cinsellik el kitabı*. Alfa Yayınları.
- Kabasakal, Z. & Soylu, Y. (2016). Evli bireylerin evlilik doyumunun cinsiyet ve eş desteğine göre incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(4).
- Kahraman, Z. (2011). *Bir evlilik ve aile hayatı eğitim programının evli kadınlarda evlilik uyumuna ve aile sistemine etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Kahveci, G.A. (2016). *Evli çiftlerde evlilik uyumu, evlilik çatışma biçimi ve depresyon düzeylerinin değerlendirilmesi* [Yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi].
- Kalkan, M. (2015). Eş seçim kuramları. Hamamcı, Z., Kalkan, M. (Ed.). *Evlilik Öncesi Psikolojik Danışma* içinde. Anı Yayıncılık.
- Kalkan, M. (2015). Eş seçimi ve eş seçiminde önemli faktörler. Hamamcı, Z., Kalkan, M. (Ed.). *Evlilik Öncesi Psikolojik Danışma* içinde. Anı Yayıncılık.
- Kapısız, S., Akgül Gök, F., Yılmaz, N., Özcan, S., Duyan, V. (2019). İnfertil çiftlerde evlilik doyumu ve evlilik doyumunu etkileyen faktörler. *Cukurova Medical Journal*, 44(3), 1074-1084.
- Karabağ, S. (2019). *Evli bireylerin evlilik sürelerinin cinsel doyum ve evlilik uyumu ilişkisi*. [Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi].
- Karagöz, Y. (2019). *Bilimsel araştırma yöntemleri ve yayın etiği*. Nobel Yayıncılık.
- Karney, B. R., Bradbury, T. N. (1995). The longitudinal course of marital quality and stability: a review of theory, method and research. *Psychological Bulletin*, 118(1); 3-34.
- Kartal, S. (2020). *Evli bireylerde çatışma çözme becerileri, evlilik doyumu ve cinsel yaşam doyumu arasındaki ilişkilerin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi].
- Kaya, N., Cin, F. M. (2019). Kırsal ve kentsel alanda yaşayan evli kadınların ilişkilerde mutluluk, evlilik uyumu ve evlilik doyumu karşılaştırılması ve incelenmesi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(35), 701-714.
- Kaya, K. (2012). Alan Ayckbourn'un Absurd Person Singular oyununda evlilik kurumu. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 36(2). 121- 138.
- Kayır, A. (1998). *Cinsellik kavramı ve cinsel mitler. Cinsel işlev bozuklukları monograf serisi: cinsel sorunlara genel yaklaşım*. Roche Müstahzarları Sanayi AŞ.
- Kaynak Malatyalı, M. (2014). *Evli çiftlerde algılanan gücün bağlanma boyutları ve yatırım modeli değişkenleri açısından incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Kayser, K. (1996). The marital disaffection scale: an inventory for assessing emotional estrangement in marriage, *The American Journal of Family Therapy*, 24(1), 83-88. doi:10.1080/01926189508251019

- Kayser, K. (1996). Marital disaffection scale (MDS). *APA PsycTests*.  
<https://doi.org/10.1037/t47903-000>
- Kayser, K. (1993). *When love dies: The process of marital disaffection*. Guilford Press.
- Kıray Vural, B., Bayık Temel, A. (2009). Cinsel doyumun yordanmasında bazı faktörlerin incelenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 13(1), 24-34.
- Kışlak, Ş. T., Göztepe, I. (2012). Duygu dışavurumu, empati, depresyon ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiler. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(2), 27-46.
- Kıbaroğlu, S., Ersoy, A. F. (2019). Evlilikte eşler arası yabancılaşma: Nitel bir araştırma. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(5), 407.
- Kingsbury, N. M., & Minda, R. B. (1988). An analysis of three expected intimate relationship states: Commitment, maintenance, and termination. *Journal of Social and Personal Relationships*, 5, 405-422.
- Koçak, M. (2012) Entfremdung der Ehepaare in Monika Marons Roman Ach Glück. *Dumlupınar University Journal of Social Sciences*, 2(32). 135-142.
- Koçak, R. ve Çelik, C.K. (2009). Okul yöneticilerinin mesleki tükenmişlikleri ile evlilik doyumları arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi* 4(31): 52-60.
- Kublay, D. (2013). *Evlilik uyumu: değer tercihleri ve öznel mutluluk açısından incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi].
- Kublay, D., Oktan, V. (2015). Evlilik uyumu: değer tercihleri ve öznel mutluluk açısından incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(44), 25-35.
- Kütmeç, C. (2009). Kadınlarda cinsel fonksiyon bozukluğu ve hemşirelik bakımı. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 4(12), 111-136.
- Lafçı, P. (2014). *Evliliğin aşka ilişkin tutumları ile evlilik uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi].
- Masters, W. & Johnson, V. (1994). *Human sexual behaviour*. Sayın, Ü. (Ed.). Bilimsel ve Teknik Yayınları Çeviri Vakfı.
- Mavili, A. (2015). *Ben ve ailem*. Atlas Akademi.
- Mussatayeva, M. (2018). *Alt sosyo-ekonomik düzeydeki kadınların evlilik doyumunu ile aile işlevlerinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi].
- Nappi, R.E., Martini, E., Martella, S., Capuano, F., Bosoni, D., Giacomini, S. (2014). Maintaining sexuality in menopause. *Post Reproductive Health*, 20(1): 22–29.
- Neal, A.G., Ivoska, W.J., Groat, H.T. (1976). Dimensions of family alienation in the marital dyad. *American Sociological Association* 39(4), 396-405.

- Oğuz, Y. (2019). *Evli kadınlardaki cinsel işlev bozukluklarının kaygı düzeyi ve erken dönemde algılanan ebeveyn tutum biçimleri açısından incelenmesi*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Yakın Doğu Üniversitesi.
- Öksüz, E. (2011). Cam ve Elmas romanında iletişim/sizlik ve yabancılaşma temaları. *International Periodical For The Languages, terature and History of Turkish or Turkic Volume*, 6(3). 1697-1704.
- Onur, B. (2017). *Gelişim psikolojisi: Yetişkinlik, yaşlılık, ölüm*. V Yayınları.
- Özaydınlık Ş. (2014). *Evli çiftlerin evlilik uyumu ile kişilik özellikleri ve romantik ilişkilerindeki sosyal ilginin incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi].
- Özbucak Tıraşoğlu, S. E., İpek, M. (2019). Evli bireylerde evlilik uyumu ve benlik algısı arasındaki ilişki. *Aydın Sağlık Dergisi* 5(1), 69-92.
- Özen, A. (2019). Evlilik uyumu ve evlilikte çatışma yönetimi. Solmuş, T. (Ed.) *Psikolojide güncel kavramlar: Aile ve evlilik içinde*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Özgüven, İ. E. (2001). *Ailede iletişim ve yaşam*. PDREM Yayınları.
- Özgüven, İ. E. (2014). *Evlilik ve aile terapisi*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Özkan, Z. (1989). Türkiye’de boşanmaların sebep ve sonuçları. [Yayınlanmamış Doktora Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Öztürk, C. Ş., Arkar, H. (2014). Evli çiftlerde evlilik uyumu ve cinsel doyum arasındaki ilişkiler. *Literatür Sempozyum*, 1(3): 16-24
- Öztürk, C. Ş, Arkar, H., Gökdağ, C. (2019). Cinsel işlev bozukluğu olan çiftlerde evlilik uyumunda kişilik özellikleri etkili mi? Cinsel doyumun aracı etkisi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, doi:10.5080/u2374
- Özüğurlu, K. (2013). *Evlilik raporu (Evlilik-aile ve yaşam birlikteliği)*. Altın Kitaplar.
- Robinson, B. E. (1996). The psychosocial and familial dimensions of work addiction: Preliminary perspectives and hypotheses. *Journal of Counseling and Development*, 74, 447–452.
- Robinson, B. E. (1998). Spouses of workaholics: Clinical implications for psychotherapy. *Psychotherapy*, 35, 260–268.
- Rotenberg, K. J., Shewchuk V. A. ve Kimberley, T. (2001). Loneliness, sex, romantic jealousy, and powerlessness. *Journal of Social and Personal Relationships*, 18(1), 55–79. <https://doi.org/10.1177/0265407501181003>
- Sadock, V.A (2007). Normal insan cinselliği ve cinsel işlev bozuklukları. Sadock V.A., Sadock, B.J. (Ed) (Çev. Ed. Aydın H, Bozkurt A.) *Kaplan & Sadock’s Comprehensive Textbook of Psychiatry* içinden.
- Sardoğan, M. E., Karahan, T. F. (2005). Evli bireylere yönelik bir insan ilişkileri beceri eğitimi programı’nın evli bireylerin evlilik uyum düzeylerine etkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 38, (2), 89-102.

- Sarıtaş, S. (2011). *Lomber disk hernisi ameliyatı olan hastalara verilen eğitimin yaşam kalitesi öz-bakım gücü ve cinsel doyum üzerine etkisi*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Satıcı, B. (2018). *Genç yetişkinlerde mükemmeliyetçilik ile romantik ilişki doyumunu arasında duygusal zekâ ve bilinçli farkındalığın aracılık rollerinin incelenmesi* [Doktora tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi]
- Sokolski, M.D., Hendrick, S.S. (1999). Fostering marital satisfaction. *Family Therapy*, 26(1): 39-49
- Solmuş, İ., Kaftanoğlu, B., Yamalı, C. ve Baker, D. (2011). Experimental investigation of a natural zeolite–water adsorption cooling unit. *Applied Energy*, 88(11), 4206-4213.
- Solmuş, T. (2011). *Çift, evlilik ve aile terapisi*. Doruk Yayınları.
- Soydaş, E. (2016). *Cinsel tutumların evlilik uyumuna ve cinsel işlev bozukluklara etkisi* [Yüksek lisans tezi, Beykent üniversitesi].
- Spainer, G.B., Lewis, R.A., Cole, C.L. (1995). Marital adjustment over the family life cycle: the issue of curvilinearity. *Journal of Marriage and the Family*. 37, 263-275.
- Sprecher, S., Cate, R. M., Harvey, J. H., & Wenzel, A. (2004). Sexual Satisfaction and Sexual Expression as Predictors of Relationship Satisfaction and Stability. *The handbook of sexuality in close relationships*, 235-256.
- Sunbas, A. G. (2019). Eşlerin birbirlerine kontrolcü ve bağımlı algıları ve evlilik doyumunu. Solmuş, T. (Ed.) *Psikolojide Güncel Kavramlar: Aile ve Evlilik içinden*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Symonds, T., Boolell, M., Quirk, F. (2005). Development of questionnaire on sexual quality of life in women. *J Sex Marital Ther*, 31, 385-97.
- Şahin Altun, Ö., Polat, Ü., Ejder Apay, S., Olçun, Z. (2020). Kadınlarda evlilik uyumunu etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *Ebelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(2):82-90.
- Şahin, B. (2011). *Alkol bağımlıları ve eşlerinde evlilik uyumu, bağlanma biçimi ve mizaç karakter özellikleri arasındaki ilişki*. [Uzmanlık tezi, Gazi Üniversitesi].
- Şen, E., Bulut, S., Şirin, A. (2014). Primer infertil çiftlerde eşlerarası uyumun incelenmesi. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 22(1), 17-24.
- Şener, A., Terzioğlu, G. (2002). *Ailede eşler arası uyuma etki eden faktörlerin araştırılması*. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Şentürk, S. (2013). Evli bireylerde evlilik uyumu ile ilişkili değişkenlerin incelenmesi [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Haliç Üniversitesi.
- Tarhan, N. (2005). *Kadın psikolojisi*. Nesil Yayınları.
- Tarhan, N. (2006). *Evlilik psikolojisi*. Timaş Yayınları
- Tarhan, N. (2019). *Mutlu evlilik psikolojisi*. Timaş Yayınları.

- Tezcan, M. (1985). *Gençlik ve Yabancılaşma*. 10 Nisan 2022 tarihinde [www.ankara.edu.tr:www.dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/519/6511.pdf](http://www.ankara.edu.tr:www.dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/519/6511.pdf) adresinden alındı
- Tezer, E. (1996). Evlilik ilişkisinden sağlanan doyum: Evlilik yaşamı ölçeği. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(7), 1-7.
- The North American Menopause Society (NAMS). (2014). *Sexual Health & Menopause*. 4 Mayıs 2022 tarihinde <http://www.menopause.org/for-women/sexual-health-menopause-online> adresinden alındı.
- Tuğut, N. ve Gölbaşı, Z. (2010). Cinsel yaşam kalitesi ölçeği- kadın türkçe versiyonunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Cumhuriyet Tıp Dergisi*, 32, 172-180.
- Turan A. (2013). *Evli bireylerin cinsel mit inançları, cinsel bilgi düzeyleri, ilişkilerindeki mutluluk düzeyleri ve cinsel doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi, Haliç Üniversitesi].
- Turan, M. (1997). *Erzurum'daki evli çiftlerin evlilik ilişkilerinin değerlendirilmesi*. [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi].
- Turhan A. (2019). *Postpartum döneme uyumun kadınların cinsel yaşam kalitesine etkisinin incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi].
- Türkseven, A., Söylemez, İ., Dursun, P. (2020). Cinsel işlev bozuklukları ile evlilik uyumu arasındaki ilişki. *Kriz Dergisi*, 28.
- Uslu Taş, M. (2020). *Kadınlarda cinsel mitler, evlilikte güç algisi ve evlilik doyumunu*. [Yüksek lisans tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi].
- Ünalı, H. (2011). *Türk romanı ve yabancılaşma: bir edebiyat sosyolojisi denemesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi] Selçuk Üniversitesi.
- Ürkmez, D. (2018). *Kadınların cinsel sıkıntıları ve evlilik doyumları arasındaki ilişki* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Ordu Üniversitesi
- Varma, G. S., Karadağ, F., Oğuzhanoglu, N. K., Özdel, O., Kökten, S. (2006). Menopoz: klimakterik belirtiler ve cinsel doyum arasındaki ilişki. *New Symposium Journal*, 44(4), 182-188.
- Williams, D. G. (1988). Gender, Marriage and Psychosocial Well-Being. *Journal of Family Issues*, 9(4), 452-468.
- Wiseman, R., S. (1975). Crisis Theory and The Process of Divorce. *Social Casework*, 56(4), 205-212.
- Woody, R. H. ve Woody, J. D. (1973). *Sexual, Marital and Familial Relations*, Bannerstone House, Illinois.
- Yalçın, H. (2014). Evlilik uyumu ile sosyo-demografik özellikler arasındaki ilişki. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 250-261.
- Yaniv, G. (2011). Workaholism and marital estrangement: A rational-choice perspective. *Mathematical Social Sciences* (61), 104–108.

- Yeşiltepe, S. S. (2011). *Öğretmenlerin evlilik uyumlarının psikolojik iyi oluş ve bazı değişkenler açısından incelenmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Çukurova Üniversitesi.
- Yıldırım, E. (2002). *Kişisel gelişimin sosyolojisi*, Hayat Yayınları.
- Yıldırım, İ. (1992). *Evli bireylerin uyum düzeylerini etkileyen bazı etmenler*. [Yayınlanmamış doktora tezi] Hacettepe Üniversitesi.
- Yıldız, M.A., Çevik, G.B. (2016). Evli bireylerin evlilik doyumlarının ve yaşam doyumlarının incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 13(1), 227-242
- Yıldız, Ö. (2017). *Üniversite Mezunu Bireylerin Evlilik Doyumları ve Cinsellik Olgusuna Bakışları*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi] İstanbul Aydın Üniversitesi.
- Yılmaz, A. (2001). Eşler arasındaki uyum: Kuramsal yaklaşımlar ve görgül çalışmalar. *Aile ve Toplum Dergisi*, 1(4), 49-58.
- Yılmaz Bingöl, T. (2019). Evlilik öz-yeterliği. Solmuş, t. (Ed.) psikolojide güncel kavramlar: *Aile ve evlilik içinde*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Yılmaz, E. (2007). *Konya il merkezinde yaşayan evli nüfusta cinsel sorunların araştırılması*. [Yayınlanmamış tıpta uzmanlık tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Yılmaz, S. (2018). Gündelikçi olarak çalışan kadınların iş ve aile yaşamında tükenmişliği: Fatsa örneği. *İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*, 2,70-90
- Zeytinoğlu, E. (2013). *Evli bireylerin benlik saygısı, kıskançlık düzeyi, evlilikteki çatışmalar ve evlilik doyumunu arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi
- Ziya, A. Z. (2015). *Üniversite öğrencilerinin cinsel mit inançları, cinsel bilgi düzeyleri ve cinsel tutumları arasındaki ilişkiler*. [Yüksek lisans tezi, Haliç Üniversitesi].

## EKLER

### EK 1: KİŞİSEL BİLGİ FORMU

**Değerli katılımcı aşağıda kişisel bilgilerinize dair bazı sorular vardır. Yanıtlarınız gizli kalacaktır. Lütfen içtenlikle, size en uygun şekilde doldurunuz.**

Yaşınız nedir? \_\_\_\_\_

Kaç yıldır evlisiniz? \_\_\_\_\_

Kaç çocuğa sahibsiniz? \_\_\_\_\_

Hangi öğrenim kademesinden mezun oldunuz?

ilkokul -ortaokul  lise  üniversite  yüksek lisans+

Eşinizle evlenme biçiminiz hangisidir? görücü usulü  severek/tanışarak

Eşinizle haftada kaç kez cinsel birliktelik yaşıyorsunuz? \_\_\_\_\_

Evinize giren toplam aylık gelir nedir? \_\_\_\_\_

Evliliğinize dışarıdan (aile, akraba, arkadaş, komşu vb.) ne kadar müdahale edildiğini düşünüyorsunuz?

-Hiç müdahale edilmez

-Nadiren müdahale edilir

-Genellikle müdahale edilir

-Çoğu zaman müdahale edilir

**Cinsel yaşamınızda bir problemle veya rahatsızlıkla karşılaştığınızda problemi çözebilmek için aşağıdakilerden hangisini veya hangilerini yaparsınız?**

1.Problemi kesinlikle kimseyle paylaşmam, sorun yokmuş gibi davranırım.

2.Problemi çözebilmek için eşimle paylaşırım.

3. Problemi çözebilmek için internete veya yakın çevreme başvururum.

4.Problemi çözebilmek için bir uzmana başvururum (doktor, psikolog, cinsel terapist vb.)

## EK 2: EŞE YABANCILAŞMA ÖLÇEĞİ

Değerli katılımcı aşağıda eşinizle olan ilişkileriniz ile ilgili maddeler bulunmaktadır. Verdiğiniz yanıtlar gizli tutulacaktır. Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuyup, sizin için en uygun seçeneği işaretleyiniz.

1=Kesinlikle katılmıyorum

4=Katılıyorum

2=Katılmıyorum

5=Kesinlikle katılıyorum

3=Kararsızım

1	Eşim tarafından anlaşıldığımı düşünmüyorum.	1	2	3	4	5
2	Eşimle yeterli vakit geçirdiğimizi düşünmüyorum.	1	2	3	4	5
3	Eşime artık güvenmiyorum.	1	2	3	4	5
4	Eşimle beraberken cep telefonu ile ilgilenir.	1	2	3	4	5
5	Eşimle vakit geçirirken sıkılıyorum.	1	2	3	4	5
6	Sıkıntılı olduğumda eşimden ayrı kalma ihtiyacı duyuyorum.	1	2	3	4	5
7	Eşime dokunmak istemiyorum.	1	2	3	4	5
8	Eşimle beraberken kendimi yalnız hissediyorum.	1	2	3	4	5
9	Eşimle ortak bir dil kullanmıyoruz.	1	2	3	4	5
10	Artık eşimi dinlerken sıkılıyorum.	1	2	3	4	5
11	Eşimle cinsellik yaşamak istemiyorum.	1	2	3	4	5
12	Eşimle konuşurken yüzüne bakmadığımı fark ediyorum.	1	2	3	4	5
13	Eşimle tatile ya da yemeğe çıkmak bana sıkıcı geliyor.	1	2	3	4	5
14	Eşimle sohbet edecek konu bulamıyorum.	1	2	3	4	5
15	Yaşadığım güzel bir şeyi eşimle paylaşmak içinden gelmiyor.	1	2	3	4	5
16	Eşime karşı ilgisizim.	1	2	3	4	5
17	Zor durumda kaldığımda bile eşimi aramak istemiyorum.	1	2	3	4	5
18	Telefonum çaldığında ekranda eşimin adını görmek beni geriyor.	1	2	3	4	5

### EK 3: CİNSEL YAŞAM KALİTESİ ÖLÇEĞİ

Lütfen aşağıdaki maddeleri okuyarak, size en uygun olanı işaretleyiniz.

1= Tamamen katılıyorum

4= Kısmen katılmıyorum

2= Büyük ölçüde katılıyorum

5= Büyük ölçüde katılmıyorum

3= Kısmen katılıyorum

6= Hiç katılmıyorum

		1	2	3	4	5	6
1	Cinsel yaşamımı düşündüğümde, hayatımın eğlenceli, zevkli bir parçası olduğunu düşünüyorum						
2	Cinsel yaşamımı düşündüğümde, hayal kırıklığı hissediyorum						
3	Cinsel yaşamımı düşündüğümde, kendimi üzgün (depresif) hissediyorum						
4	Cinsel yaşamımı düşündüğümde, kendimi bir kadın olarak eksik hissediyorum						
5	Cinsel yaşamımı düşündüğümde, kendimi iyi hissediyorum						
6	Cinsel bir eş olarak kendime güvenimi yitirdim						
7	Cinsel yaşamımı düşündüğümde, sıkıntı hissediyorum						
8	Cinsel yaşamımı düşündüğümde, kızgınlık hissediyorum						
9	Cinsel yaşamımı düşündüğümde, eşime yakın olduğumu hissediyorum						
10	Cinsel yaşamımın geleceği hakkında endişeleniyorum						
11	Cinsel ilişkiden zevk almıyorum						
12	Cinsel yaşamımı düşündüğümde, utanıyorum						
13	Cinsel konularla ilgili eşimle konuşabileceğimi düşünüyorum						
14	Cinsel ilişkiden kaçınıyorum						
15	Cinsel yaşamımı düşündüğümde, suçluluk hissediyorum						
16	Cinsel yaşamımı düşündüğümde, eşimin rencide olmuş ya da reddedilmiş hissetmesinden endişeleniyorum						
17	Cinsel yaşamımı düşündüğümde, bir şeyleri kaybetmiş gibi hissediyorum						
18	Cinsel yaşamımı düşündüğümde, cinsel ilişki sıklığından memnunum						

#### **EK 4: EVLİLİK YAŞAMI ÖLÇEĞİ**

Aşağıda evlilik yaşamına ilişkin 10 cümle bulunmaktadır. Bu cümlelerden her birinin altında da "kesinlikle katılmıyorum", "katılmıyorum", "kararsızım", "katılıyorum" ve "kesinlikle katılıyorum" seçenekleri yer almaktadır. Her cümleyi dikkatle okuyunuz ve sizin evlilik yaşamınıza uyan seçeneği çarpı (X) koyarak işaretleyiniz.

- (1) Kesinlikle                      (4) Katılıyorum  
(2) Katılmıyorum                (5) Kesinlikle Katılmıyorum  
(3) Kararsızım

1. Evlilikten beklediklerimin çoğu gerçekleşti.

(1)    (2)    (3)    (4)    (5)

2. Evliliğimizdeki engellerin aşılamaz olduğunu düşünüyorum.

(1)    (2)    (3)    (4)    (5)

3. Evliliğimizi çok anlamlı buluyorum.

(1)    (2)    (3)    (4)    (5)

4. Evliliğimizde giderek eksilen heyecan beni rahatsız ediyor.

(1)    (2)    (3)    (4)    (5)

5. Evliliğimiz zaman zaman bana bir yük gibi geliyor.

(1)    (2)    (3)    (4)    (5)

6. Huzurlu bir ev yaşamım var.

(1)    (2)    (3)    (4)    (5)

7. Evliliğimiz her geçen gün daha iyiye doğru gitti.

(1)    (2)    (3)    (4)    (5)

8. Bizim ilişkimiz ideal bir karı-koca ilişkisidir.

(1)    (2)    (3)    (4)    (5)

9. Eşim benim için aynı zamanda iyi bir arkadaştır.

(1)    (2)    (3)    (4)    (5)

10. Baş başa kaldığımız zaman benim canım hiç sıkılmaz.

(1)    (2)    (3)    (4)    (5)

## EK 5: ETİK KURUL ONAYI



### ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI ETİK KURUL KARARLARI

KARAR TARİHİ	TOPLANTI SAYISI	KARAR SAYISI
24.09.2021	09	2021/776

**KARAR NO:** 2021-776  
Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü öğrencisi Simge AK' ın Prof. Dr. Seher BALCI ÇELİK danışmanlığında “Evli Kadınlarda Cinsel Yaşam Kalitesinin Eşe Yabancılaşma Ve Evlilik Doyumunu Yordama Gücü” isimli yüksek lisans tezine ilişkin ölçek ve bilgisayar ortamında anket/test çalışmasını içeren 29644 sayılı dilekçesi okunarak görüşüldü.

Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü öğrencisi Simge AK' ın Prof. Dr. Seher BALCI ÇELİK danışmanlığında “Evli Kadınlarda Cinsel Yaşam Kalitesinin Eşe Yabancılaşma Ve Evlilik Doyumunu Yordama Gücü” isimli yüksek lisans tezine ilişkin ölçek ve bilgisayar ortamında anket/test çalışmasının kabulüne oy birliği ile karar verildi.

## ÖZ GEÇMİŞ

Kastamonu Tosya Anadolu Öğretmen Lisesi'ni bitirdikten sonra Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümünden 04.06.2020 tarihinde mezun oldu. 2020 yılında OMÜ LEE Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans programına girdi. Orta derecede İngilizce bilmektedir. Tiyatro ile ilgilenmektedir.

### İletişim Bilgileri

**ORCID ID:** 0000-0002-0543-2449

### Yayımlar:

1. Ak S. & Balcı Çelik S. (2022). Evlilik doyumu ve iş tatmini arasındaki ilişkinin mükemmeliyetçilik aracı rolü ile incelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 395-408.